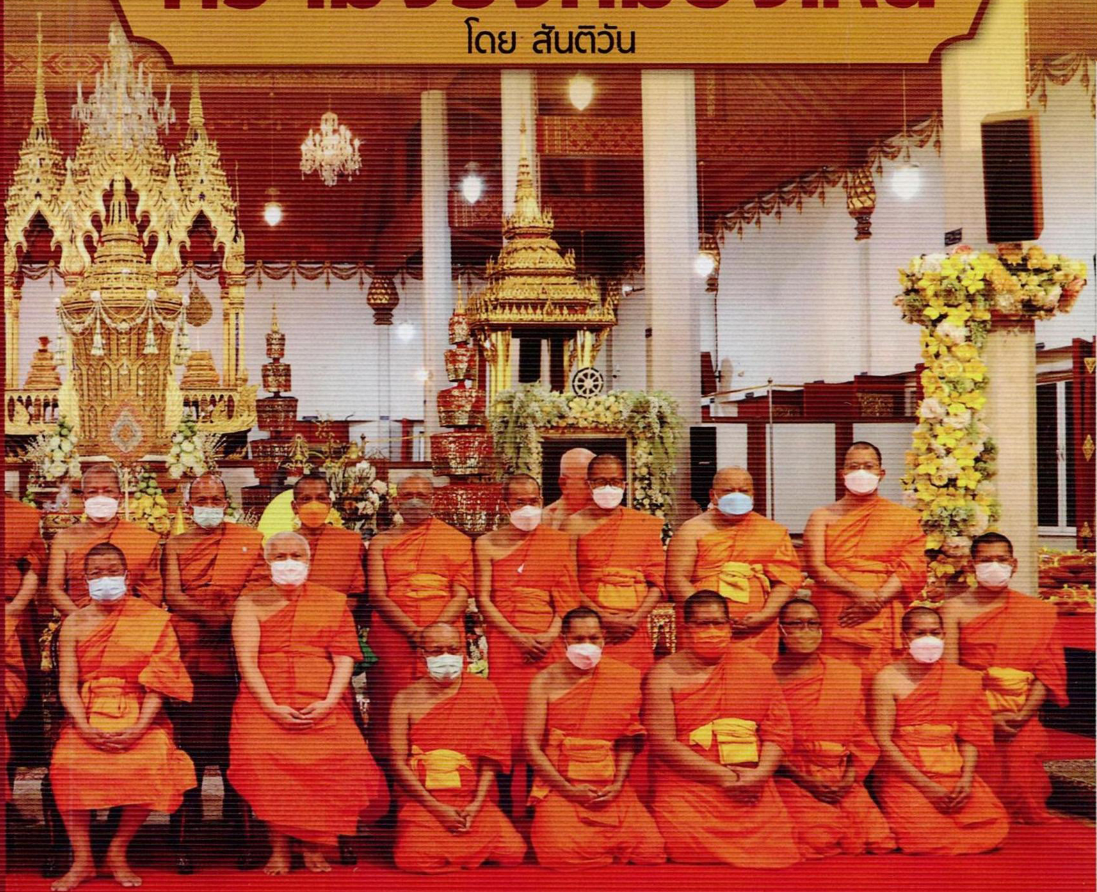
ความจริงที่มองเห็น

โดย สันติวัน

สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร ป.ธ.๙)
๒๗ มีนาคม ๒๕๖๕

ความจริงที่มองเห็น โดย สันติวัน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร ป.ธ.๙)

ความจริงที่มองเห็น

โดย สันติวัน

สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร ป.ธ.๙)
๒๗ มีนาคม ๒๕๖๕

ความจริงที่มองเห็น

ISBN : 978-616-590-320-2
จัดพิมพ์โดย สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ
ในงานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์
๒๗ มีนาคม ๒๕๖๕

ประธานที่ปรึกษา

พระเทพโสภณ (ปรีชา ป.ธ.๙)
พระเทพวัชราจารย์ (เทียบ ป.ธ.๙)
พระราชมงคลญาณ (สนิท)
พระราชวิสุทธิเวที (นิกร ป.ธ.๙)

กองบรรณาธิการ

พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ป.ธ.๙)
พระมหาประเชิญ ปญฺญาวุโธ ป.ธ.๙
พระมหานพรัตน์ อภิชฺชโว ป.ธ.๗

จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ โคเวอร์ ครีเอทีฟ จำกัด
โทร. 0 2032 9668, 086 3213789
e-mail : covercp@gmail.com

คำปรารภ

มากกว่า ๒๐ ปี นับแต่ปี ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ที่สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ ยุคฟื้นฟูใหม่ ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการ ซึ่งมีพระวิสุทธิวงศาจารย์ เป็นประธานการบริหารงาน ได้สืบทอดเจตนารมณ์ของสมเด็จพระสังฆราชป๋า วัดพระเชตุพน ด้วยการเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของสังคม ทำให้สหภูมิสงฆ์ดำเนินไปได้ตามสมควรแก่อัตภาพ แม้ในยุคที่โลกเต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ เช่น การระบาดของเชื้อโควิด-๑๙ เป็นต้น

ในงานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ.๙) จึงปรึกษาเห็นพ้องต้องกันว่า ให้จัดพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์ ๑ เล่ม ในนามสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ เพื่อแสดงกตัญญูกตเวทิตาธรรม คัดเลือกธรรมนิยายเรื่องสั้นๆ เรื่อง**ความจริงที่มองเห็น** และ**เรื่องของลูกกับพ่อแม่** โดยเป็นงานนิพนธ์ของสมเด็จพระสังฆราชป๋า ขณะที่ดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระวันรัต ใช้นามปากกาว่า สันติวัน และ ศรีวัน ซึ่งมีเนื้อหาสาระเน้นคุณธรรมภายในครอบครัวและสังคม เป็นธรรมบรรณาการแก่ผู้มาร่วมงาน เพราะเชื่อแน่ได้ว่า หลักธรรมที่อยู่ในรูปแบบนิยายเล่าเรื่องนี้ อ่านแล้วได้อรรถรส เพลิดเพลินเจริญใจ ยิ่งเมื่อได้อ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ และน้อมนำเอาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็จะเกิดประโยชน์อันเป็นความสุขถาวรได้อย่างแน่นอน

พระวิสุทธิวงศาจารย์ ได้เจริญชีวิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ว่า ถ้าพึงเห็นสุขอันไพบูลย์ เพราะยอมเสียสละสุขส่วนน้อย ผู้เห็นสุขไพบูลย์ ควรสละสุขส่วนน้อยเสีย

ขอบุญกุศลที่เกิดจากสัมมาปฏิบัติ อันเกิดจากธรรมบรรณาการนี้ จงส่งผลดลบันดาลให้พระวิสุทธิวงศาจารย์ ได้เสวยสุขวิบากสมบัติในสัมปรายภพยิ่งๆ ขึ้นไป

สทา โสตฺถี ภวนฺตุ โว ขอความสุขสวัสดิ์พิพัฒนมงคลทั้งหลาย จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ในกาลทุกเมื่อเทอญ

คณะกรรมการสหภูมิสงฆ์ฯ ฝ่ายวิชาการ
๑๒ มีนาคม ๒๕๖๕

คำนำ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพนายกล่อม ศรีบุญยรัตน์ โยมบิดาของพระครูปัญญาภิรัต วัดปากน้ำ อำเภอภาษีเจริญ กำหนดวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๓ ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่วัดปากน้ำ เคลื่อนไปทำฌาปนกิจที่วัดอัปสรสวรรค์ คณะเจ้าภาพผู้เป็นบุตรธิดา ได้มาขอหนังสือเพื่อพิมพ์ในงานฌาปนกิจศพนั้น จึงได้เลือกหนังสือเรื่อง "ความจริงที่มองเห็น" ให้เพื่อพิมพ์เป็นธรรมทานต่อไป

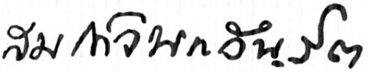
หนังสือความจริงที่มองเห็นนี้ เป็นเรื่องนิยายอิงธรรม เพื่อเตือนให้ยุวชนให้มีจิตโน้มเข้าสู่ธรรม เป็นนิยายขนาดเบา แต่เป็นเครื่องเตือนใจได้บ้าง คงมีประโยชน์ไม่มากก็น้อย

อัน**นายกล่อม ศรีบุญยรัตน์เกี่ยวเป็นวงศ์ญาติกันมา** และเคยอยู่ด้วยกันสมัยเมื่อพระครูปัญญาภิรัตยังเป็นสามเณร ส่วนมากคุ้นเคยสนิทสนมกับเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ท่านถูกอกถูกใจกันมาก สมัยเมื่อยังบวชอยู่ แม้ลาเพศจากความเป็นสมณะแล้ว ก็ติดต่อเสมอ ตั้งแต่เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนียังอยู่วัดพระเชตุพน

เมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมาเป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ นายกล่อมก็ไปมาอาศัยอยู่วัดพระเชตุพนเสมอๆ เพราะสมัยนั้นการเดินทางมาวัดปากน้ำลำบาก ไม่เหมือนปัจจุบัน เมื่อพระครูปัญญาภิรัตอุปสมบทแล้ว นายกล่อมจึงได้มาวัดปากน้ำด้วย เพื่อให้ใกล้ชิดกับเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี เพราะเป็นคนเคยร่วมกินร่วมนอน

สมัยเมื่อบวชอยู่ ถ้าจะนับทางญาติก็เป็นญาติสนิทกันมาก จึงได้รักใคร่นับถือกันมา ถ้าหากเจ้าคุณมงคลเทพมุนียังไม่มรณภาพ งานศพก็น่าจะงดงามมาก เพราะนายกล่อมได้อุปการะมาก่อนตามกาลตามโอกาส

ขอกุศลทักษิณานุปทานนี้ จงสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัยกุศลแก่นายกล่อม ศรีบุญยรัตน์ สมควรแก่คติวิสัย ในสัมปรายภพ.

วัดพระเชตุพน
๑๔ มกราคม ๒๕๑๓

คำปรารภ

ท่านพระครูปัญญาภิรัต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ พร้อมด้วยคณะญาติ จักได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจศพคุณโยมกล่อม ศรีบุญยรัตน์ (โยมบิดา) ในวันเสาร์ ที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ณ เมรุวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี ในงานนี้ คณะท่านเจ้าภาพมีความประสงค์จักพิมพ์หนังสือ "ความจริงที่มองเห็น" ซึ่งท่านกำลังอ่านอยู่นี้ เพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการ แก่ทุกท่านที่มาในงานโดยทั่วถึงกัน

อาตมภาพได้พิจารณาเห็นวา ท่านพระครูปัญญาภิรัต เป็นพระเถระที่อยู่จำวัดปากน้ำมาเป็นเวลานานกว่าพระสงฆ์ทั้งปวง ได้มีส่วนช่วยกิจการของวัดทั้งในด้านการศึกษา ทั้งในด้านก่อสร้างซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ และเสนาสนะสงฆ์ด้วยดีตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ จึงได้รับเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในนามของวัดปากน้ำ เพื่อเป็นการปฏิการะอันสมควรเช่นในกาลนี้

ท่านที่ได้รับหนังสือเล่มนี้ คงอนุโมทนาโดยทั่วกัน และขอผลนี้จงเป็นพลวปัจจัยบันดาลให้คุณโยมกล่อม ศรีบุญยรัตน์ ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยรับอิฐวิบากมนุญผลในสัมปรายภพโน้นเทอญ.

พระเทพวรเวที
เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
๑๗ ก.พ. ๒๕๑๓

สารบัญ

บทที่ ๑

ความจริงที่มองเห็น

โดย

“สันติวัน”

โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ กตฺโถ นาวพุชฺฌติ
อตฺถา ตสฺส ปลุชฺชนฺติ เย โหนฺติ อภิปตฺถิตา

ผู้ใดอันผู้อื่นทำความดี ทำประโยชน์ให้ในกาลก่อน แต่ไม่รู้คุณของเขา ประโยชน์ที่ผู้นั้นปรารถนา ย่อมพินาศไป

◆◆◆

พอแสงเงินแสงทองส่องขอบฟ้า ปวงสัตว์ก็ตื่นจากหลับ เตรียมตัวประกอบอาชีพตามหน้าที่ แม้สัตว์เดียรัจฉานก็ทราบความหมายของแสงอรุณ ฝูงวิหคก็ตื่นจากหลับ กู่ร้องปลุกกันพร่ำเพรียก เตือนเพื่อนให้เที่ยวหาอาหาร ก่อนจะออกจากรังก่อนจะจากลูก มันเหลียวแลอันตรายทั่วทุกทิศ ครั้นแล้วก็บินโผไปสู่ทิศที่ตนเข้าใจว่าปลอดภัย บางทีก็ไม่ได้กลับมาเห็นรังและลูกก็มีโดยถูกฆาตกรรมเสียก่อน

นายปิยนันท์กับมัณฑลี ภริยาสามีคู่ยาก อาศัยแสงเงินแสงทองนั้นประกอบอาชีพ โดยมากทั้งคู่ชิงตื่นก่อนแสงเงินแสงทองจับขอบฟ้าเสมอ เตรียมตัวเพื่อดำเนินอาชีพตามฐานะ ก่อนจะออกจากเคหะสถาน

ได้ตรวจตราสิ่งของ และจัดแจงให้เรียบร้อยจึงทำงาน เพราะนิยมอุดมคติว่า **"ความประมาทเป็นทางอันตราย"**

การตั้งฐานะเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ อาศัยกำลังของพระพุทธศาสนา ฐานะเดิมของนายปิยนันท์ ก็แทบจะเข้าลักษณะนุ่งฟ้าห่มแดด เขาไม่มีอะไรเป็นสมบัติที่พ่อแม่มอบให้เป็นชิ้นเป็นอัน แม้กระนั้น ปิยนันท์ก็ภูมิใจโดยที่เมื่อบิดาของเขาจวนจะสิ้นใจได้ให้โอวาทไว้ว่า :-

"เกิดมาเป็นคน ความเพียรเป็นต้น อดทนหนาลูก"

คำสั่งครั้งสุดท้ายของบิดา เป็นรอยจารึกที่ดวงใจของนายปิยนันท์ประหนึ่งรอยขีดบนแผ่นหินก็ปานกัน เขาจดจำระลึกคำสอนนั้นเสมอ ขณะใดระลึกถึงพ่อ ขณะนั้นก็คล้ายกับได้ฟังคำสั่งของพ่อว่า -:

"เกิดมาเป็นคน ความเพียรเป็นต้น อดทนหนาลูก"

คำนั้นเตือนใจให้ตื่นตัวอยู่เป็นนิตย์ อุปมาเหมือนม้าเทียมรถที่นายสารถีเตือนด้วยแซ่ เสียงเควี้ยวๆ ในอากาศ ให้รู้สึกตัวทุกเมื่อฉะนั้น

สมัยเมื่อนายปิยนันท์กำลังสร้างตัวนั้น เมื่อกระทบกับความขัดข้องก็ถอยกำลังใจเป็นบางคราว แต่อาศัยมัณฑลีคู่ยากคอยปลอบโยนให้มีกำลังใจ กิจการบ้านเรือนจึงเดินไปอย่างมีระเบียบ ครอบครัวนี้เจริญขึ้นโดยลำดับๆ เป็นครอบครัวที่พ้นทุกข์ด้วย **"ความเพียร"** โดยแท้

เย็นวันหนึ่งหลังอาหารแล้ว ปิยนันท์พรั่งพร้อมไปด้วยครอบครัว มีอารมณ์รื่นในภาวะของตน คือว่าได้สร้างตนพ้นจากทุกข์ยากแล้ว จะทอดสายตาไปทางไหนก็พบแต่สิ่งที่เจริญตาเจริญใจ สามีจึงเริ่มปราศัยกับมัณฑลีถึงความหลังที่ยากจน เป็นการอบรมนิสัยบุตรธิดาไปในตัว

ปิยนันท์ "แปลกมากนะ มัณฑลี โชคของมนุษย์นี้"

"แปลกอย่างไร" มัณฑลีถามด้วยความสงสัย "ฉันไม่เห็นแปลก เกิด แก่ เจ็บ ตายเหมือนกัน จะมีอะไรมาแปลก"

"มัณฑลี แสดงตนเป็นนักปราชญ์มากขึ้นทุกวัน ระวังนะ มัณฑลี ความเป็นนักปราชญ์ของเธอนะ" ปิยนันท์กล่าว

"ระวังอย่างไร คุณริษยาความเป็นนักปราชญ์ของฉันหรือ"

"โอย.....แม่คุณ ไม่คิดริษยา แต่ฉันหนักใจเกรงจะเลยนักปราชญ์ กลายเป็นเปรตไป" ปิยนันท์เน้นเสียงพูด

มัณฑลีสายตาขุ่น พูดเสียงหนักๆ "นี่ทำไมจะต้องมาด่ากันด้วย เล่าพ่อคุณ งั้นซิ เพราะเคยเป็นเปรตมาแล้วนี่"

"ไม่ควรฟื้นความหลัง สมัยโน้นกับสมัยนี้ต่างกัน" ปิยนันท์ เห็นท่าจะไม่ดี จึงแหวกทางเดินใหม่

"คุณนะชอบเอาข้างเข้าถูเสมอที่โบราณพูดว่ามะกอก ๓ ตะกร้า ปาไม่ถูกนั้นน่ะ มันล้าสมัยเสียแล้ว ถ้าสำหรับคุณละก็ ๑๐๘ ตะกร้า ก็ยังไม่มีหวัง เว้นไว้แต่" มัณฑลีเว้นไว้เพียงนั้น

"แต่.....อะไรพูดออกมา" ปิยนันท์ยิ้มพูด

มัณฑลี "เว้นไว้แต่ฉันจะเป็นผู้ขว้าง ถ้าฉันขว้างแล้วลูกเดียว ก็หลบไม่พ้น เพราะฉันรู้กำพืดของคุณดี" ถลึงตาพูด "หรือจะลองดู"

ปิยนันท์ "ยังไม่ต้องเพราะไม่ใช่สมัยทดลอง" ถอนใจยาว "มัณฑลีนี่ ชอบแปลงเรื่องดีให้เป็นร้ายเสมอ"

มัณฑลีฉุนจัดขึ้นอีก "ก็คุณมาก่อขึ้นก่อนมิใช่หรือ?"

ปิยนันท์ "ยอมๆ ไม่ต้องเสียงดังก็ได้" ยั้งคิดหน่อยหนึ่ง "ฉันว่ามนุษย์มีชะตากรรมแปลกมาก"

มัณฑลี "อ้อ.....นี่เกิดมาเป็นโหรเข้าแล้วหรือพ่อมหาจำเริญ โหรนะเป็นเถอะ ยินดีด้วย แต่อย่าให้เป็นโหนโตงเตงเลย พ่อโหรเอก ฉันเกรงว่าจะไปนั่งบัญชาการอยู่ใต้ต้นมะขามท้องสนามหลวง" แล้วถามต่อไป "ที่ว่าโชคของมนุษย์แปลกนั้น พูดออกมา ว่าแปลกอะไร"

"ต้องด้วยพรหมลิขิตทุกคน" ปิยนันท์พูดเปรยออกมา

"อย่างไรเรียกว่าพรหมลิขิต พ่อโหรเอก" มัณฑลีถามอย่างรำคาญ

ปิยนันท์พูดอย่างไว้ภูมิ *"ในโลกสันนิวาสนี้ มนุษย์ทุกรูปทุกนาม ย่อมจะมีชะตากรรมหมุนเวียนไปตามจักรราศีของพรหมลิขิตทั้งสิ้น จะดีหรือชั่วก็แล้วแต่พรหมลิขิต อันชะตากรรมได้ขีดเส้นไว้ให้เดินแล้ว* ตัวอย่าง เช่นฉันและมัณฑลีก็อยู่ในอำนาจของพรหมลิขิตเหมือนกัน"

มัณฑลี "ทำไมคุณรู้"

ปิยนันท์ "มัณฑลี ลองคิดดูซิ เราอยู่กันคนละจังหวัดตรงกันข้าม ดุจทิศเหนือทิศใต้และเราก็อยู่ร่วมเรียงเคียงหมอนกันได้ นี่แหละ เป็นพรหมลิขิตละ"

มัณฑลีหน้าเขียวด้วยอารมณ์ขุ่น "อ้อ ... นี่ คุณดันไปเป็นคณะพรรคของพระอินทร์ พระพรหมเข้าแล้วหรือ ดีมากช่างรู้ชะตาราศีของมนุษย์ได้ดี น่าชื่นใจจริงพ่อคุณ มัณฑลีขอแสดงความยินดีด้วยที่คุณเป็นพรรคพระอินทร์ พระพรหม ถ้าคุณไปพบหน้าพระอินทร์ พระพรหมแล้ว ช่วยบอกท่านด้วยว่า ขอให้ช่วยเขียนพรหมลิขิตนี้ด้วยเถิด ลูกไม่ขอพบเห็นอีกแล้ว" พูดแล้วชายหางตาดูปิยนันท์ พูดเย้ยออกมาว่า "ทำไมนะ คุณปิยนันท์ พระอินทร์ พระพรหมของคุณน่ะ ช่างสาระแน แส่รู้เป็นเจ้ากี้เจ้าการ มาขีดเส้นพรหมลิขิตให้คุณมาพบฉัน ซึ่งฉันไม่ต้องการเลย อันคนเกียจคร้านเช่นคุณนั้น ขอให้ไกลกันตั้งแสนโยชน์

ช่วยบอกตาอินทร์ ตาพรหมของคุณด้วยว่า อย่ามายุ่งกับเรื่องอันไม่ใช่ธุระของตน เมื่อเป็นเทวดาให้ความเป็นธรรมแก่ปวงชนไม่ได้ก็จะเป็นทำไม บอกให้ลงมาเสีย เกะกะวิมานเขาเปล่าๆ”

ปิยนันท์ขรึมไปถนัดใจ พูดเนือยๆ ว่า “จะมากไปเสียแล้วแม่มัณฑลี ค่อยพูดกันดีกว่า เป็นโทษแก่ปากเปล่าๆ”

มัณฑลีเสียงดังขึ้นมาอีก “โทษอะไร ก็มายุ่งกับเขาก่อนทำไมไม่เกรงโทษ”

ปิยนันท์ “*เธอไม่เข้าใจ ที่ว่าพรหมลิขิตนั้นเป็นดังนี้ คือว่าคนที่เกิดมาในโลกสันนิวาสนี้นั้น ถ้าเกิดมาในสกุลที่มีการอบรมดี มารดาบิดา คอยแนะนำอบรม สั่งสอนตักเตือนอยู่เสมอ ด้วยความรักและความสงสารบุตรธิดา หวังความรุ่งเรืองแก่บุตรธิดา เลี้ยงลูกมาด้วยความเหนื่อยยาก จะลำบากเพราะการเลี้ยงลูกเพียงไร มารดาบิดามิได้ปริปากพูดพร่ำบ่น มิได้ทวงหนี้บุญคุณ ความสุขของลูกก็คือความสุขของมารดาบิดา เมื่อลูกเจริญวัย เจริญการศึกษา เจริญด้วยทรัพย์สินเงินทอง เมื่อลูกเจริญวัย เจริญการศึกษา เจริญด้วยทรัพย์สินเงินทอง มารดาบิดาก็ดีใจ เมื่อความเจริญของลูกเป็นไปไม่ได้สมความมุ่งหมาย มารดาบิดาก็ปลงใจว่า “นั่นเป็นกรรมของเขา” เข้าลักษณะอุเบกขา ดวงใจของมารดาบิดาเป็นดังนี้* จึงเป็นลิขิตที่มารดาบิดาจารึกไว้ในดวงใจลูก”

มัณฑลี “ที่คุณพูดนี่น่ะ เกี่ยวอะไรแก่พรหมเล่า”

ปิยนันท์ “อ้าว...ทำไมมัณฑลี จึงเขลาเช่นนั้น พระท่านเทศน์ทางวิทยุเสมอๆ ว่า **“พฺรหฺมาติ มาตาปิตโร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร”** ฉะนั้น โดยพระบาลีนี้ มารดาบิดาทุกคนเชื่อว่าเป็น “พรหม” ของบุตร พรหมของบุตรก็คือมารดาบิดานี่เอง”

มัณฑลี "คุณนี่ ถ้าจะเบาเต็งเอามากๆ ยังไม่ทันอะไรมายกตัวเป็นเทวดาเสียแล้ว ฉันแปลกใจนัก ฉันขอบนบานศาลกล่าวบอกว่าวิมานของคุณนั้น ขออย่าให้เป็นปากคลองสานเลย พ่อแก่บาลี"

ปิยนันท์ "นี่แหละเขาว่า ปรานีแล้วยังมาตีเอาเรือคือมัณฑลีนี่เอง พรหมเทวดานั้น ท่านมีคุณธรรมประจำใจ ๔ ประการ ซึ่งเรียกว่า พรหมวิหาร ๔ คือ :-

๑. เมตตา ความรัก ปรารถนาให้มีความสุข

๒. กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์

๓. มุทิตา พลอยดีใจ เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี

๔. อุเบกขา วางใจเฉย เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

เทพยดาชั้นพรหม มีปรกติอยู่ด้วยพรหมวิหารธรรมฉันใด มารดาบิดาของเราก็มีปรกติเช่นนั้น มารดาบิดามีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ แล้วสอนบุตรธิดาให้ดำเนินตาม จนตั้งตัวได้ เป็นพลเมืองดีของโลก ลักษณะนี้แหละชื่อว่าพ่อแม่ได้จารึกความดีไว้ในดวงใจของบุตรธิดา เราเรียกว่าพรหมลิขิต เป็นรอยจารึกที่มารดาบิดาได้ขีดไว้ที่ดวงใจของบุตรธิดา พรหมลิขิตฉันหมาเอาดังนี้แหละ"

มัณฑลี "พรหมวิหารธรรมนั้น คืออะไร"

ปิยนันท์ "คือธรรมเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ คนผู้เป็นใหญ่หมายเอาผู้เจริญวัย ที่เรียกว่าผู้หลักนั้น หมายเอาพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักปฏิบัติ ฉะนั้นผู้ใดเป็นผู้ประกอบด้วยพรหมวิหาร ท่านยกย่องผู้นั้นว่าเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ถ้าปราศจากพรหมวิหารเสียแล้ว แม้ผู้นั้นจะมีอายุตั้ง ๑๐๐ ปี ก็หาชื่อว่าเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ไม่"

มัณฑลี "ทำไมคุณไม่แจ้งเสียแต่แรก ถ้าทราบอย่างนี้ฉันก็ไม่ต้องทะเลาะกับคุณ" ดีใจที่ได้ฟังหลักธรรม "ฉันขอบใจคุณมากที่อุตส่าห์

ตักเตือนแนะนำ ฉันได้ความคิดและแน่ใจว่า เส้นชีวิตของลูกเรา ที่ชี้ไปในทางดีหรือไม่ดี ก็น่าจะเป็นเราทั้ง ๒ นี้แหละ เป็นผู้ขีดไว้ให้ลูกเดินไปสู่ทางดีหรือไม่ดี ถ้าเราจะประพฤติดีแล้ว อบรมลูกในแนวทางดี ก็ชื่อว่าเราขีดเส้นดีไว้ในชีวิตของลูก"

"อย่างนี้นั่นเอง คนบ้านโน้นที่เป็นญาติกับเราเขาเป็นคนมือไวใจเร็วชอบหยิบฉวยวัตถุสิ่งของผู้อื่น ลูกของเขาทุกคนก็เป็นเช่นนั้น เพราะพรหมลิขิตของพ่อแม่ขีดไว้เป็นตัวอย่างดังนั้น"

"คุณปิยนันท์ เป็นความจริงแท้ทีเดียว เพราะว่าเมื่อพ่อแม่เป็นคนชอบลักเล็กขโมยน้อยเช่นนั้น จะสอนลูกหลานไม่ให้กระทำเช่นนั้นได้อย่างไร เมื่อตัวเองยังกระทำได้ คงพูดไม่ออก เป็นประดุจน้ำท่วมปาก เมื่อพูดไม่ออกก็ต้องปล่อยตามเรื่อง นิสัยเด็กก็ด้านไปในทางเกเรว่ายากสอนยาก กลายเป็นพลเมืองที่ไม่มีใครปรารถนา ต้องฉกลักขโมยเขาเลี้ยงชีวิตตลอดชาติ มัณฑลีคิดได้แล้วว่า เส้นพรหมลิขิตนั้นก็คือ เส้นที่มารดาบิดาขีดไว้ในชีวิตของบุตรธิดาอันได้แก่สุจริตนั่นเอง"

ปิยนันท์ "เมื่อมัณฑลีทราบความหมายของพรหมลิขิตดังนี้ ก็ควรจะคิดว่า อันลูกของเรานั้น เราได้ขีดเส้นเป็นพรหมลิขิตไว้ดีพอหรือยัง"

มัณฑลี ถอนใจยาว หน้าสลดเล็กน้อย "ฉันเข้าใจว่าพอแล้ว ได้สังเกตเห็นว่า ไม่มีอะไรควรหนักใจ ก็คุณเล่าจะว่าอย่างไร"

"ฉันจะว่าอย่างไรได้" ปิยนันท์ "ก็ฉันว่าลูกครั้งไร ก็เท่ากับทะเลาะกับมัณฑลีทุกคราว แสนจะเบื่อ"

มัณฑลีสายตาขุ่น "ก็คุณว่าไม่เป็นเรื่องเป็นราว ไม่ควรว่าก็ว่า ไม่ควรด่า ไม่ควรตี ก็ด่า ก็ตี เมื่อปรกติของคุณเป็นดังนี้ จะไม่ให้ฉันเจ็บ

แทนลูกได้อย่างไร มีลูกตั้งโขลงแล้ว ยังไม่รู้จักเลี้ยงลูก ฉันคนเดียวเลี้ยงลูกตั้งหลายคนไม่มีความกลุ้มใจเท่าคุณคนเดียว”

ปิยนันท์ “ฉันนี่เป็นคนอาภัพ เกิดมาไม่มีดีอะไรเลย”

มัณฑลี “ความดีของคุณนั้นท่วมหลังช้าง แต่เฉพาะลูกแล้วคุณยังย่อหย่อน ให้ความดีแก่ลูกไม่พอ เช่นหัดให้ลูกสูบบุหรี่เป็นต้น ฉันถามจริงเถอะ นั่นเป็นความดีที่คุณให้แก่ลูกหรือ? ต่อไปพ่อลูกก็จะต้องกอดคอกันสูบยาฝิ่น กินกัญชาแน่ ความดีของคุณที่มีต่อลูกก็คือการตามใจลูก มันน่าดูที่ตรงไหน”

ปิยนันท์ “สงสารแก่ตาดำๆ ฉันไม่ใจร้ายอย่างแม่เขานี่ พูดทีไรเสียงแปร๋นทุกที”

“แม้อย่างนี้ก็จวนวอดมาหลายหนแล้ว ยังไม่เข็ดอีกหรือเพราะความเบาความคิดของคุณ” มัณฑลีแย้ง “คุณลืมพรหมลิขิตที่พูดเสียแล้วหรือ? พ่อโหราเอก เพ้อแต่เรื่องของคนอื่น ไม่เอากะโหลกตักน้ำชะโงกหน้ามองดูเงาตัวเอง การตามใจลูกในแนวทางที่ไม่ดีนั่นแหละ ได้แก่การขีดเส้นชีวิตอันเป็นพรหมลิขิตให้ลูกเดินไปตามเส้นทางไม่ดี ชอบนักคุณน๊ะ มีเสมอๆ เวลาว่างชอบพาลูกไปสนามม้า ไปแทงบิลเลียด เล่นรำพัด”

ปิยนันท์ “โธ่เอ๋ย เพียงเท่านั้นก็เอามาค่อน ก็เราจะหัดลูกให้เป็นคนฉลาด เราต้องเรียนจากตัวจริง เป็นความผิดที่ตรงไหนเธอลองอ้างมาให้ฟังบ้างว่า อะไรเป็นผิด”

มัณฑลี “สัญชาติคุณน่ะ เมื่อหมดทางไปก็เอาข้างเข้าถูเสมอๆ อันจะยอมรับผิดโดยดีนั้นน้อยนัก ลูกคนโตของคุณน่ะจวนจะวอดไปครั้งหนึ่งแล้ว พอเข้าบ้านร้อนเป็นไฟ ถึงวันนักแข่งม้าอยู่บ้านไม่ติดจนถึงกับเอาของเมียไปขายฝากคนอื่น ผลที่จะได้ก็คือต้องทะเลาะ

กับเมีย ข้าวของสูญสิ้น ยิ่งแก้ตัวยิ่งเข้าเลือด ถูกฉันดุด่าว่ากล่าวก็คิดย้ายครอบครัวไปอยู่ต่างหาก คุณก็ดีใจเห็นด้วย หาว่าฉันจู้จี้เกินพอดี คุณเขียนเส้นชีวิตให้เป็นพรหมลิขิตของลูก เป็นเส้นชั่วอย่างนี้ นี่หรือพ่อคนรักลูก"

"พอได้ท่าทั้งโขกทั้งสับเลย" ปิยนันท์พูดเสียงเบาๆ "ฉันก็เห็นใจเขา เมื่อเขาโตพอจะเลี้ยงกันได้ ก็ควรปล่อยเขา จะมากักขังกีดกันเหมือนเด็กๆ นั้น มันขัดกับสิทธิของมนุษย์"

"ฉันรู้เหมือนกันสิทธิดังคุณว่า" มัณฑลีเถียง "แต่การไปของลูกนั้น ไปเพื่อความวอดวาย คุณก็ย่อมรู้ดี เพราะฉันบ่นว่ากล่าวก็คิดจะไปให้พ้นจะได้ทำตามใจชอบ ถ้าปล่อยไปก็น่าจะเป็นข้าเขาแล้วป่านนี้ แม้จะอยู่ในปกครองของเราก็ยังเลี้ยงตัวไม่รอด"

"การออกไปนั้น ฉันไม่รังเกียจ ถ้าไปดีมาดี แต่แม้ไปดีมาดีก็ยังไม่ควรจะแยกออกไปไกล เพราะอยู่ไกลกันนั้น ฉันยังมองไม่เห็นประโยชน์อะไรมากนัก"

"ก็การอยู่ร่วมกันนั้นได้ประโยชน์อะไร หวังเหนี่ยวไว้สับไว้โขกเล่นสนุกๆ" ปิยนันท์แย้ง

"ประโยชน์มากหลาย พรรณนาไม่ถ้วน" มัณฑลีสงบอารมณ์ไม่พูด "คุณลองไตร่ตรองดู บ้านเรากว้างขวางพอจะอยู่ด้วยกันหลายคน เรารวมกันอยู่การใช้จ่ายก็น้อย เจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่ต้องเสียค่ารถไปเยี่ยม ขาดเหลืออะไรก็อุปการะกันสะดวก เห็นอะไรบกพร่องก็มีโอกาสตักเตือน นี่เป็นความสำคัญเบื้องต้น"

"ถัดรองลงมาก็คือว่า การไปอยู่แตกหมู่คณะไปนั้น นับวันแต่จะขาดญาติ ขาดการสนิทสนม สันดานมนุษย์ก็เหมือนเถาวัลย์ใกล้ที่ไหนก็พัวพันที่นั่น สนิทสนมที่นั่น พุทธภาษิตมีอยู่ว่า **"ความคุ้นเคย**

เป็นญาติสนิท" คนที่เป็นญาติกัน ถ้าขาดความสนิทสนม ขาดความคุ้นเคยก็ย่อมห่างจากกันเหมือนกับคนที่ไม่เคยรู้จักคุ้นเคยกัน นับวันแต่จะห่างไปกลายเป็นคนอื่นผู้ไม่ใช่ญาติ เพราะไม่มีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้นการอยู่ร่วมกันจึงเป็นสวัสดิมงคลแก่ผู้นั้น ท่านจึงกล่าวเป็นภาษิตสอนไว้ว่า **"การอยู่ร่วมกับคนดีเป็นสุข เหมือนสมาคมกับญาติ"** นี้ท่านสอนไว้ว่าการอยู่ร่วมกับวงศ์ญาติเป็นสุขกายสบายจิต เหมือนอยู่ร่วมสมาคมบัณฑิตก็ปานกัน ฉันต้านทานการจากไปของลูกด้วยมองเห็นประโยชน์ดังนี้ คุณลองคิดและมองดูก็ได้ ลูกหลานของเราเล่นกันเกรียวกราว หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน ส่วนญาติของเราที่ห่างไกลกันนั้น ชั้นผู้ใหญ่ค่อยยังชั่ว เพราะเคยสนิทกันมาก่อน ส่วนหลานๆ ดูกรีดกรายชอบกล แม้จะเรียกรับประทานก็ไม่ค่อยยอมเข้าหมู่ ลูกพี่ลูกน้องกันแท้ๆ ยังเป็นได้ถึงเพียงนี้นี่แหละ แสดงผลแห่งการอยู่ใกล้อยู่ไกลอยู่ในตัว คุณก็ทราบความจริงอยู่แล้วจะเดือดร้อนไย"

ปิยนันท์ "ขอบใจมัณฑลี ที่เธอได้ชี้แจงข้อเท็จจริงให้ฉันฟัง เธอดีต่อลูกมากมายนัก เธอทำกิจแก่ลูกอย่างที่ฉันคิดไม่ถึง จึงดังเธอว่า พี่น้องที่อยู่ไกลๆ กันนั้น ตั้งสิบปีจึงพบกันครั้งหนึ่ง ดูกรีดกรายชอบกล ฉันเห็นดีด้วยที่เธอได้เป็นผู้ที่เห็นกาลไกล ถ้าฉันไม่ฟังการห้ามปรามของเธอป่านนี้ ลูกหลานเราคงต้องเป็น**โรคโลหิตแห่งวงศ์ญาติจาง**ไปมากทีเดียว นับว่าเธอเป็นแม่ที่ดีของลูกอย่างยิ่ง สกุลใดที่มีพ่อเรือนแม่เรือนเช่นนี้ ก็นับว่าสกุลนั้นมีโชคดีที่สุดในหมู่มนุษย์ผู้แสวงหาโชค"

"ท่านทั้งหลายผลอย่างนี้เอง *บรรพบุรุษของเราจึงได้แนะนำตักเตือนพี่ร่วมท้อง น้องร่วมไส้ให้มีการสังคมกัน การอยู่ร่วมกันในวงศ์ญาติ ให้ความสุข เหมือนอยู่ในหมู่บัณฑิต เพราะญาติพี่น้อง*

ที่มีความหวังดีต่อกัน ก็เป็นประหนึ่งสบู่ที่มีสำหรับฟอกของโสโครกให้หมดไปในน้ำ”

“อันผู้ใหญ่ในสกุล ก็เป็นผู้ขีดเส้นให้ลูกหลานเดิน กล่าวคือ คอยแนะนำลูกหลานว่า จะควรทำอย่างไรในอนาคต เพื่อยังชีพโดยสะดวก ผู้ใหญ่ขีดเส้นไว้แล้ว ถ้าเราเดินตามก็ไม่ผิดหวัง อนึ่ง คำแนะนำของผู้ใหญ่นั้นก็เป็นดุจสบู่ที่ท่านให้ไว้ เพื่อฟอกกายวาจาให้สะอาดหมดจด ถ้าลูกหลานชอบใช้สบู่คือคำสอนของมารดาบิดา ก็หวังว่า กาย วาจา ใจจะสะอาดได้ อนาคตย่อมมีชีวิตแจ่มใส มารดาบิดามีความประพฤติดี ความประพฤติของมารดาบิดาก็เป็นเช่นพรหมลิขิตที่ท่านขีดไว้ให้ลูกหลานด้วยประการดังนี้”

มัณฑลี “ต่อไปคงเลิกค่อนขอดฉันแน่นะ”

ปิยนันท์ “ก็ไม่แน่ ถ้าเธอไม่ละการโหดร้ายแก่ลูก”

มัณฑลี “เคยโหดร้ายอย่างไรในเรื่องที่แล้วมา”

ปิยนันท์ “อดีตฉันไม่เคยพูดถึง ฉันรับรองว่า เธอไม่เคยโหดร้ายต่อลูกหลาน แต่ฉันพูดถึงอนาคต ป้องกันไว้ก่อนดีกว่าแก้มิใช่หรือ?”

“คุณสมัครใจตามใจลูก” มัณฑลี “จงระวังเถอะ ต่อไปลูกจะขายเอา”

ปิยนันท์ฉุน “ลูกที่ไหนจะมาขายพ่อแม่ มีตัวอย่างที่ไหน เธอชอบลงโทษลูกเสมอๆ คนมีลักษณะอย่างนี้จะเป็นมารดาที่ดีของบุตรธิดาได้อย่างไร”

มัณฑลี “**ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย** พระพุทธศาสนาท่านสอนอย่างนั้น คุณยินดีจะฟังไหม เรื่องลูกขายพ่อ ถ้าฉันจะเล่าให้ฟัง”

“ยินดีมาก” ปิยนันท์พูด “จงเล่ามาว่า มีเนื้อความเป็นอย่างไร”

"ฉันเล่า เกรงว่าคุณจะไม่เชื่อ" มัณฑลี "ถ้าจะให้ดีไปถามพระธุดงค์ที่ท่านปักกลดอยู่กลางทุ่ง จะงามกว่า เพราะภิกษุเช่นนี้ท่านทรงคุณธรรมมากหลาย ท่านเสียสละความสุขเดินทางเพื่อสันติธรรม ท่านคงไม่เอาเรื่องเท็จมาเล่า บางทีท่านจะได้ช่วยแนะนำให้เรารู้เรื่องในการประพฤติดีปฏิบัติชอบยิ่งขึ้นไป"

โอกาสต่อมา ครอบครัวของปิยนันท์ได้เข้าหาพระธุดงค์ที่ท่านปักกลดสงบอารมณ์อยู่ชายทุ่ง ถวายเครื่องสักการะพอสมควรแล้วต่างกล่าวสัมโมทนียกถาต่อกัน ครั้นได้โอกาสอันสมควร ปิยนันท์ได้เริ่มปราศรัยว่า "พระคุณผู้เจริญ มัณฑลี ภริยาผมเขาได้พูดว่าผมนี้ตามใจลูกมาก ต่อไปลูกจะขายเอา อันเรื่องลูกขายพ่อแม่นั้นย่อมจะมีได้เทียวหรือพระคุณผู้เจริญ"

ท่านวชิระ "มี....แน่ อุบาสก อันลูกขายพ่อแม่นั้นมีอยู่เธอต้องการฟังเรื่องลูกขายพ่อ หรือเรื่องลูกขายแม่"

"ทั้งสองเรื่อง ถ้าพระคุณกรุณาแนะนำ ผมเต็มใจจะรับฟังไว้เป็นแนวทางปฏิบัติและระวังตัว"

"ดีแล้วอุบาสก อันบุคคลผู้หลีกทางประมาท ก็ชื่อว่าเดินเข้าสู่ทางเจริญ อันลูกขายพ่อนั้น ครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าประทับสำราญพระอิริยาบถ ณ พระเชตวัน กรุงสาวัตถี พราหมณ์มหาศาลคนหนึ่งมีบุตร ๔ คน เมื่อภริยาตายแล้ว ลูกทั้ง ๔ ก็รับปฏิบัติบิดาด้วยดีต่อมาบุตร ๔ คนเจริญวัย บิดาจึงจัดหาสตรีที่เสมอกันโดยชาติสกุลและโภคสมบัติให้เป็นคู่สมรส"

เมื่อได้จัดการสมรสบุตร ๔ คนเรียบร้อยแล้ว จึงแบ่งทรัพย์ของตนออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งให้แก่บุตร ๔ คน อีกส่วนหนึ่งเหลือไว้เพื่อใช้สอยเอง

กาลานุกาลผ่านไป บุตร ๔ คน ปรึกษากันว่า บิดาของเราเป็นผู้เฒ่า ถ้ามีภริยาใหม่ สกุลของเราจะย่อยยับ อย่าดังนั้นเลย เราควรขอทรัพย์ที่มีอยู่ของบิดานั้นเสียก่อน เมื่อตกลงกันเข้าไปหาบิดา พูดจาเล้าโลมและรับรองนานาประการว่าจะไม่ทิ้งพ่อ บิดาหลงเชื่อจึงมอบทรัพย์ทั้งหมดของตนให้แก่บุตร ๔ คน

บุตร ๔ คน พร้อมด้วยสะใภ้ ตั้งใจบำรุงบิดาของตนด้วยดีไม่กี่วัน ต่อมาพราหมณ์ทนฟังคำเสียดสีแดกดันไม่ไหว ได้รับความน้อยใจและช้ำใจ เมื่อพราหมณ์ไม่เห็นที่พึ่งในบุตรชายและสะใภ้ของตนแล้ว ก็ต้องแปลงเพศเป็นตาปะขาว ถือถ้วยแตกกะลาบิ่น ไปภิกขาจารเลี้ยงชีพ เป็นอันว่าลูกชายได้ขายพ่อของตนเองด้วยประการดังนี้แล อุบาสก”

“เรื่องลูกขายแม่เล่า พระคุณผู้เจริญ” ปิยนันท์ “ถ้ามีโปรดกรุณา”

“ดูกรอุบาสก เราได้ยินมาอย่างนี้ มีข่าวลือทั่วไปว่าสตรีผู้มั่งคั่งคนหนึ่ง มีธิดาคนเดียว เมื่อธิดาเกิดไม่กี่วัน บิดาก็ถึงมรณะ มารดาได้เลี้ยงบุตรน้อยมาด้วยเลือดเนื้อของตน เพราะความมั่งคั่งของสตรีผู้นี้จึงมีชายมาติดต่อเพื่อขอสมรส แต่เปล่าเขาคิดเห็นว่าถ้าจะสมรสอีก ความลำบากอาจเกิดแก่ลูกของตนได้ นางปลงใจว่า ลูกน้อยคนเดียวของตนนั้น เป็นที่ตั้งแห่งความสุขใจยิ่งกว่าสุขใดๆ อันจะพึงเกิดเพราะการสมรส นางจึงปฏิเสธเสียหลายราย จนไม่มีชายใดกล้ามาติดต่อเพื่อขอสมรส”

“ลูกเติบโตเจริญวัย เพราะความเมตตากรุณาของแม่ และได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี ต่อมาได้สมรสเป็นหลักฐาน เมื่อธิดาสวยของนางได้สมรสแล้ว ผู้เป็นมารดาตรองเห็นว่าสมบัติที่มีอยู่ควรให้ลูกปกครองรักษา เพราะแม่ตั้งใจไว้แล้วว่าจะมอบให้ลูก จะไม่แปรเป็น

อย่างอื่น เชื่อใจว่าเมื่อลูกได้แล้ว ก็จะต้องเลี้ยงแม่ของตนเองคงไม่ทอดทิ้งได้ นางตกลงใจดังนั้น ก็มอบสมบัติทั้งหมดให้แก่ธิดาของตน”

“ครั้นแรกลูกก็เอาใจใส่ต่อมารดาของตนดี ต่อมาความไม่ราบรื่นก็เกิดขึ้นในครอบครัว แม่ของลูกก็ต้องออกจากบ้านของตนเอง โดยลูกเขยแนะนำยุยงให้ภริยาขับไล่แม่ออกจากบ้าน แล้วลูกสาวก็ไม่เอาใจใส่ต่อมารดาของตน แม้จะขอเงินใช้สักเฟื้องสลึง ก็ต้องขอด้วยน้ำตา ลูกแท้ๆ ยังทารุณต่อแม่ของตน ต่อมาแม่บังเกิดเกล้าก็ประสบกับความตาย เพราะการช้ำใจที่ลูกสาวทอดทิ้ง ตายอย่างชาวโลกพูดว่า “อกแตกตายกระนั้นเทียว”

ปิยนันท์ “เป็นความจริงหรือพระคุณผู้เจริญ ทำไม แม่เขาจึงไม่อบรมลูกให้เข้มแข็งนะพระคุณท่าน อ้ายลูกชนิดนี้มันมีได้หรือ”

“ย่อมมีได้ อุบาสก” ท่านวชิระ “บุตรในโลก” ท่านจัดไว้เป็น ๓ พวก คือ :-

๑. อภิชาตบุตร บุตรที่มีความดียิ่งกว่ามารดาบิดา

๒. อนุชาตบุตร บุตรที่มีความดีเสมอมารดาบิดา

๓. อวชาตบุตร บุตรที่เลวกว่ามารดาบิดา

บุตร ๓ จำพวกนี้มีอยู่ในโลก ชายหญิงคนใดมีลูกชนิดที่ ๓ ก็เท่ากับตกนรกทั้งเป็น เพราะมีลูกเช่นนั้นก็มีเพื่อทุกข์ และเพื่อระกำใจ”

“อนึ่ง อุบาสก เธออย่าลืมคิดว่า อันต้นไม้แก่นนั้น แม้ว่ามีแก่นแข็งกร้าวถาวรเพียงไร โพรงก็ย่อมเกิดมีในไม้แก่นนั้นได้ ฉันใด พ่อแม่ของลูกทุกคน ย่อมอบรมบุตรด้วยความรักและหวังดี แม้กระนี้ อวชาตบุตร ลูกที่เลวทรามก็มีประสมอยู่ได้เช่นเดียวกัน”

คู่ภริยาสามีได้กราบท่านวชิระ รับเอาโอวาทพร้อมด้วยความอิ่มใจในสาราณียกถา ได้เวลาอันสมควรก็ถวายนมัสการ

ลาท่านวชิระ กลับสู่สถานของตนด้วยประการดังนี้

ในกาลต่อมา ปิยนันท์กับมัณฑลี ก็ได้ให้โอวาทแนะนำบุตรธิดาของตน ให้อยู่ในแนวทางแห่งความเจริญ คู่ทุกข์คู่ยากทั้งสองคนได้เคารพต่อโอวาทของมารดาบิดา และแนะนำบุตรธิดาในโอวาทของบุพการีที่ว่า :-

“เกิดมาเป็นคน ความเพียรเป็นต้น อดทนหนาลูก”

ครอบครัวนี้เคารพในโอวาทนั้น ก็มีความเจริญ ต่อมาบุตรธิดาได้เจริญตามรอยนั้น ก็ประสบความเจริญเช่นเดียวกัน อันผู้เกิดมาเกียจคร้าน ไม่มีความบากบั่น ไม่พยายามสร้างตนเอง ต้องการเกียรติแต่ไม่ทำความดี ต้องการความมั่งมี แต่ไม่อดทนทำงาน เขาพบแต่ความยากจนตลอดมา การเกิดเป็นมนุษย์ของแต่ละคนก็เสมือนเกิดมาเพื่อเป็นตัวอย่างแห่งการกระทำชั่วของแต่ละฝ่ายเป็นอันรับรองอุดมคติ ***“ความจริงที่มองเห็น”*** ด้วยประการดังนี้

ส่วนท่านวชิระ ผู้เคร่งครัดต่อธุดงควัตร ได้จาริกต่อไปในวิสัยของผู้แสวงหาสันติ จนกว่าจะพบที่วิเวกอันเหมาะสมแก่สมณวัตรของตนต่อไป.

บทที่ ๒

ในบริเวณพระพุทธเจดีย์

เทพเจ้าแห่งแสงสว่างได้ตระเวนโลกตามระเบียบของโคจรวิถี เป็นเวลาตะวันบ่ายมากแล้ว มากคล้ายกับเวลาที่จินตกวีได้พรรณนาไว้ว่า **"รอนๆ อ่อนอัสดง พระสุริยงเย็นยอแสง ช่วงดังน้ำครั่งแดง แฝงเมฆเขาเงาเมรุธร ลิงค่างครางโครกครอก ฝูงจิ้งจอกออกเห่าหอน ชะนีวิเวกว่อน นกหกร่อนนอนรังเรียง ลูกนกปกปีกป้อง อ้าปากร้อง ซ่อนแซ่เสียง แม่นกปกปีกเคียง เลี้ยงลูกอ่อนป้อนอาหาร"** ฉะนั้นเทียว

กาลเวลาดังกล่าวนี้ ท่านผู้มีอายุชื่อวชิระ ได้เดินผ่านทุ่งอันระอุด้วยความร้อน เพราะถูกแสงอาทิตย์แผดเผามากว่า ๑๐ ชั่วโมง มุ่งหน้าไปยังสันติสถาน อันเป็นป่าแห่งความวิเวก แต่เปล่าเลย ความร้อนแห่งดินฟ้าอากาศมิได้เป็นอุปสรรคแก่การเดินทางเพื่อเพียรภาวนา ท่านวชิระผู้มีอายุนั้น รู้สึกความร้อนกล้าของพื้นภูมิภาคเป็นเช่นความเย็นของดินฟ้าอากาศในฤดูหนาว ท่านก้าวไปด้วยมีสติสัมปชัญญะ ดวงใจมิได้ยึดความร้อนเป็นอารมณ์ แต่ตรึกถึงความสิ้นความเสื่อมของสังขาร อันเป็นองค์วิปัสสนาญาณของผู้มุ่งสันติธรรมตามหลักพุทธศาสนา

การเดินทางของท่านวชิระ อันประกอบด้วยสมณบริขาร ๘ ประการครบถ้วน คือสบงผ้านุ่ง ๑ จีวรผ้าห่ม ๑ สังฆาฏิผ้าซ้อมห่ม ๑ เข็ม ๑ มีดอรัญญวาสี ๑ ผ้ากรองน้ำ ๑ บาตร ๑ ผ้ารัดอก ๑ เป็นสมบัติที่ท่านรับมอบจากพระอุปัชฌายะเมื่อวันอุปสมบทและ

มีกลดเพื่ออาศัยร่มเงาเวลาพักอีกคัน ๑ เมื่อนั่งนอนอยู่ในกลด ท่านภูมิใจเหมือนนั่งนอนใต้ร่มเงา "ไม้โพธิบัลลังก์" อันเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็เช่นเดียวกัน หรือมิฉะนั้น ก็ประหนึ่งนั่งนอนอยู่ในปรางค์ปราสาทบนสวรรค์อันแออัดด้วยสุขารมณ์ ฉะนั้นเทียว

"สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งใดมีทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา" นี้เป็นอุดมคติที่ท่านวชิระได้ค้นพบในพระธรรมวินัยนี้ เป็นสัจธรรมอันพระคุณเจ้ารูปนั้นเห็นแล้วด้วยวิปัสสนาญาณ ด้วยความรู้ความเห็นเช่นนั้นจึงทำให้พระคุณท่านไม่หวั่นต่อการเดินทางเพื่อศานติแก่ชาวโลกและเห็นว่าการเดินทางเพื่อประกาศสันติธรรมนั้น แม้จะลำบากก็ยังเป็นสุขกว่าการเดินทางไปสู่สังสารวัฏ อันเต็มไปด้วยความสุขอันมากในอหังการ มมังการ ริษยา พยาบาท อาฆาต จองเวร

ร่างกายอันถูกแผดเผามาแทบตลอดวัน เดินโต้แดดและลมมาตลอดเวลาเพียงนั้น ผิวกายคล้ำเพราะลมและแดดเหงื่อ ชุ่มโชกแล้วกลับแห้ง แห้งแล้วกับโชกอีก แล้วแห้งไปหลายชั้นหลายหนเพราะโต้ลมโต้แดดตลอดมา

เวลาโพล้เพล้ดังกล่าวแล้ว ท่านวชิระผู้มีอายุได้ถึงสถานที่แห่งหนึ่งไกลชุมชนไม่มากนัก รู้สึกว่าเป็นสถานที่อันสมควรแก่ผู้ต้องการวิเวก ไม่เป็นอันตรายแก่สมณธรรม เลือกสถานที่ได้เหมาะสมแก่ความต้องการ ของสมณะผู้เคร่งครัดต่อธุดงควัตร วางบริขารไว้ ณ ที่อันสมควร ปูผ้าสันถัตภายใต้ร่มกลด ดวงใจกำหนดพระกรรมฐานระงับความกระวนกระวายใจอันเกิดแต่เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ได้เวลาสมควรจึงสู่ท่าน้ำอันเย็นใส ชำระกายให้หมดเหงื่อไคลตามที่สังขารต้องการ สุริยเทพบุตรก็ลับเหลี่ยมเขาเมรุธร ทำให้โลกนี้หนาทึบไปด้วยความมืด

ลมโชยพลิ้วพอใบไม้ไหว เสียงไก่ตามหมู่บ้านขันเจื้อยแจ้วมาตามสายลม เพิ่มความวังเวงเข้าดวงใจ ตามสุมทุมพุ่มไม้พร่ำเพรียกไปด้วยสำเนียงเสียงสกุณชาติ ประหนึ่งจะแสดงความดีใจที่ได้กลับมาพบรังและญาติพี่น้องตลอดถึงลูกหลาน เสียงลูกโคร้องหาแม่ เสียงแม่โคร้องหาลูกลอยตามลมแว่วมา ที่พักของท่านวชิระก็เป็นป่าแห่งความวิเวกสมความมุ่งหมาย

ไม่ไกลบริเวณที่ท่านวชิระพักมากนัก มีศาลาที่พักคนเดินทางอยู่ในหมู่ไม้ เป็นสถานที่อันผู้มีจิตเป็นกุศลสร้างไว้ มีไม้ดอกชูสะพรั่งประหนึ่งต้อนรับผู้เดินทางไกลด้วยอัธยาศัยเอื้อเฟื้อ มีไม้ปู่เจ้าสูงเด่นเป็นสง่าอยู่ไม่ไกลศาลานัก ใกล้บริเวณศาลาสะอาดไม่มีปฏิกูล มีใบไม้แห้งร่วงหล่นบางๆ ตา เมื่อเวลาต้องลมก็กลิ้งไปตามกำลังลม

เมื่ออากาศปกคลุมด้วยความมืดจนมืดสนิท ดวงดาวส่องแสงเป็นจุดๆ ตามแผ่นฟ้า อาศัยแสงดาว พื้นภูมิภาคพอเห็นได้ลางๆ หมู่เรไรนักครวญเพลงประจำป่า ได้ครวญเพลงเบิกโรงเร่งดวงจันทร์ให้มาเยือนโลก เพื่อดับความร้อนระอุของอากาศ เสียงหริ่งๆ ก้องแนวไพรมองไปในหมู่บ้าน เห็นแสงไฟเป็นหย่อมๆ ประหนึ่งดวงดาวผุดขึ้นในพื้นดิน

เวลา ๑๙.๐๐ น เศษ แสงเงินยวงได้พวยพุ่งขึ้นด้านบูรพาทิศ ความมืดได้จางไป เพราะถูกแสงจันทร์ขับไล่อย่างมีระเบียบ เมื่อดวงจันทร์กระจ่างแจ้งเต็มดวงแล้ว พื้นภูมิภาคก็เป็นประหนึ่งชุบด้วยน้ำเงิน ลักษณะนี้ทำอารมณ์ของคนมีความทุกข์ให้คลายเศร้า คนชราก็ครวญถึงความตาย หนุ่มสาวก็ครวญถึงความรัก สมณะผู้แสวงอมตธรรมก็ครวญถึงความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เพื่อเข้าสู่วิถีทางแห่งวิเวก คนที่ถูกความจนครอบงำ ก็ครวญถึงวิบากกรรมของตนที่ต้อง

ทนทุกข์อยู่ในหล่มแห่งความเข็ญใจ

ท่านวชิระผู้มีอายุ กระทำกิจของสมณะเรียบร้อยแล้ว จึงเดินจงกรมในท่ามกลางแสงนวลขององค์ภาวนา บริกรรมเดินทางมาในท่ามกลางแสงนวลของดวงจันทร์ถึงศาลาที่กล่าวแล้วนั้น เพราะแสงจันทร์สาดแสงจ้า จึงพอเห็นได้ภายในศาลา พระวชิระเก็บวัตรตามระเบียบของพระภิกษุผู้เคารพธุดงควัตร เดินเข้าสู่ศาลาเห็นพระพุทธรูปองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ภายในศาลาดูงามสง่าน่าเคารพถูกแสงจันทร์สอดส่องตามช่องกระจกต้ององค์พระพุทธรูปนั้น รู้สึกว่าเป็นประภามณฑล แผ่ซ่านออกจากองค์พระพุทธรูป ท่านวชิระไม่สามารถจะทรงตัวอยู่ได้ น้อมกายลงถวายความเคารพด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ดวงจิตเต็มตื้นด้วยโสมนัสผรุณาปีติ อันเกิดแต่องค์ภาวนา ได้เกิดปรากฏแก่พระวชิระกระจ่างแจ้ง ได้เห็นคุณพระรัตนตรัยด้วยดวงใจอันขาวสะอาดจึงน้อมเศียรลงกราบแล้วกราบเล่า ด้วยดวงใจเต็มตื้นในพระพุทธาทิคุณ และได้พิจารณาพุทธลักษณะที่ปรากฏในพระพุทธองค์นั้น ก็ทราบว่าเป็นพระพุทธรูปสร้างด้วยศิลา เป็นแท่งทึบ นายช่างผู้ฉลาดได้แกะสลักอย่างประณีตวิจิตรบรรจง ทรวดทรงเหมาะสมส่วน ควรแก่สักการะเคารพของเทพยดามนุษย์ มองดูไม่เบื่อ ท่านวชิระรำถึงในใจว่า “ผู้มีบุญคนใดหนอ มาสร้างทางสวรรค์เพื่อคนมีจักษุไม่พิการไว้ในสาธารณสถานนี้”

โดยรัตติกาลอันสดชื่นด้วยแสงจันทร์นั้น ภายใต้ฟ้าครอบก็ชุ่มชื่นด้วยน้ำฟ้า ท่านวชิระได้เสวยวิเวกตามแผนการของผู้เคารพวิปัสสนาธุระเฉพาะพระพักตร์ ของพระพุทธรูปศิลานั้น อารมณ์ของผู้เสวยปีติสุข ณ บริเวณพุทธเจดีย์ คือพระพุทธรูปศิลาขาวซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ แท่นกลางศาลาในป่าแห่งวิเวก ด้วยประการฉะนี้

บทที่ ๓

คนเข็ญใจ

ท่านวชิระ ผู้กำลังทำอารมณ์ ให้สงบตามวิถีธรรมเฉพาะพระพักตร์พระพุทธรูปศิลา จินตนาการว่า อันศาลาที่ผู้สร้างพร้อมด้วยพระพุทธรูปงามตระการตา ย่อมเป็นศาลาพักร้อนหย่อนอารมณ์ของคนที่ผ่านไปมา เป็นสาธารณกุศลที่น้อยคนจะทำได้ นับว่าผู้สร้างนั้นเกิดมาเพื่อประโยชน์แก่ตนและคนอื่น ถ้าในโลกมีคนเช่นนี้อยู่สัก ๑ ใน ๓ ของพลโลกแล้ว โลกอันเป็นที่อยู่ของมนุษย์นี้ย่อมเจริญก้าวหน้าไปอีกไกล การเบียดเบียนเพื่อชิงความสุขกัน ย่อมจะเกิดได้โดยยาก เพราะคนมั่งมีย่อมบริจาคความสุขเพื่อปลดทุกข์แก่เพื่อนร่วมโลกแล้ว การเบียดเบียนกันจะมีมาแต่ไหน ท่านวชิระรำพึงดังนั้นแล้ว ก็สำรวมใจอธิษฐานจิตอุทิศความดีที่ตนได้บำเพ็ญแล้วในสมณวิสัย ให้แก่ผู้สร้างศาลาและพระพุทธรูปนั้น เพื่อความสุขแก่เขาผู้ศรัทธามั่น

ท่านวชิระได้ประสบความสะดวกกายในร่มเงาของศาลา จึงตรึกถึงอัธยาศัยของผู้สร้าง คิดเห็นว่า ผู้สร้างศาลาให้เป็นสาธารณสถานนี้ เพราะมีสมบัติพอจะสร้างได้ การมีสมบัติของผู้สร้างในโลกนี้ก็อาศัยความดีซึ่งเรียกว่าบารมีแต่ชาติก่อน จึงมีความสุขใจสร้างศาลาไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการอาศัย ผู้กระทำความดีนี้ ย่อมมีความสุขแม้ในโลกนี้จะไม่น่าอนุโมทนาความดีได้อย่างไร ในเมื่ออ่านพระพุทธภาษิตว่า : -

ปุพฺเพ ทานาทิกํ กตฺวา　　อิทานิ ลภตี สุขํ
มูเลว สิญฺจิตํ โหติ　　อคฺเค จ ผลทายกํ.
บุคคลให้ทานเป็นต้นในปางก่อน ย่อมได้สุขในบัดนี้
เหมือนต้นไม้ถูกรดน้ำที่โคน แต่ให้ผลที่ยอดฉะนั้น
โส จ สพฺพทโท โหติ　　โย ททาติ อุปสฺสยํ.
ผู้ใดให้ที่พักอาศัย ผู้นั้นได้ชื่อว่าให้ทุกอย่าง

พระพุทธโอวาทนี้ ไพเราะจับใจนักหนา ศรัทธาของคนที่ให้ที่พักอาศัยเป็นสาธารณะเช่นนี้ มีคุณภาพเหมือนผู้ศรัทธานั้นบริจาคสิ่งทั้งปวงไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการฉะนั้นเทียว

กำลังรำพึงถึงความดีของคนอยู่อย่างนี้ ดวงใจกำลังตรึงตราอยู่ด้วยสติสัมปชัญญะ จึงไม่ทันสังเกตว่า มีอะไรเกิดขึ้น ต่อได้ยินเสียงกระแอมไอไม่ไกลศาลา จึงรู้สึกตัวและเหลียวไปทางเสียงนั้น โดยอาศัยแสงจันทร์จึงเห็นร่างของคนๆ หนึ่งได้อย่างชัดเจน

อันความจริงชายเข็ญใจนั้น มาสู่ที่ใกล้ศาลาพร้อมกับท่านวชิระ แต่เพราะความเกรงใจ จึงให้โอกาสแก่ท่านวชิระกระทำคารวะกิจต่อพระพุทธรูปก่อน ด้วยคิดเห็นว่าเมื่อเสร็จแล้วท่านจะด่วนไป ตนเองจะได้เข้าพักอาศัยดังที่เคยปฏิบัติมาแล้ว ครั้นเห็นท่านวชิระยังสงบนิ่งอยู่ แสดงว่ากว่าจะจากสถานที่นั่นก็อีกนาน ตนจึงให้สัททสัญญาแสดงให้รู้ว่า มีมนุษย์อย่างน้อยคนหนึ่งมาสู่ศาลานั้น

ท่านวชิระให้เสียงตอบแสดงว่า มีคนอยู่ในศาลานั้นเหมือนกัน ชายเข็ญใจนั้นจึงเข้าสู่ศาลาวางสัมภาระของตนไว้ ณ ที่อันสมควรส่วนหนึ่งแล้ว เอาดอกไม้ที่ตนเก็บมาข้างๆ ทางเดิน วางไว้ที่ใกล้ฐานพระพุทธรูป คุกเข่าถวายนมัสการด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ หน

แล้วหันมานมัสการท่านวชิระด้วยความเคารพเช่นกัน พลางประนมมือถามว่า "กระผมขอโอกาสขอทราบว่า พระคุณท่านมาจากสำนักไหน?"

ท่านวชิระ "ดูกรอุบาสก สันติวิหารอันเป็นสำนักของนักบวชโคดมวงศ์ตั้งอยู่ ณ ทิศใด เรามาจากทิศนั้นและสำนักนั้น"

ชายเข็ญใจ "ข้าแต่พระคุณผู้เจริญ สาธุ ดีแล้วพระคุณเจ้าได้กรุณาแจ้งให้กระผมหายแคลงใจ เพราะที่อาศัยไกลจากหมู่บ้าน ทั้งศาลาก็เป็นที่อาศัยของคนเดินทางผู้ต้องการความสงบ เมื่อพระคุณท่านมาสู่ศาลาอันเป็นสถานที่สงบและมาพบกระผมผู้เข็ญใจ เข้าใจว่ามีความต้องการตรงกัน"

ท่านวชิระ "จะตรงกันได้อย่างไร เราอยู่ในอนาคาริกวิสัย มีปฏิปทาห่างไกลจากท่านผู้เจนจัดในการครองเรือน"

ชายเข็ญใจ "ครองเรือนหรือครองวัด ถ้ามีข้อปฏิบัติคล้ายคลึงกัน พระคุณท่านปลีกชีวิตออกจากหมู่ เพื่อต่อสู้กับอารมณ์ของโลก เพื่อกำจัดทุกข์โศกอันเกิดมีแก่โลกียชน จึงเห็นป่าและรุกขมูลเป็นประหนึ่งปราสาท อันเนืองนองด้วยอมตสุข"

"กระผมเป็นคนถึงแล้วซึ่งทุกข์ เห็นทุกข์ที่ตนเสวยด้วยความรู้สึกของตน กระผมหันหน้ามองไปทั่วทิศแล้วไม่เห็นแววแห่งความสุข เพราะความข้องอยู่ในโลกคืออารมณ์ จะหาอะไรแน่นอนสักอย่างเดียวก็ทั้งยาก กระผมก็คิดว่า กระผมมาสู่ศาลานี้ ก็ต้องการความสงบสงัดเช่นเดียวกับพระคุณท่าน กระนั้นมิใช่หรือ"

ท่านวชิระ "ดูกรอุบาสก ชะรอยว่าท่านได้มาสู่บุญสถานนี้เสมอมิใช่หรือ?"

"เวลาเช่นนี้ๆ บางวันก็เกินกว่านี้ กระผมได้ปลีกตัวมาหาความสงบในสถานที่อันควรมีความสงบ"

"ดูกรอุบาสก ท่านคงจะทราบดีว่า พระพุทธรูปศิลานี้ใครเป็นผู้สร้าง"

"ถ้ามีคนรู้ กระผมก็รู้ ถ้ามีคนเห็น กระผมก็เห็น"

"หมายความว่าอย่างไร ในวาทะอันหลักแหลมของท่าน"

"หมายความว่า กระผมทราบประวัติ ของพระพุทธรูปและศาลานี้ จากคำบอกเล่าและได้เห็นสายโลหิตของท่านผู้ใจบุญนั้นด้วย"

"ถ้าไม่เป็นความลำบากหรือรบกวนเกินไป ขอได้เล่าประวัติสู่กันฟังจะดี ในเวลาที่พระจันทร์กำลังเปล่งรัศมีจ้า สัตว์ป่ากำลังร้องรำทำเพลง อากาศกำลังชุ่มด้วยน้ำฟ้าบริเวณศาลากำลังสงบ พระพายโชยฉิวพอเย็นกาย ถ้าเรามีสัมโมทนียกถา ก็จะเพิ่มความสุขใจแก่เราทั้ง ๒ มิใช่หรือ?"

"เป็นดังนั้นพระคุณเจ้าผู้เจริญ" ชายเข็ญใจ "ผมได้สดับว่ามีสตรีผู้มีอันจะกินคนหนึ่ง เป็นหญิงมีศรัทธากล้าในพระพุทธศาสนาตามปรกตินางก็เข้าวัดเข้าวาเพื่อหากุศลตามที่ตนเข้าใจ วันหนึ่งได้เห็นพระพุทธรูปองค์นี้ เกิดศรัทธาเพิ่มขึ้น จึงสละทรัพย์สร้างไว้ให้เป็นที่ไหว้ที่สักการะบูชาของผู้ปรารถนาบุญ"

"และเป็นจริงดังความปรารถนาของผู้สร้าง คนที่ผ่านไปมาเห็นพระพุทธรูปนี้แล้ว แทบทุกคนต้องยกมือถวายนมัสการ ที่เลื่อมใสกล้าถึงกับนั่งลงกราบกับแผ่นดินก็มี พระพุทธรูปนี้เป็นที่เจริญตาเจริญใจของคนที่ผ่านไปมายิ่งนัก"

"ศาลานี้กระผมได้ทราบว่า ลูกกตัญญูของผู้สร้างพระพุทธรูปได้สร้างไว้ร่วมกุศลกับบุพพการินี เพิ่มสาธารณสุขแก่ผู้ผ่านไปมา นับว่าเป็นวาสนาของผู้สร้างทั้ง ๒ ฝ่ายคือฝ่ายมารดาก็มีวาสนาที่ได้ลูกกตัญญู ฝ่ายลูกก็มีวาสนาที่มีอัธยาศัยรักมารดาและร่วมการกุศล

แม้มารดาล่วงลับไปแล้วก็ไม่ลืมคุณ เพราะรักมารดา เพราะรู้สึกคุณมารดา จึงสร้างศาลาให้แก่บุพพการินี”

“ดูกรอุบาสก เธอเห็นดีด้วยหรือในการสร้างเช่นนี้”

“อันความจริงแล้ว เมื่อก่อนนี้ผมไม่เคยเห็นดีด้วยเลย แต่บัดนี้ผมก็เห็นดีด้วย และเห็นดีด้วยความจริงใจ”

“เพราะเหตุไร อุบาสกจึงเป็นเช่นนั้น”

ชายเข็ญใจน้ำตาคลอเบ้าตา เมื่อหวนระลึกถึงความหลังของตนแล้วถอนใจยาวพูดว่า “ท่านผู้เจริญ เมื่อก่อนนั้นผมเหมือนคนตาบอดไม่เคยเห็นประโยชน์ในการทำดังนี้ เที่ยวหาความสนุกไปวันหนึ่งๆ จนสิ้นเนื้อประดาตัว เมื่อสิ้นทรัพย์ที่มารดาบิดาหาไว้ให้แล้ว ก็กลายเป็นคนอนาถา”

“วันหนึ่งเดินเร่ร่อนไปตามยถากรรม ยามตกต่ำหาใครเป็นที่พึ่งมิได้ ญาติมิตรเบือนหน้าหนีหมด จึงพเนจรมาถึงศาลานี้ได้พักอาศัยนอนเป็นสุข คือเป็นสุขอย่างคนสิ้นคิดและคิดเห็นว่าการได้ความสุขที่ศาลานี้ก็เพราะมีคนใจบุญเกิดขึ้นในโลก มองเห็นประโยชน์ในการทำสาธารณกุศล ถ้าในโลกไม่มีคนเช่นนี้ ผมก็ไม่ทราบว่าจะเอาศีรษะไปซุกไว้ ณ ที่ใด คงหมดที่พึ่งอาศัยเป็นคนยากไร้อนาถาก็จะหาความสุขในการพักอาศัยไม่ได้ โลกนี้ก็จะกลายเป็นโลกทารุณไป”

“ทุกวันนี้ กระผมก็เป็นประหนึ่งได้พึ่งบุญผู้สร้างพระพุทธรูปนี้แม้ท่านจะล่วงลับไปแล้ว แต่ว่าการกระทำของท่านนั้น ยังไม่ตายตามสังขารร่างกาย” เมื่อพูดดังนี้แล้ว ชายนั้นตันตื้นใจก้มกราบลงที่หน้าพระพุทธรูปศิลา ด้วยอาการที่ขอบคุณท่านผู้สร้างอย่างลึกซึ้ง

พระจันทร์กำลังขับเทวรถข้ามฟากฟ้าไปสู่ด้านตะวันตก ยิ่งดึกลมยิ่งสงัด ศาลาเงียบ ป่าสงบ บางคราวได้ยินนกกระพือปีก

เสียงเรไรครวญเพลงเป็นระยะๆ เสียงไก่บ้านขานยามแว่วๆ มาแต่ไกล ท่านวชิระกับชายเข็ญใจนั้นอยู่ในอารมณ์สงบ สมณะนั้นตรึกถึงชีวิตอันลำเค็ญในโลก คฤหัสถ์กำลังตรึกถึงธรรมอันเป็นที่พึ่งของตน เวลานี้ลมสงบป่าสงัด ศาลาเงียบ

อาศัยแสงจันทร์ที่กำลังเบ่งเต็มอากาศ แสงสว่างผ่านความมืดเข้าสู่ศาลา คฤหัสถ์กับบรรพชิตพอมองเห็นหน้ากัน ต่างเอาหลังพิงเสาศาลาเพื่อหาความสงบ ท่านวชิระสงสัยในบุรุษเพศนั้น คนที่มีอายุยังไม่เข้าสู่วัยชรา ไฉนจะหลบหน้าจากความเริงรมย์ของโลกมาสู่ความสงบ อันขึ้นชื่อว่าความสงบแล้ว ไม่เป็นที่ปรารถนาของชาวโลกตั้งแต่โลกเป็นโลกมาแล้ว แต่ชายคนนี้วิ่งเข้าหาความสงบอันเป็นปฏิปักษ์แก่โลก เป็นการหลบมุมเข้ามาด้วยความบริสุทธิ์ใจ หรือเป็นมุมเท็จเพื่อแจ้งความจริง ท่านวชิระจึงเริ่มปราศรัยทำลายความเงียบว่า "ดูกรอุบาสก เธอจะอาศัยศาลานี้เป็นที่ระงับสังขาร หรือเพียงมานมัสการพระพุทธรูปแล้วจะกลับไปสู่เคหสถานของเธอ?"

ชายเข็ญใจ "พระคุณผู้เจริญ พระคุณเห็นอะไรในตัวผมอันเตือนใจให้คิดว่า ผมจะกลับไปหลับนอนที่อื่นใด ผมมีสมบัติอยู่เท่าที่พระคุณท่านเห็นนั่นแหละ"

"กระนั้นหรืออุบาสก" ท่านวชิระถามด้วยความสังเวชในใจ "ฉันได้พิจารณาตัวเธอเห็นว่า ยังมีร่างกายไม่ถึงกับเรียกว่าคนชรา เพราะร่างกายยังแข็งแรง มีผมดำสนิทไม่มีโรคภัยเบียดเบียน คนในวัยนี้ควรมีอาชีพเป็นหลักฐาน เพราะเหตุไรเล่า เธอจึงมีอาการเป็นดังนี้"

"ขอรับพระคุณผู้เจริญ" ชายเข็ญใจ "อันความจริงก็ควรเป็นเช่นพระคุณกล่าว แต่ผมก็ไม่เป็นไปดังที่พระคุณท่านเข้าใจ ถ้าพระคุณท่านจะถามว่า เพราะเหตุไร ผมก็ขอเรียนว่าเป็นความมืดที่ผมรู้ไม่ถึง

และไม่ทราบจริงๆ”

“ผมเคยได้ยินผู้ใหญ่พูดไว้ว่า บรรพชิตผู้แสวงหาความสงบเช่นพระคุณท่าน ย่อมเห็นสิ่งที่เห็นด้วยปัญญาจักษุ วันนี้ผมปลื้มใจว่าเป็นโชคดีอย่างสูงที่มีโอกาสเข้าใกล้พระคุณท่าน ผมขอโอกาสถ้าพระคุณท่านมีญาณทัสสนะอันควรจะโปรดผมได้ ขอได้เมตตาอนุเคราะห์แนะนำทางสวัสดีแก่ผมด้วย จะเป็นพระคุณหาน้อยไม่”

ท่านวชิระ “ดูกรอุบาสก เวลาล่วงไปมากแล้วที่เราสนทนาปราศรัยกัน แม้กระนั้นเราทั้ง ๒ ก็ยังไม่ทราบความเป็นมาของกันและกัน ถ้าไม่เป็นการเกินสมควร สมณะขอทราบว่า ท่านชื่อเรียงเสียงไร และเป็นชาวเมืองไหน?”

ชายเข็ญใจ “ชินชัย เป็นชื่อของผม มารดาบิดาของผมเป็นชาวต่างจังหวัด ได้ย้ายภูมิลำเนามาตั้งหลักฐานอยู่ในพระนครหลวงประกอบอาชีพจนมีความเจริญ เมื่อมารดาบิดาของผมยังมีชีวิตอยู่สกุลของผมเรืองเกียรติมาก เมื่อท่านหาบุญไม่แล้ว พวกพี่น้องของผมเกิดหมางใจกันเพราะสมบัติ”

ท่านวชิระ “เพราะเหตุไรอุบาสก เธอควรร่วมสามัคคีกันเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง”

ชินชัย “ก็ควรเป็นดังพระคุณกล่าว แต่เรื่องได้ล่วงเลยมาแล้วไม่มีใครปรับความเข้าใจกันได้ การแก่งแย่งกันทวีขึ้นโดยลำดับเพราะไม่มีคนชี้ขาดว่าอะไรควร”

ท่านวชิระ “เมื่อมารดาของเธอยังมีชีวิตอยู่ เพราะเหตุไรจึงไม่จัดการให้เรียบร้อย”

ชินชัย “เรื่องจัดสรรปันส่วนนั้น ท่านทั้ง ๒ ก็ดำริอยู่เหมือนกันทางหนึ่งท่านลงมติว่าให้พี่น้องปรองดองกันเอง โดยท่านมั่นใจในเกียรติ

แห่งลูกของท่านเองว่าจะเคารพความต้องการของท่าน แต่ครั้นสิ้นบุญท่านแล้ว บ้างก็ลืมคำสั่งของท่านหมด ต่างจะเอาประโยชน์ให้มาก ความยุ่งยากก็เกิดขึ้น ต้องพึ่งอำนาจศาลเป็นผู้ชี้ขาด เมื่อร่วมผลแพ้ชนะแล้วสมบัติก็ตกเป็นของทนายเสีย ๑ ส่วน อีกส่วนหนึ่งเป็นของเจ้าหนี้ที่หยิบยืมมาดำเนินคดี ความย่อยยับก็เกิดแก่ผมด้วยประการดังนี้”

ท่านวชิระมุ่งสายตาออกไปนอกศาลา แสงจันทร์สว่างจ้าเต็มพื้นภูมิภาค โคจรไปตามจักรราศีเกือบกึ่งฟ้าแล้ว ความสงบสงัด ในราตรีกาลก่อให้เกิดความวังเวงใจแก่ผู้ที่อยู่ในสถานที่เช่นนั้น ชินชัยก็อยู่ในอารมณ์สงบและสะท้อนใจ ด้วยหวนคิดถึงสิ่งที่พลัดพรากจากไป

“เป็นผลของผู้ประมาท” ท่านวชิระพูดในท่ามกลางแห่งความเงียบ “พระบรมครูของเรามีพระดำรัสไว้ว่า *ความโลภเป็นอันตรายของธรรมทั้งหลาย* ในกรณีของเธอก็หมายความว่า เพราะความโลภแต่ละฝ่ายได้ประหัตประหารความรักของพี่ร่วมท้องน้องร่วมไส้ ทำลายโอวาทของมารดาบิดา ย่ำยีความปรารถนาของพ่อแม่ผู้หวังดีต่อลูก โดยมุ่งประโยชน์เฉพาะของตน การทำดังนั้นโบราณสอนเราไว้ว่า *“ตีงูให้กากิน หรือเนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้รองนั่ง แต่เอากระดูกแขวนคอ”* แทบทุกรายที่ต้องประสบหายนะ เพราะวิวาทแก่งแย่งกัน ความปรารถนาอันไม่มีขอบเขตเกิดแก่ผู้ใดนั้นเท่ากับฆ่าตัวเอง พระโคดมบรมครูของเราทรงทราบความนี้ได้ดี จึงประทานโอวาทด้วยพระมหากรุณาต่อสรรพสัตว์ว่า

โภคตณฺหาย ทุมฺเมโธ หนฺติ อญฺเญว อตฺตนํ.

“คนโง่ย่อมฆ่าตนเองเหมือนฆ่าผู้อื่น เพราะปรารถนาโภคทรัพย์”

พระพุทธโอวาทนี้ มีความจริงเพียงไร เธอนั่นแลได้พิสูจน์ความจริงมาด้วยตนเอง ทรัพย์สมบัติที่มารดาบิดามอบให้ ต้องตกไปอยู่

ในปกครองของคนอื่นก็เพราะแรงแห่งโลภของแต่ละฝ่ายมาพบกันเข้า เมื่อเป็นดังนี้เธอก็ได้แต่ความวอดวายเป็นมรดก”

“แต่ทั้งนั้นทั้งนี้ ก็เนื่องมาแต่ความประมาทแห่งบรรพบุรุษของเธอด้วย ที่ช่วยส่งเสริม เพราะความย่อยยับที่เธอประสบนี้มีมูลมาแต่บรรพบุรุษของเธอด้วย”

ชินชัย “เพราะเหตุไร พระคุณเจ้า”

“เพราะบรรพบุรุษของเธอ มอบความไว้วางใจในบุตรมากเกินไป เชื่อใจว่าจะตกลงกันได้โดยธรรม คือสามัคคี อันใจของคนใครจะหยั่งถึง มหาสมุทรลึกเท่าลึก มีบุคคลหยั่งรู้ได้ว่าเท่านั้นเท่านี้ จิตของมนุษย์นั้น ไม่มีใครหยั่งรู้ได้ว่าเท่านั้นเท่านี้ จิตของมนุษย์นั้น ไม่มีใครหยั่งรู้ได้เลย เว้นไว้แต่พระอริยบุคคล”

“การปล่อยปละละเลย เช่นมารดาบิดาของเธอนั้น ย่อมเป็นประหนึ่งว่า ปั้นตุ๊กตาด้วยทรายประสมน้ำ คือว่าบุคคลเอาน้ำมาเคล้ากับเมล็ดทรายแล้วปั้นตุ๊กตาให้มีรูปร่างต่างๆ รูปนั้นยังคุมกันอยู่ได้เพราะความชุ่มของน้ำ เมื่อน้ำแห้ง รูปนั้นก็ละลายตัวยุบเป็นกองทรายตามเดิมฉันใด บุตรธิดาเมื่อสิ้นบุญมารดาบิดาแล้ว น้ำคือความรัก ความสามัคคีแปรรูปไป ก็ลืมความเป็นพี่น้องกันเสีย กลายเป็นคนอื่นได้ง่ายเพราะโลภโภคทรัพย์”

“เจดีย์ทรายดังกล่าวแล้ว แม่น้ำประสมคุมกันเป็นรูป ยังไม่เหือดแห้งไป ถ้าถูกฝนตกทับก็ย่อมละลายตัวได้ คล้ายกับคนหูเบาเชื่อคนนั้นยุคนนี้แหย่ ความปรารถนาในโภคสมบัติกำเริบขึ้น ก็ทำลายความเป็นญาติพี่น้องได้เหมือนกัน”

พระพุทธเจ้าทรงเห็นเหตุเช่นนี้ จึงมีพุทธานุสาสนีเตือนใจไว้ว่า อย่าประมาท คนไม่ประมาทนั้น ย่อมทำสมบัติที่ยังไม่มีให้มีขึ้น รักษา

สมบัติที่มีอยู่แล้ว ให้เจริญต่อไป สมดังในพระพุทธภาษิตว่า : -

อปฺปมาเทน มฆวา เทวานํ เสฏฺฐํ คโต
อปฺปมาทํ ปสํสนฺติ ปมาโท ครหิโต สทา.

ท้าวมัฆวาน ถึงซึ่งความเป็นผู้ประเสริฐกว่าเทพดาทั้งหลาย เพราะความไม่ประมาท บัณฑิตจึงยกย่องความไม่ประมาท ติเตียนความประมาทเสมอมา

"เพราะความบกพร่องของบรรพบุรุษ และความโลภของเธอประกอบกัน เธอจึงประสบความหายนะดังนี้ เธอจงสำเหนียกไว้ อันความโลภเมื่อเกิดแล้ว ไม่เป็นสวัสดิมงคลแก่บุคคลเลย ความโลภนี้เป็นศัตรูของสังคม ยุให้รำตำให้รั่ว ยุให้โกรธพี่โกรธน้อง ยุให้แย่งชิงแหย่ให้ปองร้าย คนโลภไม่มีความหวังดีต่อใครเลยแม้แก่ตัวเอง เรื่องของเธอที่เป็นมาแล้ว เพราะต่างคนต่างโลภเข้าหากัน มิใช่หรือ?"

ชินชัย "เป็นความจริง พระคุณผู้เจริญ ถ้าพี่น้องผมลดหย่อนผ่อนให้กันได้ดังพระคุณว่า ผมก็คงไม่ต้องมาเสวยวิบากแห่งความโลภเช่นนี้" เมื่อพูดดังนั้น ชินชัยขบฟันแน่น เขาหวนระลึกถึงความสุขในอดีตแล้วพูดว่า "เมื่อชะตากรรมของผมเป็นเช่นนี้ ต่อไปผมจะควรปฏิบัติอย่างไร ขอพระคุณได้กรุณาแนะนำ ทำไฉนสมบัติที่สูญไปแล้วจะกลับมาสู่เงื้อมมือผมได้อีก"

ท่านวชิระ *"สิริ โภคานมาสโย ศรีคือมิ่งขวัญอันได้แก่บุญกุศลเป็นที่ไหลมาแห่งโภคะสมบัติทั้งหลาย* อันนี้เป็นพรหมลิขิตแต่ละคน เมื่อเคยสร้างเหตุดีมาแล้ว ผลดีก็ตามสนอง อันธรรมดาเงาที่ติดตามตัวไป ถ้าเงานั้นมาจากรูปคน เงาก็ต้องมีลักษณะเป็นคน เงาจากรูปคนจะกลายเป็นรูปช้าง ม้า วัว ควาย หาได้ไม่ ฉันใด เหตุที่บุคคลทำไว้ดีก็ให้ผลดี เหตุที่บุคคลทำไว้ชั่ว ก็ย่อมให้ผลชั่ว

เมื่อเป็นดังนี้ จะไม่ให้เกิดความเลื่อมใสอย่างไรได้ ในเมื่อเราอ่านพระพุทธภาษิตว่า :-

ยาทิสํ วปเต พีชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ.

หว่านพืชเช่นไร ได้ผลอย่างนั้น

กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ.

ทำดีได้ผลดี ทำชั่วได้ผลชั่ว

เธอใคร่ครวญเนื้อความของพระพุทธภาษิต ก็จะซาบซึ้งถึงชีวประวัติอันลี้ลับของตนเอง ไม่ต้องเชื่อความเห็นของผู้ใดอีกต่อไป

"ต่อไปนั้น เธอก็ควรทำตนให้เป็นคนขยันต่อการงาน ได้ทรัพย์แล้วจงรักษาไว้ให้ปลอดภัย งดการคบเพื่อนที่เสเพลเสีย คบแต่มิตรที่มีอุปการะ อย่าเป็นคนสุรุ่ยสุร่ายในการใช้จ่ายทรัพย์ โบราณท่านสอนไว้ว่า มีสลึงพึงบรรจบให้ครบบาท เมื่อเธอดำรงอยู่ในคุณธรรมเหล่านี้ ความหวังของเธอก็ถึงจุดหมาย เว้นไว้แต่..."

ชินชัย "แต่...อะไร พระคุณท่าน ขอได้โปรด"

ท่านวชิระ "แต่กรรมอันเป็นเบื้องหลังของชีวิต ถ้าอุปถัมภกกรรมของเธอสุกใส เธอก็จะก้าวไปสู่ความรุ่งเรือง ถ้ามัวหมองก็ยากที่จะพบแสงสว่าง แม้กระนั้นความดีคนดีก็ต้องพยายามกระทำ"

"เพื่อสนับสนุนเนื้อความนี้ ฉันจะนำเรื่องมาแสดงสักเรื่องหนึ่ง ขอเธอจงตั้งใจฟัง เพื่อพิจารณาหาความจริงต่อไป มีเรื่องท่านพรรณนาไว้ในมงคลสูตร ตอนปุพเพกตปุญญตากถา ว่า

ในอดีตสมัย ชายตัดฟืนคนหนึ่งในพระนครพาราณสี เที่ยวไปตัดฟืนในป่า วันหนึ่งกลับมาไม่ทัน ต้องนอนค้างอยู่นอกกำแพงเมือง เพราะเขาปิดประตูเมืองเสียก่อนที่ชายตัดฟืนนั้นเดินทางมาถึง เขาจึงเข้าอาศัยพักนอนที่ศาลเจ้าแห่งหนึ่ง"

"ที่เทวสถานนั้น ชาวบ้านเอาไก่มาปล่อยแก้สินบนไว้มาก ฝูงไก่ได้ขึ้นนอนบนต้นไม้ใกล้ๆ ศาลเจ้านั้น เวลาใกล้รุ่ง ไก่ตัวที่ขึ้นนอนสูง ได้ถ่ายอุจจาระลงมา บังเอิญถูกศีรษะไก่ตัวนอนอยู่ข้างล่าง มันจึงตวาดเอาว่า "ใครขี้รดหัวกูๆๆ" ไก่ตัวนอนสูงก็พูดว่า "ขอโทษไม่ทันดู พูดแล้วก็ถ่ายอุจจาระลงมาอีก"

"ไก่ตัวนอนข้างล่างเดือดดาลมาก จึงเกิดวิวาทกัน ต่างพูดประลองกำลังกันว่า เจ้าเก่งอย่างไรๆ"

"ไก่ตัวนอนอยู่ข้างล่างคุยอวดว่า ใครได้กินเนื้อกู จะได้ทรัพย์ตั้ง ๑,๐๐๐ กหาปณะ ในเช้าวันนี้" ไก่ตัวนอนสูงจึงพูดว่า "คุยโม้ไปเปล่าๆ เจ้าถ่อย กูนี่แน่จึงจะดีจริง ใครได้กินเนื้อกูวันนี้จะได้เป็นถึงพระเจ้าแผ่นดิน"

"ชายเก็บฟืนได้ยินดังนั้น จึงค่อยๆ ย่องขึ้นต้นไม้จับไก่ตัวนอนข้างบนมาฆ่าให้ภรรยาแกง เสร็จแล้วชวนกันไปอาบน้ำ คิดว่าเมื่ออาบน้ำเสร็จแล้วจะรับประทานร่วมกัน ไปถึงท่าน้ำคงคาแล้วเอาภาชนะแกงวางไว้ที่บนฝั่ง สองสามีภริยาได้ลงชำระกายในแม่น้ำคงคา ขณะนั้นลมสลาตันเกิดขึ้น พัดเอาหม้อแกงของชายตัดฟืนลงทะเลลอยน้ำไป ชายตัดฟืนกับภริยาสำลักน้ำจนท้องอืด ถูกกระแสน้ำพัดพาไปที่อื่น"

"รวบรัดใจความว่า นายควาญช้างของพระเจ้าพาราณสีเก็บหม้อแกงนั้นมาได้ ฤๅษีตนหนึ่งทราบเรื่องตรวจดูด้วยญาณของตนทราบแล้ว จึงเตือนนายควาญช้างให้ระวังตัว จะได้เป็นใหญ่เป็นโตต่อไป นายควาญช้าง ภริยาและฤๅษี ได้บริโภคแกงไก่นั้น"

"ต่อมา มีศึกมาติดพระนครพาราณสี พระเจ้าพาราณสีมีพระราชดำรัสให้นายควาญช้างแต่งตัวเป็นพระมหากษัตริย์แทนพระองค์

แล้วขึ้นช้างออกทำศึก ส่วนพระมหากษัตริย์แปลงพระองค์เป็นราษฎรสามัญ เสด็จไปสอดส่องเหตุการณ์ทั่วไปบังเอิญถูกศรข้าศึก จึงสวรรคตในสนามรบ เมื่อพระนครพาราณสีสิ้นกษัตริย์แล้ว ประชาชนจึงยกนายควาญช้างเป็นกษัตริย์ต่อไป”

“เรื่องที่เล่ามานี้ แสดงว่าชายตัดฟืน ไม่มีบุญวาสนาจะเป็นใหญ่เป็นโต จึงให้มีอันเป็นไปทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนควาญช้างนั้น บุญวาสนาไหลมาสู่บารมีเอง พระเจ้าพาราณสี แม้มีกองทัพคุ้มครอง เมื่อสิ้นวาสนาก็ต้องจากราชสมบัติไป ฉะนั้นพระพุทธเจ้าของเรา ซึ่งเป็นผู้รู้ผู้เห็นเป็นองค์อรหันต์จึงได้ตรัสธรรมภาษิตเตือนไว้ว่า :-

ยํ อุสฺสุกฺกา สํฆรนฺติ อลกฺขิกา พหุํ ธนํ.

คนเขลามีศิลปะหรือไม่ก็ตาม มีความขวนขวาย รวบรวมทรัพย์ไว้ให้มาก คนมีบุญย่อมใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น โภคะจำนวนมากหนีคนไม่มีบุญไป ย่อมเกิดแก่บุคคลผู้มีบุญ ในที่ทุกแห่ง แม้ในที่มิใช่บ่อเกิด ดังนี้”

“โดยลักษณะนี้ เธอจะสังเกตเห็นชะตากรรมของมนุษย์ในชีวโลกต่างกันอย่างไร มีอะไรทำให้แตกต่างกัน บางคนพอเข้าสู่ครรภ์มารดา ก็มีตำแหน่งเป็นกษัตริย์ บางคนตรงกันข้ามต้องไปขอทานเขากินตั้งแต่อยู่ในท้องแม่ ทั้งนั้นและทั้งนี้เป็นเพราะความต่างแห่งบุญกุศล ซึ่งเราเรียกว่า **วาสนาบารมี** หากชี้ผลให้เห็น คนทำนามากย่อมได้ข้าวมาก ฉันใด คนมีวาสนาบารมีมาก ก็ย่อมได้รับผลแห่งบารมีมาก ฉันนั้น”

“เธอจงมองดูด้วยตัวเองเถิด ได้รับมรดกมากมาย แต่แล้วก็ต้องตกไปเป็นของคนอื่นหมด เรื่องของเธอก็เทียบได้กับชายตัดฟืนเหมือนกัน ฉะนั้นเธอไม่ควรเศร้าใจ เพราะความมั่งมีไม่อาจเกิดได้

เพราะความเศร้าใจ เช่นนั้น ทางที่ดีก็คือเริ่มการงานใหม่ พร้อมกับสร้างความดีเพื่อความดีในอนาคตต่อไป”

“ผมจะทำประการใดเล่า พระคุณผู้เจริญ คนจนเช่นผมจะสร้างกุศลได้อย่างไร”

“ทางสร้างความดีนั้นมีอยู่ ยิ่งจนยิ่งสร้างง่าย เธอไม่ต้องหาข้าวแกงมาสร้างก็ได้ ไม่ต้องสร้างกุฏิวิหารก็ได้ เพียงแต่เธอระวังกาย วาจา ใจ ให้ปราศจากโทษเพียงเท่านี้ก็เป็นยอดกุศล ต่อแต่นี้ไป เธอ

อย่าทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต
อย่าลักขโมยฉ้อโกงใคร
อย่าทำลายความบริสุทธิ์ในสตรีเพศ
อย่าพูดเท็จตลบตะแลง ส่อเสียด
อย่าดื่มสุราและเมรัย

ทั้ง ๕ ประการนี้ อันบุคคลผู้มีความต้องการด้วยบุญ พอจะทำได้มิใช่หรืออุบาสก”

ชินชัยถอนใจยาว เจตนารมณ์ใคร่ครวญตามคำแนะนำนั้น เกิดปัญญาเห็นจริงดังท่านวชิระแนะนำ จึงพูดว่า “พูดนั้นดูฟังง่าย แต่การกระทำนั้นคงไม่ง่ายเหมือนนึก”

“การกระทำง่ายหรือยากนั้น ขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละคน เธอลังเลใจในการทำความดี ก็เพราะไม่เชื่อว่าความดีจะให้ผลเหลว ทุกคนที่มีอารมณ์เป็นเช่นเธอ เมื่อยังไม่แน่ใจอย่างนี้ ความเป็นลูกผู้ชายของเธอก็เสื่อมเกียรติ เธอทราบไหมว่าเกียรตินั้นเกิดจากอะไร”

ชินชัยอัดอั้นตันใจในคำถาม นั่งทุรนทุรายใจอยู่ ท่านวชิระสงบอยู่ด้วยรอคำตอบ พระจันทร์กำลังเร่งเทวรถจะข้ามฟ้า บริเวณศาลาสงบเงียบสงัดและเยือกเย็นด้วยน้ำฟ้ายิ่งขึ้น

ชินชัยครางออกมาด้วยความลำบากว่า "ผมมีธาตุโง่อยู่มาก หากพระคุณจะกรุณา คิดว่าคงพบแสงสว่างบ้าง"

"ดูกรอุบาสก อันคนในชีวโลก ย่อมแสวงหาเกียรติได้ด้วยกันทุกคน ถ้ารู้ว่าเกียรติเกิดจากอะไร แต่บางคนไม่ทราบว่าตนได้รับเกียรติอยู่แล้ว เธอจงจำไว้ว่าเกียรติเกิดจากงาน อำนาจก็เกิดจากงานเหมือนกัน แต่งานนั้นต้องเป็นอนวัชชกรรม"

"อารมณ์ที่น่ารักของคนก็งานนั่นเอง คนที่ไม่ทำงานย่อมถูกเหยียดหยามทั่วทิศ คนที่ไม่ไร้งานนั้น จะอยู่ไหนจะมาจากไหน จะไปที่ไหน ก็มีคนต้อนรับคบค้าสมาคม เพราะสังคมให้เกียรติว่าเกิดมาเลี้ยงตนได้ ชีวิตมีสาระ"

"งานนี้ทำด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง แม้เพศบรรพชิตไม่ได้ทำงานด้วยกาย ถึงอย่างนั้นท่านก็ทำด้วยวาจา เช่นเราแนะนำเธออยู่จนดึกดื่น ก็ได้รับความพอใจว่าทำงานในหน้าที่ของตน คนที่รักความดีก็ย่อมอนุโมทนา แม้ไม่ได้ทำงานด้วยวาจา ท่านก็มีปฏิปทาทำงานทางใจด้วยบริกรรมภาวนาแผ่เมตตาจิต ไม่คิดประทุษร้ายแก่สรรพสัตว์ แม้ด้วยความคิดนึก เพื่อประโยชน์แก่สันติธรรม อันเป็นข้อมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา"

"ดูกรอุบาสก เธอจะฆ่าตัวให้ไร้ประโยชน์ด้วยต้องการอันใด เธอจงดำเนินชีวิตเพื่อเกียรติแห่งบุรุษเพศเถิด จะเกิดเกียรติอันสูงค่าดีกว่าเที่ยวลอยนวลอยู่เช่นนี้"

เมื่อชินชัยได้ฟังสารกถาเช่นนี้ เขาอัดอั้นตันใจยิ่งนัก ระบายลมหายใจยาวด้วยการบังคับ เพื่อไม่ให้ท่านวชิระรู้ถึงความโศกในทรวงอกของตน

ท่านวชิระ "ดูกรอุบาสก สัมโมทนียกถาเราทั้งสองได้ปรารภกัน

มาพอสมควรแล้ว ฉันยังติดใจเรื่องศาลาและพระพุทธรูปนี้ โดยคิดว่าทำไฉนจะได้มีโอกาสทราบชื่อเสียงของท่านผู้ใจบุญบ้าง ฉันเข้าใจว่าอุบาสกทราบดี เพราะเธอได้พูดเมื่อสักครู่นี้ว่า เมื่อมีคนเห็น เธอก็ได้เห็นเมื่อมีคนรู้ เธอก็รู้"

"ผมทราบแต่เพียงเล็กน้อย ถ้าพระคุณเจ้ามีเวลาอยู่ที่ศาลานี้สัก ๒ - ๓ วัน ผมเข้าใจว่าจะต้องได้พบผู้สร้าง เพราะตามปรกติเขามาดูแลเสมอๆ ถ้าพระคุณท่านได้ฟังจากปากเขาเองจะดีกว่าที่ผมเล่าถวาย"

"ดีแล้วอุบาสก เวลานี้พระจันทร์ได้โคจรกึ่งฟ้าแล้ว เราควรสงบสังขารกันบ้าง" ท่านวชิระพูดแล้ว จึงลุกขึ้นคุกเข่าถวายสักการะพระพุทธรูปนั้น ครั้นแล้วก็ออกจากศาลาไปบำเพ็ญภาวนา ณ กลดของตน ด้วยประการฉะนี้

บทที่ ๔

ลูกของแม่

สถานที่อันสงบสงัด เป็นบ่อเกิดแห่งวิเวก ย่อมเป็นที่ปรารถนาของบรรพชิตผู้นิยมธรรม สถานที่เช่นนั้นจะเป็นบ้านหรือป่าก็ตามที ที่วิเวกควรแก่สมณธรรมมีอยู่ ณ ที่ใด ที่นั้นก็ควรแก่เป็นนิวาสสถานของบรรพชิตฉะนั้น ท่านวชิระพิจารณาเห็นสถานที่นั้น เหมาะสมแก่ผู้บำเพ็ญเพียรภาวนา จึงเข้าอาศัยบำเพ็ญสมณธรรมต่อไป

วันหนึ่ง ท่านวชิระหย่อนอารมณ์อยู่ในศาลานั้น คิดเห็นว่า พระพุทธรูปและศาลาที่คนอาศัยนี้ เกิดจากน้ำใจของบุคคลผู้ใจบุญสุนทาน เพราะใจดีของบุคคลผู้เดียว จำนวนคนตั้งร้อยตั้งพันได้อาศัยมีความสุข ถ้าคนดีในโลกมีดวงใจคิดเห็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์เช่นนี้ เป็นของแน่นอน ที่พื้นแผ่นดินนี้จะมากไปด้วยสาธารณสถาน เช่น โรงเรียน สุขศาลา และสถานพยาบาล เป็นต้น เพราะตนเห็นประโยชน์แก่คน คนก็มีความสุข พระโคดมบรมครูทรงเห็นประโยชน์เช่นนี้ จึงทรงประทานอนุสาสนีว่า :-

“มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ.

ถ้าพึงเห็นสุขอันไพบูลย์ เพราะยอมเสียสละสุขส่วนน้อย ผู้เห็นสุขไพบูลย์ ควรสละสุขส่วนน้อยเสีย”

เป็นความผิดถนัดที่บุคคลมายึดสมบัติในโลกนี้ว่าเป็นของตนและถาวร ถ้าจะย้อนคิดความหลังว่าตนเกิดเอาอะไรมา ชิ้นผ้าไม่มีติดตัว โดยที่แท้ก็เก็บสมบัติในโลกนี้มาสะสมไว้แล้วปักใจว่าของเราของเขา ได้มาดีใจ สูญหายไปก็เสียใจ ทั้งดีใจทั้งเสียใจ ในที่สุดก็ต้องตกไปเป็นของคนอื่น นี้เป็นเรื่องของผู้ที่ไม่ค้นคว้าพิจารณาของจริง ตามหลักธรรมพระพุทธภาษิตมีสอนไว้ว่า :-

ปุตฺตา มตฺถิ ธนมตฺถิ อิติ พาโล วิหญฺญติ
อตฺตา หิ อตฺตโน นตฺถิ กุโต ปุตฺตา กุโต ธนํ.

คนเขลาคิดว่า เรามีบุตร เรามีทรัพย์ จึงเดือดร้อน โดยที่แท้ตนเองก็ไม่มี บุตรและทรัพย์จะมีมาแต่ไหน

ท่านผู้สร้างน่าจักปลงใจเห็นความจริงเช่นนี้ จึงได้เสียสละทรัพย์เป็นจำนวนมากสร้างพระพุทธรูปไว้ เพื่อเป็นที่สักการบูชาของเทพดาและมนุษย์ สร้างที่อาศัยให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้แสวงหาความสุขกาย สุขใจ ควรนิยมว่าเป็นความดี ซึ่งยากที่บุคคลบางคนจะทำได้

เวลา ๑๔.๐๐ น. เศษ แห่งเดือนกันยายน ๒๔๙๖ ท่านวชิระกำลังพักอยู่ในศาลานั้น มีสุภาพสตรีหมู่หนึ่ง ทุกคนมีมือถือเครื่องสักการะมีดอกไม้เป็นต้น มุ่งหน้าตรงมายังศาลานั้น พอท่านวชิระเห็นก็คิดว่า สตรีหมู่นี้น่าจะมาขอหวย หรือเลขทายสลากกินรวบต่อท่าน หรือมิฉะนั้นก็คงมาขัดถูพระพุทธรูปเพื่อขอเลขอันจะผุดขึ้นตามองค์พระพุทธรูปนั้น เพราะสมัยนี้อาจารย์บอกเบอร์มีเกิดขึ้นเหมือนเห็ดในฤดูฝน ท่านวชิระจึงหลบอยู่ในมุมหนึ่งของศาลา เพื่อสังเกตความเป็นไปของสตรีหมู่นั้น

เมื่อสุภาพสตรีคณะนั้นถึงศาลาแล้ว บางคนกวาดศาลา

ให้สะอาด แล้วร่วมกันบูชาพระพุทธรูป ด้วยอาการอันสงบ ทุกคนได้เห็นท่านวชิระนั่งสำรวมอยู่ ณ ส่วนหนึ่งของศาลา ต่างมองท่านวชิระแล้วมองตากันด้วยแปลกใจ ไม่น้อยกว่าคนหนึ่งที่คิดว่า เป็นพระจรจัด แต่บางคนคิดว่าเป็นพระภิกษุผู้เคร่งพระธรรมวินัย เพราะดูผิวพรรณไม่เศร้าหมอง เพื่อให้หมดสงสัย จึงชวนกันเข้าไปใกล้ท่านวชิระ นมัสการแล้วถามด้วยความเคารพว่า "พระคุณท่านมาพักอยู่หลายราตรีแล้วหรือ? และพระคุณท่านมาจากอารามไหน?"

"อาตมาพักอยู่หลายราตรีแล้ว อาตมาเป็นนักแสวงหาความสงบ จึงไม่มีอารามเพื่ออยู่แน่นอน พบสถานที่สงบที่ไหนก็พักอยู่สถานที่นั้น เมื่อจาริกมาถึงสถานที่นี้ คือศาลานี้ เห็นว่าเป็นสถานที่สงบ ควรแก่บรรพชิตผู้ต้องการสันติธรรม จึงพักอยู่หลายราตรีแล้ว และยังไม่แน่ใจว่าจะเดินทางต่อไปเมื่อไร"

"พวกดิฉันปลื้มใจที่บรรพชิตเช่นท่านมาอาศัยศาลานี้กระทำสมณธรรม ขอให้เกิดผลานิสงส์แก่พวกดิฉันผู้มีบุญน้อย ขออาราธนาพระคุณท่านจำพรรษา ณ สถานที่อันสงบนี้ตามสะดวกเถิด"

"ขออนุโมทนาในจิตกุศลของพวกท่านที่มีเมตตาแก่สมณะเช่นอาตมา ศาลานี้ให้ความสะดวกผู้มาอาศัยร่มเงาบังแดดบังฝน เป็นกุศลของผู้สร้างหาน้อยไม่ ตั้งแต่ได้มาพักอาศัย ได้อุทิศส่วนกุศลอันเกิดแต่สมณธรรมที่อาตมาบำเพ็ญเพียรให้แก่ผู้สร้างทุกครั้งที่เจริญภาวนา"

"ที่พวกท่านอาราธนาอาตมาให้อยู่พักอาศัยต่อไปนั้น ก็ยังรับคำอาราธนาไม่ได้ เพราะฉันมีอัธยาศัยชอบจาริกไม่ติดที่อยู่อันเป็นเครื่องกังวล ความสงบอยู่ในที่ใดก็ไปสู่ที่นั้น ก็พวกท่านมาสู่ที่นี้ด้วยความมุ่งหมายประการใดหรือ?"

"พวกดิฉันมาสู่ที่นี้เสมอๆ มาทำความสะอาดที่ศาลานี้ เพื่อให้สะดวกผู้มาพักอาศัย"

"พวกท่านมีความมุ่งหมายอย่างไร จึงมาทำความสะอาดที่ศาลานี้"

สุภาพสตรีคณะนั้นก่อนที่จะตอบได้มองดูตากัน ผู้มีอาวุโสได้ชี้มือแนะนำท่านวชิระว่า "คนนี้ชื่อวิภาวดี กตัญญูกุล ได้เป็นผู้สร้างศาลานี้ให้เป็นสาธารณกุศล พวกดิฉันมาสถานที่นี้เสมอก็เพื่อดูแลเกรงว่าจะมีอะไรบกพร่องบ้าง ก็จะได้ทำให้เหมาะสมจนกว่าชีวิตจะหาไม่ หรือหมดกำลังแล้ว"

ท่านวชิระมองดูสตรีนั้น เห็นรูปร่างลักษณะเป็นสุภาพสตรีมากอยู่ แปลกใจว่าสมัยอารยโลก สุภาพสตรีกำลังลุ่มหลงไปด้วยอารมณ์ของโลก น้อยคนนักที่จะหันหน้ามาสู่อารยธรรม ไฉนสตรีคนนี้จึงมีใจหนักแน่นในอารยธรรม ถึงกับสละทรัพย์ก้อนใหญ่ สร้างศาลาให้เป็นสาธารณประโยชน์ สตรีสมัยปรมาณูควรจะใช้ทรัพย์เพื่อสังคมของอารยโลก แต่สตรีมีอัธยาศัยตรงกันข้าม น่าสงสัยจะมีอะไรบางอย่างแฝงอยู่ในความรู้สึกของสตรีนี้เป็นมั่นคง ท่านวชิระจึงถามเพื่อเปลื้องความสงสัยว่า "แม่วิภาวดี สตรีที่กำลังเจริญในวัยแรกกำลังกายเข้มแข็งมีผมดำสนิท มีความคิดก้าวหน้า โดยมากย่อมจ่ายทรัพย์ไปตามอารมณ์ของโลก เธอมีความคิดเห็นอย่างไร จึงจ่ายทรัพย์ในอารมณ์ของธรรมจารีบุคคล"

คำถามนี้ประหนึ่งคำเตือนใจกุลสตรีผู้นั้น ให้ระลึกถึงความทุกข์อันตนได้ประสบมาแล้ว ผิวหน้าจึงสลดพอสังเกตได้ มีน้ำตาคลอที่ดวงตาอันกลม พูดอย่างอารมณ์เศร้า และเจียมตัว เมื่อจะรวมเป็นโคลงสี่สุภาพก็ได้ความสำคัญว่า :-

“เจียมใจท่านใคร่แจ้ง วจสาร
เดียวอยู่อาดูรปาน ชีพม้วย
กล่าวจริงเช่นกล่าวขาน กล่าวปด
เว้นแต่ท่านจริงด้วย จักได้แจ้งจริง ฯ

สำเนียงเสียงเสนาะแกมเศร้า ได้เคลื่อนออกจากริมผีปากสตรีสาวที่งามบริสุทธิ์ กระเทือนจิตใจของท่านวชิระให้เกิดความสงสารในวิภาวดีเป็นอย่างมาก ท่านพุ่งสายตาไปด้วยอารมณ์ของผู้ทรงศีล น้ำเสียงแสดงว่าสตรีนั้นมิใช่ชาวสังคมเท้าไฟ แต่เป็นชาวสังคมที่นิยมศีลธรรม ตรงกับที่โบราณพูดไว้ว่า “สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกสกุล” ท่านวชิระแน่ใจว่า วิภาวดีนี้เป็นกุลสตรีที่อบรมมาจากมารดาบิดาที่มีเกียรติมาแล้ว สักครู่หนึ่งต่อมา วิภาวดีก็ได้พูดว่า “ก่อนจะแจ้งเรื่องนี้ ถ้าพระคุณไม่รังเกียจ ดิฉันจะเล่าความหลังถวายเพื่อให้เรื่องสัมพันธ์กัน”

“ดีแล้ววิภาวดี สมณะก็ต้องการเช่นนั้น เพราะว่าเมื่อได้ทราบเบื้องหลังของชีวิตแห่งผู้สร้างนี้ด้วยแล้ว ฉันจะมีโอกาสดุดีเกียรติคุณของผู้ทำความดีแก่กัลยาณชน ผู้ไม่จะริษยาความดีของผู้อื่น”

วิภาวดีพุ่งสายตาไปจับพระพุทธรูปที่ศาลานั้น ประหนึ่งจะอ้างสัจจวาจาของตน หรือประหนึ่งจะขออนุญาตจากพระพุทธรูปเพื่อเผยความจริง ครั้นแล้วน้ำตาไหลพรากออกสะอื้นถี่ๆ ทุกคนในสถานที่นั้น ไม่สามารถจะอดกลั้นความสงสารไว้ได้ น่าจักซาบซึ้งถึงความเศร้าใจของสตรีสาว ความเงียบอย่างสงบก็เกิดขึ้นครู่หนึ่ง

วิภาวดี “ข้าแต่พระคุณผู้เจริญ บรรดาความอับเฉาที่มีอยู่ในทรวงอกของสตรีเพศ ดิฉันเข้าใจว่า วิภาวดีนี้เป็นคนอับเฉาที่สุดในโลก บางคราวก็คิดเอาว่าตัวกรรมตัวทุกข์ในสากลโลกนี้แหละ

มาประชุมกันเกิดเป็นตัวดิฉัน”

“เมื่อเทียบตัวเองกับกุลสตรีทั้งหลาย วิภาวดีรู้สึกตัวว่าแบกเอาทุกข์จนเหลือทนเฉพาะคนเดียว ความเศร้ารุมใจเสมอเพราะ:-

จะเหลียวดูข้างซ้ายก็เปล่าตา
จะเหลียวดูข้างขวาก็เปล่าใจ
จะมองดูข้างหน้าก็ไม่เห็นใคร
เมื่อเหลียวดูข้างหลังจะเห็นอะไรหรือ

“พระคุณควรแก่ความเคารพ ทั้งนั้นแหละทั้งนี้เนื่องมาแต่วิภาวดีกำพร้ามารดาบิดาแต่น้อย เมื่อบิดาสิ้นบุญนั้น วิภาวดีจำไม่ได้แต่ไม่เป็นไร เพราะยังไม่มีความจำ เมื่อรู้สึกตัวและสัญญาณความจำเจริญขึ้น ก็เห็นแต่มารดาผู้เดียว อันบุคคลมีมารดาบิดาอยู่พร้อมหน้าจะรู้สึกเป็นสุขและภาคภูมิใจเพียงไรนั้น วิภาวดีไม่สามารถจะชี้แจงได้เพราะไม่เคยรู้สึกเป็นสุขใจร่วมกับท่านผู้ให้กำเนิด แต่มารู้สึกว่าแม้เพียงมีแต่มารดาคนเดียว ก็รู้สึกตัวประหนึ่งว่าบิดายังมีชีวิตอยู่เหมือนกัน โดยมีมารดาของวิภาวดีนั้น บำเพ็ญหน้าที่ของท่านแก่ลูกครบถ้วน จึงรู้สึกว่าเมื่อมารดายังมีชีวิตอยู่ ก็เชื่อว่าบิดายังอยู่ด้วยเพราะมารดานั้นเป็นทั้งพ่อเป็นทั้งแม่ให้ความสุขแก่ลูก”

ญาติพี่น้องเคยกรุณาก็พากันเหินห่าง บางคนถึงกับรังเกียจแสดงอาการให้ปรากฏ โดยมีคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ไม่มีใครแสดงความไม่พอใจแก่วิภาวดีเลย เมื่อได้มาประสบความคับแค้นใจเช่นนี้วิภาวดีก็มารู้สึกตัวว่าหมดที่อาศัยอันจะพึ่งคนอื่นก็หมดหวัง เป็นของแน่แท้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า:-

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ.

ตนเป็นที่พึ่งของตน

อันคนอื่นจะพึ่งได้เพียงบางคราว พึ่งกันโดยหวังประโยชน์ ถ้าไม่มีประโยชน์อันเขาจะพึ่งได้ ก็ไม่มีอะไรเป็นความหมายในการพึ่งพาอาศัย”

“ข้าแต่พระคุณผู้ทรงธรรม วิภาวดีทราบความจริงด้วยตนเอง เพราะค้นคว้าหาความจริงได้ในตนเองว่า อันโลกียชนในสากลโลก เมื่อมีสุขก็ย่อมลืมสิ่งที่ตนไม่ควรลืมบางคนแม้กระทั่งมารดาบิดาผู้มีพระคุณ ทั้งนี้เพราะโลภเจตนาบังดวงตาให้มืดมัว แม้จะไม่ลืมก็ไม่เห็นเป็นสำคัญมากนัก ส่วนผู้มีความคับแค้นบีบบังคับย่อมตระหนักถึงความหลัง เช่นวิภาวดีก็เป็นตัวอย่าง เมื่อท่านผู้มีพระคุณทั้ง ๒ สิ้นชีวิตแล้ว ญาติมิตรจะเห็นอย่างไรบ้าง เพราะสิ้นบุญผู้ใหญ่ผู้เป็นห่วงสัมพันธ์ เมื่อประสบกับเหตุการณ์อันไม่นึกฝันเช่นนี้ ความเจียมตัวเจียมใจย่อมเกิดมีแก่วิภาวดีผู้น้อยวาสนา เมื่อคำนึกถึงความเป็นผู้กำพร้าของตนในยามสิ้นบุญแม่ เมื่อมองแลไปทั่วทิศเพื่อหาที่พึ่งอันแท้จริงก็ไม่มีความแน่นอนใจ จึงไม่แน่ใจว่าจะพึ่งใครให้ได้รับความอบอุ่นเท่าทรวงอกของแม่”

เมื่อวิภาวดีพูดถึงตรงนี้ ดวงใจหวนระลึกถึงอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความสุขสมัยคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ วิภาวดีต้องกลืนโศกไว้ในทรวงอก พระคุณของคุณแม่ปรากฏที่ดวงใจ ชั่วขณะจิตได้เห็นพระคุณของมารดาตั้งแต่ต้นจนอวสานที่ลมปราณของคุณแม่มีอยู่ครั้งสุดท้าย

“ข้าแต่พระคุณผู้มีชีวิตอยู่ด้วยเมตตา เวลาโพล้เพล้จวนพลบค่ำ หลายคราวที่วิภาวดีนั่งนึกถึงมารดา คิดถึงคุณแม่ด้วยดวงใจและน้ำตาจริงๆ เพราะยามเย็นเช่นนั้นวิภาวดีไม่เคยห่างจากมารดาเลย ร่วมกินร่วมนอนตามประสาลูกที่รักแม่ และแม่ที่รักลูก มีชีวิตร่วมกันประหนึ่งเงาตามตัว เวลาดังกล่าวแล้ววิภาวดีมองไปทั่วทิศ โดยคิดว่า

คุณแม่จะแสดงตนให้ปรากฏบ้าง แต่นั่นเป็นเพียงความฝันของวิภาวดีผู้น้อยบุญ เห็นแต่ดินและฟ้าซึ่งมีกลุ่มเมฆเป็นผ้าบังแสงจันทร์ เมื่อวิภาวดีหมดหวัง ก็แสดงความอาลัยถึงคุณแม่ด้วยกล้ำกลืนน้ำตา ความรู้สึกนั้นเมื่อจะประมวลเป็นคำโคลงก็ได้ดังนี้

ยามแม่จากลูกเศร้า มืดมน จิตฮา
อกลูกมืดมนทน เทวศคลุ้ม
แลหานภาดล หมายสว่าง ใจนา
ฟ้าสว่างแต่ลูกกลุ้ม อกแห้งห่อนหาย

ลูกหมายรักแม่ด้วย เต็มใจ
ความรักท่วมหทัย ลูกแปล้
แม่ไปเท่าไกลไกล ไกลยิ่ง ไกลมา
ใช่จะลืมแม่แม้ ครู่น้อยห่อนมี

บารมีของแม่คุ้ม ครองขวัญ
จากแม่ทุกคืนวัน ลูกเศร้า
ยังถนัดคุณอนันต์ อยู่อก
เคยสุขทุกค่ำเช้า ชุ่มเพี้ยงเดือนฉาย

ความตายใช่จะล้าง รักถึง แม่ฮือ
ยังตระหนักคุณตรึง แน่นแฟ้น
แม้มีกลีพึง บั่นสนิท เสน่หา
คุณแม่ยังอยู่แม้น มั่นเพี้ยนภูผา

เวรามาก่อให้ ลูกศัลย์ โศกแล
จึงก่อบุญยืนยัน ส่งให้
คุณแม่สู่สวรรค์ เสวยสุข
ทุกภพขอลูกได้ อยู่ท้องมารดา”

เมื่อวิภาวดีแถลงความเศร้าใจของตนดังนี้ ดวงหน้าของวิภาวดีก็เปลี่ยนสีไป ความหลังปะทุขึ้นในจิตเหมือนน้ำเค็มราดเข้าที่ทรวงอกอันเต็มด้วยบาดแผล คือความเศร้าโศก วิภาวดีสาวน้อยก็สะอื้นออกมาจริงๆ ก้มหน้าน้ำตาไหลพรากเป็นสายไต่ลงตามแก้ม ผู้สูงอายุที่มาด้วยอัดอั้นตันใจ ด้วยความรักและสงสาร เอามือลูบหลังปลอบโยนด้วยถ้อยคำต่างๆ นานา

ท่านวชิระแม้เคร่งต่อปฏิบัติธรรม เมื่อได้เห็นวิภาวดีมีกิริยานองไปด้วยความเศร้าเช่นนั้น ท่านมีดวงใจสลดตามไปชั่วขณะแม้จะตั้งใจสังวรเป็นอย่างดี ความเศร้าใจก็ยังแทรกซึมเข้าดวงใจเหมือนน้ำแทรกซึมในก้อนหิน ฉะนั้น ด้วยเมตตาจิตอันแข็งกร้าวในดวงใจ ท่านวชิระจึงกล่าวธรรมกถา เพื่อบรรเทาโศกของวิภาวดีให้น้อยลงว่า "ดูกรวิภาวดี ความตายเป็นประเพณีของโลก คนเราทุกคนควรกำหนดรู้ด้วยปัญญาว่า คนเกิดมานั้นก็เพื่อตายนั่นเองถ้าไม่มีเกิดก็ไม่มีตายเหมือนกัน เกิดมามีจำนวนเท่าไรต้องตายหมดมีจำนวนเท่านั้น พระโคดมสักยมุนี ทรงค้นพบความจริงข้อนี้ที่โพธิบัลลังก์ สมัยต่อมาได้ทรงแนะนำเวไนยประชา ดังคาถาบทหนึ่ง อันเกี่ยวแก่ความตายไว้ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า :-

อจฺจยนฺติ อโหรตฺตา ชีวิตํ อุปรุชฺฌติ
อายุ ขียติ มจฺจานํ กุนฺนทีนํว โอทกํ.

วันคืนย่อมล่วงไป ชีวิตย่อมหมดไป อายุของสัตว์ย่อมสิ้นไป ดุจน้ำแห่งลำธารย่อมแห้งไป ฉะนั้น

"ดูกรผู้เคารพคุณของมารดา นี้เป็นความจริงที่เธอได้พบแล้วในชีวโลกนี้ เธอจงบรรเทาความเศร้าใจเสียเถิด จงเอาความจริงที่เราพบแล้วเป็นตัวอย่าง การพลัดพรากจากกัน การไม่คงทนถาวร

การไม่แน่นอนย่อมมีประจำสังขาร และมีแก่คนทุกคนผู้ยังเวียนอยู่ในสังสารวัฏ แม้เราจะหลั่งน้ำตาออกมาเป็นสายโลหิต คนสิ้นชีวิตก็ไม่ฟื้นได้ เพราะการร้องไห้รำพันนั้น เพราะฉะนี้โคลงในโลกนิติจึงเตือนไว้ว่า :-

มีฤทธิ์รู้ยิ่งแม้น สัพพัญญู ก็ดี
เหินเหาะเตร็จไตรตรู ทั่วหล้า
ดำดินแหวกสินธู ทุกทวีป
รู้เท่ารู้ล้นฟ้า ห่อนพ้นความตาย”

“ดูกรวิภาวดี เธอจงนึกข้อเท็จจริงตามพระพุทธภาษิตและโคลงโลกนิติที่เรานำออกแสดงนี้เถิด จะสอนเธอในแง่ความจริง ตั้งแต่เธอพลัดพรากจากมารดาบิดามานานปีแล้ว เธอต้องเสียน้ำตาเพราะวิปโยคทุกข์นั้นประมาณเท่าใด น้ำตาแห่งความเศร้ามีประมาณเท่านั้น ไม่ทำให้เธอประสบพบผู้มีคุณทั้ง ๒ โดยที่สุดแม้เพียงความฝัน เธอจงเคารพพระพุทธโอวาท สงบสติอารมณ์เสียเถิด”

“เมื่อวิภาวดีได้สดับอรรถรสแห่งพระธรรม ตรองไปตามโอวาทก็เห็นจริง แต่เพราะความโศกได้ฝังรากอยู่ในดวงใจนั้นหนาแน่น จึงไม่สามารถจะสละได้ทันที ผู้มีอายุในที่นั้นก็สนับสนุนวาทะของท่านวชิระ ความสงบชั่วครู่ก็เกิดมีในที่ประชุมนั้น

วิภาวดี “ข้าแต่พระคุณผู้เคร่งธรรม วิภาวดีขอบคุณในเมตตาจิตของท่านที่มีแก่ใจตักเตือนในยามที่ดิฉันหมดที่พึ่ง รสพระธรรมที่พระคุณนำออกแสดงแล้ว เป็นของมีค่าควรแก่ความเคารพยิ่งนัก อันความโศกเศร้าที่ท่วมค้างอยู่ในดวงใจเมื่อเต็มถึงขีด ถ้าได้ระบายออกเสียบ้างดวงใจก็ค่อยโปร่งขึ้น อันความโศกที่มีกำลังกล้านั้น เมื่อเป็นทางอื่นไม่ได้ก็กลายเป็นน้ำตาไหลออก เราเรียกรู้กันว่าธารโศก เหมือนท่อไอเสีย

ของเครื่องยนต์ ถ้าท่อไอเสียตัน เครื่องยนต์ก็ระเบิดวินาศ คนที่ไม่มีทางระบายความโศกก็เช่นกัน ฉะนั้นผู้ถูกความทุกข์ครอบงำอันความคับแค้นท่วมทับ เมื่อปรับทุกข์กับใครไม่ได้ ก็ต้องหาทางออกเพื่อดับทุกข์ด้วยการฆ่าตัวตายก็มี โดยเข้าใจว่าเป็นทางสวัสดีของตน”

“ข้าแต่พระคุณที่เคารพ วิภาวดีก็ย่อมรู้บ้างว่า โศกเพื่อซากศพนั้นมิได้มีความหมาย ซากศพจะไม่รู้สึกอย่างไรต่อความเศร้าสร้อยของบุคคล ธารโศกไหลจากทรวงอกของวิภาวดี ทั้งนี้เพราะเสียดายความดีของคุณแม่ ซึ่งวิภาวดีคิดค้นคว้ามาทั่วทิศแล้วว่า จะหาไม่ได้ในบุคคลอื่น นอกจากมารดาบิดาของตน ขอพระคุณท่านได้เมตตาพิจารณา”

“พอวิภาวดีลืมตาเห็นโลกและจำความได้ ก็รู้สึกว่าตนอยู่ในอ้อมกอดที่ทรวงอกของคุณแม่ ยามร้อนแม่อาบน้ำให้ ยามหิวกระหายแม่หาให้รับประทาน รับอิ่มแล้ว แม่อีกนั่นแหละล้างถ้วยล้างชามลูกขี้รด เยี่ยวรด แม่ก็ทำความสะอาดเช็ดขี้ล้างเยี่ยว ซักผ้านุ่งผ้าห่มจัดเบาะหมอนให้ลูกนอนอย่างสบายใจ ยามป่วยไข้แม่นั้นเที่ยวเป็นตัวการทำการพยาบาลรักษาไข้ ตั้งแต่โรคน้อยจนโรคมาก ตั้งแต่โรคมากจนหายไข้ แม่อดหลับอดนอนเหนื่อยหิวระหาย แม่ทนได้ทุกอย่างเพื่อความสุขแก่ลูก แม่ต้องเสียทรัพย์เองเสียกำลังเองโดยไม่กล้าให้ลูกเดือดร้อน แม่ปรารถนาอย่างเดียวขอให้ลูกเป็นสุขเพียงเท่านั้นเป็นยอดปรารถนาของแม่”

“แม่เป็นครูที่ดียิ่ง สอนลูกมาตั้งแต่น้อยคุ้มใหญ่ด้วยความหวังดีต่อลูก เพราะความรัก จึงพร่ำสอนจนปากเปียกปากแฉะ ความสุขของบิดามารดาอยู่ที่ลูก หลักที่มารดาบิดาสอนนั้นดังนี้ :-

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว
๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา

ในการสอนนั้น มารดาบิดาไม่ได้เรียกร้องเอาค่าจ้างแก่ลูก กลับออกค่าเครื่องเล่าเรียน ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าอาหารให้แก่บุตรและธิดาอีกด้วย จะค้นหาคุณสมบัติเหล่านี้มาจากใครที่ไหน แม่ไปธุระกลับมาบ้านก็มีของติดมือมาฝากลูกเสมอ อันวิภาวดีจะพรรณนายิ่งกว่านี้รู้สึกว่าพูดไม่หมดฉะนั้น เมื่อรวบรวมความสำคัญที่มารดาบิดามอบให้แก่บุตรธิดานั้น คงได้ความดังนี้ :-

ในยามป่วยไข้

วันคืนแม่นั่งเฝ้า อภิบาล
จิตแม่มุ่งสำราญ ลูกได้
อดหลับอับนอนนาน หรือเบื่อ รักนา
มุ่งแต่ขอให้ให้ ลูกน้อยสร่างศัลย์

มากครันแม่อกตื้น ตันใจ
ยามลูกประสบภัย หนึ่งน้อย
แม่ช่วยแม่แก้ไข นำโสตถิ์ สู่นา
ขอให้แต่ลูกคล้อย คลาดแคล้วภัยพาล

แม้การณ์จะส่งให้ มารดา ทุกข์ฤๅ
จิตแม่ห่อนนิ่งนอน เบี่ยงได้
ทนทุกข์เพื่อทุกข์ถอน ทุกข์บุตร
ยอมฝืนกลืนเทวศให้ สุขแท้ลูกถึง

ความทุกข์ยาก

ยามลูกมีทุกข์ล้อม ลวนลาม
แม่ช่วยแม่ทุกข์ถาม แม่ป้อง
ทุกข์ใดแม่พอตาม ปัดเป่า
นั้นก็แม่ช่วยข้อง ห่อนเอื้อนจิตใจ

สิ่งใดที่ลูกน้อย ประสงค์
ขอแม่แม่บรรจง ยื่นให้
มากน้อยแน่จำนง ตามมาก น้อยนา
คิดแต่ขอลูกได้ แม่นั้นเปรมปรีดิ์

ในส่วนมรรยาท

แม่เตือนเอื้อนโอษฐ์อ้อน โดยดี
ฝึกหัดดัดกายี แต่น้อย
อันใดผิดกรณีย์ เป็นโทษ
จึงแม่เผยพจน์ถ้อย ค่อยเล้าประโลมสอน

"ข้าแต่พระคุณผู้บุญเขต เมื่อแม่มีบุตรสังคหะดังนี้ วิภาวดีหวนระลึกแล้วก็เศร้าใจ เพราะยังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณให้สมแก่ที่คุณแม่รักและเมตตา ดวงใจของคุณแม่มีดังนี้ วิภาวดีมาพลัดพรากจากผู้มีพระคุณ จะไม่เศร้าสลดอย่างไร เพราะมารู้สึกว่าเมื่อสิ้นบุญคุณแม่แล้ว ก็เสมือนวิภาวดีได้สูญสิ้นแล้วทุกอย่าง เมื่อคราวประสบเคราะห์ญาติมิตรก็พลอยเหินห่างไปด้วย วิภาวดีมารู้สึกตนว่าเป็นคนกำพร้าพบกับความอนาถาด้วยประการดังนี้"

"แม้จะมีอันเป็นอย่างไร วิภาวดีก็อธิษฐานใจมั่นในคุณของมารดาบิดา จะบำเพ็ญตนให้สมกับเป็น **ลูกของมารดาบิดา** เสมอไป"

สามเดือน

บทที่ ๕

ภายใต้อำนาจแห่งกรรม

เมื่อวิภาวดีบรรยายความทุกข์ อันเป็นความลับให้เป็นความสว่างดังนี้แล้ว ทุกคนมีดวงใจละห้อยตามคำบรรยาย รู้สึกว่าตนเองได้รับความเศร้าใจเช่นนั้นด้วย สตานีหญิงในกลุ่มนั้นได้พูดเป็นเชิงเตือนวิภาวดีว่า "จะมัวทุกข์โศกทำไม เราก็มีสมบัติพอจะเลี้ยงตัว โดยที่คุณแม่สะสมไว้ให้วิภาวดี อย่าลืมว่ามีเงินเขาก็นับว่าน้อง มีทองเขาก็นับว่าพี่ เรามีเงินเป็นสหายจะกลัวอะไร ในการต่อสู้กับชาวโลก"

วิภาวดี "ฉันก็รู้เช่นเธอรู้ แต่เธอลองคิดดูว่า อันเชื้อโรคที่ระบาดอยู่ภายนอกนั้นมีพอขอแรงผู้อื่นป้องกันได้ ส่วนโรคที่เกิดขึ้นที่ร่างกายของเราเอง อย่างที่เรียกว่าเกลือเป็นหนอนนั้น สตานีจะป้องกันโดยวิธีใด"

ท่านวชิระ "มีเหตุผลเป็นดังฤๅ วิภาวดี"

"ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เป็นของแท้จริงที่ท่านกล่าวไว้ว่า คนมีบุตรก็ต้องเศร้าโศกเพราะบุตร คนมีโคก็ต้องเศร้าโศกเพราะโค คนไม่มีลูกก็ต้องเป็นทุกข์เพราะอยากได้ลูก แม้วิภาวดีจะมีทรัพย์พอใช้สอยเพื่อความสุข ก็ยังไม่วายเศร้าเพราะสมบัติ"

ท่านวชิระ "เพราะเหตุไรวิภาวดี"

"วิภาวดีรู้สึกว่า มีหลายคนที่ไม่มีมุทิตาจิตในความสุขของวิภาวดีทราบได้ด้วยการแสดงออกของคนบางคน เพราะมีความสัมพันธ์เหินห่างไป ลักษณะนี้ตรงกันข้ามกับเมื่อคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อคุณแม่

ยังมีชีวิตญาติมิตรมีความรักใคร่วิภาวดีมาก ช่วยเหลืออุปการะเอาอกเอาใจแทบทุกอย่าง”

“เมื่อคุณแม่หาบุญไม่แล้ว บางคนกลับมีกิริยาตรงกันข้าม คล้ายกับโกรธเคืองกันมาตั้งหลายสิบปี ทั้งนี้วิภาวดีก็ได้ตรวจดูความบกพร่องของตนแล้วก็ไม่พบ วิภาวดีแปลกใจมากนัก คนไม่มีบาปต่อกัน ไฉนจึงมีดวงใจแรงไปด้วยริษยา ไม่อยากเห็นความดีของผู้อื่น วิภาวดีมีความบริสุทธิ์ใจว่า ตนมีความสุขเกิดขึ้น โดยไม่ได้ยื้อแย่งความสุขของใครผู้ใดเลย ไฉนจึงโกรธแก่ผู้หาผิดมิได้”

“คนที่ไม่ใช่ญาติเสียอีก ยังมีแก่ใจช่วยเหลือเมื่อคราวจำเป็น ช่วยวิ่งเต้นเมื่อมีธุระเกิดขึ้น แม้วิภาวดีไม่เคยมีอุปาระแก่ผู้นั้น เขาเต็มใจช่วยด้วยจิตสงสารโดยแท้ แต่มีบางคนชอบยุแหย่ แส่หาเรื่องให้วิภาวดี และพูดเสียดสีให้ช้ำใจ ข้าแต่พระคุณผู้ทรงธรรม เมื่อวิภาวดีคิดถึงเรื่องเช่นนี้ ดวงใจก็หวนถึงความดีของคุณแม่ทวีขึ้นมาก คราวที่วิภาวดีปรารถนาจะหนีจากโลกนี้ไปอยู่กับคุณแม่ ณ ปรภพ” เมื่อวิภาวดีพรรณนาความคับแค้นของตนมาเพียงนี้ ความโศกซึ่งได้สงบอยู่นั้น กลับฟื้นตัวให้ปรากฏด้วยการสะอื้น

“อย่าท้อใจเลย วิภาวดี” ท่านวชิระแนะนำ “การที่เป็นไปดังนั้นในชีวิตของเธอ ย่อมสาธารณะทั่วไปแก่คนในโลกและจะต้องมีต่อไปตลอดสังสารวัฏของแต่ละคน จะหยั่งใจอันสะอาดของวิภาวดีไว้ในเรื่องของกรรม แม้ปัจจุบันชาตินี้เรามีความรู้ดีชั่วพอ ว่าการริษยาพยาบาทอาฆาตจองเวร ของเราไม่เคยมีแก่ใคร แต่ไฉนยังมีคนปองร้ายแก่เราอยู่ ข้อนี้กัลยาณบัณฑิตท่านสอนให้เราพิจารณาถึงอดีตชาติของตนด้วยว่าในอเนกชาติเราได้เคยริษยาพยาบาทเขามาแล้ว กรรมนั้นตามสนองให้เห็นผล คนที่ไม่ได้พิจารณาถึงความจริงข้อนี้ เมื่อมา

ประสบอิฏฐารมณ์ก็มักเดือดร้อนใจ สิ่งใดไม่มีเหตุ สิ่งนั้นก็ไม่มีผลตามสนอง ถ้าบุคคลทำเหตุดีแล้ว จะให้ผลชั่วแก่ผู้ทำก็หาไม่ ชาวนาที่หว่านข้าวไว้ในนาข้าวนั้นจะกลายเป็นกล้วยอ้อยไปก็หามิได้ฉันใด เหตุที่บุคคลกระทำก็เป็นเช่นนั้น กัลยาณบัณฑิตท่านค้นคว้าหาความจริงในเรื่องเช่นนี้ ตั้งแต่โลกเป็นโลกมาแล้ว ท่านจึงนำความจริงมาสอนเป็นคติไว้หลายแห่ง เช่นคติพจน์ในโลกนิติว่า :-

อย่าโทษไทท้าวท่วย　เทวา
อย่าโทษสถานภูผา　ย่านกว้าง
อย่าโทษหมู่วงศา　มิตรญาติ
โทษแต่กรรมเวรสร้าง　ส่อให้เห็นเอง

"ดูกรวิภาวดี ชนชั้นบัณฑิต ท่านสอนเรามาด้วยอาการดังนี้ วิภาวดีมีการศึกษามาดีแล้ว ควรทราบซึ้งถึงข้อเท็จจริงว่า อันธรรมดาตบมือข้างเดียวย่อมไม่ดังฉันใด ผู้ที่มุ่งอนัตถะแก่เธอ โดยที่เธอไม่มีจิตคิดประทุษฐ์ หายนะจะไม่เกิดมีแก่เธอ เมื่อวิภาวดีไม่รับสิ่งที่เขาเสนอให้ สิ่งนั้นก็จะสนองผู้เสนอเอง ไม่เคยมีตัวอย่างที่บุกคลถ่มน้ำลายรดฟ้าจะไม่ถูกหน้าตนเอง ด้วยความหวังดีต่อวิภาวดีผู้เคารพธรรม ฉันขอเตือนตามหลักภาษิตในโลกนิติว่า :-

หมาใดตัวร้ายขบ　บาทา
อย่าขบตอบต่อหมา　อย่าขึ้ง
ทรชนชาติชั่วทา-　รุณโทษ
อย่าโกรธทำหน้าบึ้ง　ตอบถ้อยถือความ

ด้วยประการดังนี้แล วิภาวดี การที่เธอไม่ตอบโต้ไม่ต่อความยาวสาวความยืดแม้ด้วยสายตา เป็นปฏิกิริยาที่เธอปฏิบัติตามธรรม เรื่องเช่นนี้เคยมีมาแล้วในอดีตสมัยเมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่

ฉันจะนำมาเล่าให้วิภาวดีฟังพอเป็นเค้าความ”

“ครั้งพุทธสมัย พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ อยู่มา ณ กาลวันหนึ่ง นางอุตตรา ธิดาสาวสวยของปุณณเศรษฐี ผู้ได้ทำมงคลสมรสแล้ว กับบุตร ราชคหเศรษฐี ปรารถนาจะบำเพ็ญกุศลในระหว่างพรรษากาล จึงจ้างหญิงงามเมืองคนหนึ่งชื่อสิริมา ให้มากระทำหน้าที่ภริยาแทนตนตลอด ๓ เดือน นางสิริมานี้มีความสวยงามอย่างเผ็ดร้อนและโลดโผน จึงเป็นดาวที่เด่นอยู่ในสังคมของโลกีย์ นางสิริมาได้เสวยความสุขกับสามีของนางอุตตรา จนลืมตัวว่าตนเป็นหญิงบำเรอชั่วคราว”

“วันหนึ่งสามีนางอุตตรา เยี่ยมหน้าต่างมองมาที่ครัว เห็นนางอุตตรา ภริยาสาวสวย มีตัวชุ่มด้วยเหงื่อเปรอะเปื้อนด้วยละอองเถ้าเขม่าไฟ จึงยิ้มเยาะนางอุตตราว่าหญิงโง่ไม่รู้จักความสุข งมงายต่อการทำครัวเพื่อบำเพ็ญกุศล ตรึกดังนั้นแล้วหลบหายหน้าไป นางสิริมาเห็นอาการเช่นนั้นก็แปลกใจ จึงชะโงกมองไปทางหน้าต่างบ้างเพื่อทราบเหตุแห่งการยิ้มแย้มของสามีชั่วคราว เห็นภาพดังเช่นสามีชั่วคราวเห็น เกิดความริษยา เกรงว่านางอุตตราจะมาแย่งตำแหน่งสามีชั่วคราวของตนไป รีบลงจากตึกกรากเข้าไปฉวยทัพพีตักน้ำมันอันเดือดพล่านอยู่ในกระทะ รดราดลงบนศีรษะนางอุตตราให้สมกับความริษยาของตน”

“นางอุตตราเห็นดังนั้น จึงแผ่เมตตาจิตว่า นางสิริมาได้ทำหน้าที่ภริยาแทนเรา เราจึงมีโอกาสบำเพ็ญกุศลตลอดไตรมาส จักรวาลนี้แคบมากไป ไม่สามารถจะบรรจุคุณของนางสิริมาที่มีต่อเราได้ พรหมโลกก็ต่ำต้อยยิ่งนัก เมื่อเทียบกับอุปการคุณของนางสิริมาที่มีต่อเรา เรามีโอกาสบริจาคทาน มีโอกาสฟังธรรม ก็เพราะอาศัย

นางสิริมานี้ ถ้าความโกรธของเรามีอยู่ที่นางสิริมา ขอน้ำมันอันเดือดพล่านที่นางสิริมานำมารดศีรษะเรานั้น จงเผาเราให้ไหม้เป็นเถ้าถ่าน ถ้าเราไม่มีความโกรธในนางสิริมา ขอน้ำมันนั้นอย่าไหม้เราเลย ดังนี้แล้วแผ่เมตตาจิตไป"

"ด้วยผลที่ไม่มีปฏิกิริยาร้อนตอบ น้ำมันที่ร้อนเดือดพล่านนั้นกลับเย็นดุจน้ำอมฤต ต่อมานางสิริมารู้สึกตัวว่า ตนเป็นเพียงหญิงรับจ้างเป็นภริยาชั่วคราวเท่านั้น หาใช่ภริยาอันแท้จริงไม่ ดังนั้นแล้ว จึงขอโทษความผิดที่ล่วงเกิน นางอุตตราก็งดโทษให้ตามวิสัยของสุภาพสตรี ความเรื่องนี้ทราบถึงพระพุทธเจ้าทรงประทานสาธุการ แก่นางอุตตรา แล้วตรัสพระคาถาว่า :-

อกฺโกเธน ชิเน โกธํ อสาธุนา สาธุนา ชิเน.

"พึงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ พึงชนะคนชั่วด้วยความดี

พึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ พึงชนะคนพูดเหลวไหลด้วยคำจริง" ดังนี้

ดูกรวิภาวดี ถ้าเธอรู้สึกว่าเป็น "ลูกที่รักของแม่" และเธอแน่ใจหญิงที่เป็นมารดาว่า "แม่ที่รักของลูก" ดังนั้นแล้ว เธอจงสงบอารมณ์อันชวนให้เกิดปฏิกิริยาอันร้ายแรงเช่นผู้อื่นกระทำแก่เธอนั้นเสีย ผู้ที่ปรารถนาร้ายแก่เธอจะไม่มีโอกาสตอบแทนเธอด้วยปฏิกิริยาอันชั่วร้ายต่อไป

"การที่เธอสงบเสียได้ ไม่เอาสิ่งร้ายตอบแทนผู้ประสงค์ร้าย เมื่อมารดาบิดาของเธอทราบด้วยญาณวิถีใดๆ แน่นอนเหลือเกินที่ท่านทั้งสองจะระลึกถึงเธอ ด้วยอารมณ์รักอันแน่นสนิท ดวงวิญญาณของท่านจะผ่องใสไม่ขุ่นมัวและท่านจะจัดการให้แก่เธอโดยธรรม

ส่วนผู้มุ่งร้ายหมายขวัญเก่เธอผู้หาความผิดมิได้ ก็จะประสบผลร้ายเพราะการกระทำของตนเอง ภูตผีปีศาจอมมารเทพผู้รักษาธรรมก็จะจัดการแก่คนเช่นนั้นด้วยทิพอำนาจ โดยที่เธอไม่ต้องออกปากให้เสียกำลังกายใจเลย”

“ความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในโลกขึ้นอยู่กับธรรม การริษยาพยาบาทมารดาบิดาของเธอไม่ประสงค์ เมื่อวิภาวดียังรู้สึกตัวว่าเป็นลูกที่รักของมารดาบิดา เธอไม่ควรทำการใดๆ อันไม่เป็นที่ประสงค์ของมารดาบิดา ถ้าเธอได้กระทำแล้วหรือกำลังทำหรือจักกระทำต่อไปเธอพึงเข้าใจตัวเองว่ามารดาบิดาจะไม่อำนวยพรให้แก่เธอ เพราะละเมิดความต้องการของท่าน วิภาวดีสาวน้อยจงฟัง :-

มีลูกลูกเล่าไซร้ หลายประการ
ลูกหนึ่งพึงล้างผลาญ ทรัพย์ม้วย
ลูกหนึ่งย่อมคบพาล พาผิด มานา
ลูกที่ดีนั้นด้วย ว่ารู้ฟังคำ

ในบรรดาพี่น้องของวิภาวดี จะเป็นใครก็ช่างเถิด ควรเป็นคนคงเส้นคงวาดังเมื่อมารดาบิดายังชีพอยู่ เรารักและสามัคคีกันอย่างไรควรรักษาความดีนั้นไว้ อย่าทำลายกันเอง เราเคยพบมาบ้าง ลูกที่ไม่เคารพโอวาทของมารดาบิดา เมื่อท่านทั้ง ๒ หาชีวิตไม่แล้วก็แตกสามัคคีกัน เพราะโลภจิตคิดเอาให้มากในกองมรดก ตกลงกันไม่ได้ ทรัพย์สมบัติตกเป็นของทนายบ้าง เป็นของนายทุนที่กู้ยืมมาสู้ความบ้าง **ผู้แพ้ก็ย่อยยับ ผู้ชนะก็หมดตัว** ลักษณะนี้ก็ไม่ต่างอะไรกับเราเอาสมบัติที่พ่อแม่ตั้งใจให้เพื่อความสุขแก่ลูก ไปยื่นให้คนอื่นอันไม่ใช่ความประสงค์ของมารดาบิดา ความย่อยยับจะเกิดแก่ใครและใครจะแบกหามความย่อยยับไป วิภาวดีจงจำไว้

สกฺกาโร กาปุริสํ หนฺติ.

สักการะ ย่อมฆ่าคนเลวเสีย

เมื่อเป็นดังนี้ สามัคคีเภทก็ตามสนอง ยิ่งเป็นพี่น้องร่วมครรภ์ด้วยจงพยายามหลีกหายนะเช่นนั้น สายโลหิตของมารดาบิดา ที่ร่วมเป็นร่างกายของแต่ละคน ควรแท้ที่จะเป็นอันเดียวกันโดยสมานฉันท์ ความเย็นใจจะเกิดเพราะมองหน้ากันสนิทใจ ผู้มีนิสัยตรงกันข้ามกับความดีก็จักไม่ดูแคลน จะเป็นลูกที่งามเด่นอยู่ในหมู่ญาติมิตร สาวน้อยวิภาวดีเธอจงพึ่ง

พระจันทร์โอภาสด้วย　　ราตรี
แสงสว่างแผ้วพันสี　　สว่างหล้า
กษัตริย์อ่าอินทรีย์　　เรืองรุ่ง งามนา
บุตรที่ดีรุ่งหน้า　　พวกพ้องพงศ์พันธุ์

ขอให้วิภาวดีจงเป็นลูกที่รักของมารดาบิดาด้วยประการดังนี้ และเธอจงสมานสามัคคีกับกัลยาณมิตร เขาผู้นั้นจะเป็นใครก็ตาม ถ้าเขามีธรรมเป็นอารยะก็ควรสมาคม คนที่มีธรรม ความยุติธรรมก็มี ความสามัคคีก็เกิด ต่อแต่นั้นก็คือความร่มเย็นเป็นสุข เพราะท่านสอนไว้ในโลกนิติว่า :-

เย็น *เงาพฤกษ์มิ่งไม้　　สุขสบาย*
เย็น *ญาติทุกข์สำราย　　กว่าไม้*
เย็น *ครูยิ่งพันฉาย　　กษัตริย์ยิ่ง ครูนา*
เย็น *ร่มพระเจ้าไท้　　ร่มฟ้าดินบน*

ดูกรวิภาวดีผู้เคร่งกตัญญู บางคนแม้กระทำดีจนสายตัวแทบขาดก็ยังไม่ได้รับผลของความดี เธอจงจำไว้ว่าผู้นั้นยังตกอยู่ **“ภายใต้อำนาจแห่งกรรม”**

บทที่ ๖

เคารพโอวาท

สุริยเทพขับเทวรถข้ามฟากฝั่งไปไกล สาราณียกถากำลังเป็นไปในศาลานั้น มีอุบาสกผู้รับอุปัฏฐากท่านวชิระเป็นคนจัดน้ำมาดื่ม ความชุ่มชื่นก็มีเป็นระยะๆ ผู้ฟังรับรสธรรมะของพระโคดม เท่าที่กำลังปัญญาของตนจะพิจารณาเห็น ยามเย็นใกล้เข้ามา แต่ธรรมสากัจฉายังไม่สุดสิ้น กำลังเป็นไปด้วยความเบิกบานใจ

ท่านวชิระใช้สายตาไปเพ่งที่พระพุทธรูป พลางรำพึงถึงผู้สร้างเห็นเป็นความอัศจรรย์ ในการเสียสละของคนบางคน เนื่องในการใช้จ่ายทรัพย์ บางคนใช้จ่ายทรัพย์ในการทำประโยชน์ เช่น ศาลา สถานศึกษา ก็เข้าใจว่าเป็นความสุขอันตนควรได้ เพราะการกระทำเช่นนั้น จะเป็นความผิดของใครหนอ ! ซึ่ง

บางคน บริจาคทานเพราะกลัวจน
บางคนไม่ยอมบริจาคเพราะกลัวจน

เมื่อความคิดนึกตรึกอย่างนี้แล้ว ความเงียบก็เกิดมีในหมู่นั้น ท่านวชิระจึงเริ่มทำลายความเงียบด้วยคำถามว่า "วิภาวดีแน่งน้อย ธรรมสากัจฉามาไกลมาก ไกลจนลืมความสำคัญในเบื้องต้น ถ้าฉันจำไม่ผิด ฉันก็คิดว่าได้ถามถึงผู้สร้างศาลานี้ และก็ลืมไปว่าเธอได้ตอบแล้วหรือยัง"

"ถ้าพระคุณจำไม่ได้หรือยังไม่ทราบ วิภาวดีขอโอกาสแจ้งให้ทราบว่า "วิภาวดีนี่แหละเป็นผู้สร้าง"

"เธอสร้างไว้ด้วยเห็นประโยชน์อย่างไร"

"สร้างถวายให้พระพุทธรูปอาศัยร่มเงา"

"พระพุทธรูปเกี่ยวข้องแก่เธออย่างไร"

วิภาวดี "หลายปีผ่านมาแล้ว และผ่านมาเพื่อความสุขของวิภาวดีก่อนพระพุทธรูปองค์นี้เกิดขึ้น มารดาของวิภาวดีได้สร้างพระพุทธรูปนี้ไว้ เมื่อมารดาหาบุญไม่แล้ว วิภาวดีมาคิดเห็นว่าคุณแม่ผู้ปรานีแก่ลูก สร้างพระพุทธรูปนี้ด้วยใจกุศล คนที่มีใจเป็นกุศลก็ต้องรักลูกทุกคนเป็นธรรมดา ผู้ใดต้องการบุญ ผู้นั้นก็ต้องทำบุญ ผู้ใดต้องการบาป ผู้นั้นก็ต้องทำบาป คุณแม่เป็นตัวอย่างของความดีแม้สิ้นชีวิตแล้ว พุทธรูปองค์นี้ยังเป็นพยานแห่งความรักและความเอ็นดูของคุณแม่ วิภาวดีต้องการมีจิตใจและภพชาติร่วมกับคุณแม่อีก ณ สัมปรายภพ จึงได้ร่วมการกุศลกับคุณแม่โดยสร้างศาลานี้ แล้วเชิญพระพุทธรูปมาไว้ เพื่อเป็นที่สักการะ ทำความสะอาด ก็เสมือนวิภาวดีได้กระทำให้แก่คุณแม่เช่นกัน เป็นปฏิการะอันวิภาวดีได้กระทำแล้วแก่ผู้มีคุณคือมารดาบิดา ใครจะเห็นเป็นอย่างไร เขามีสิทธิอันเสรีจะเห็นเช่นนั้นได้ แต่วิภาวดีก็ได้กระทำแล้วโดยสิทธิเสรีของตน นี่เป็นส่วนหนึ่งแห่งอัธยาศัยอันประกอบด้วยความรักคุณแม่ วิภาวดีรู้สึกอย่างบริสุทธิ์ใจว่า อันคุณของมารดานั้นจะทดแทนอย่างใดก็ไม่หมด เพราะท่านกล่าวว่า :-

คุณ *แม่หนาหนักเพี้ยง* *พสุธา*
คุณ *บิดาดุจอา-* *กาศกว้าง*
คุณ *พี่พ่างศีขรา* *เมรุมาศ*
คุณ *พระอาจารย์อ้าง* *อาจสู้สาคร*

วชิระ "เธอยังมีอายุเยาว์วัย เอาทรัพย์มาจากไหน คำถามนี้ออกจะทารุณอยู่บ้าง แต่สมณะคิดว่าสำหรับวิภาวดีคงไม่คิดว่าถามอย่างไร้สมบัติผู้ดี"

"อันความจริงแล้ว" วิภาวดีบรรยาย "ทุนก่อสร้างนี้เป็นทรัพย์ที่มารดาบิดาสะสมไว้แล้วให้แก่วิภาวดี" เมื่อพูดตรงนี้น้ำตาก็ซึมที่ขอบตา โดยคุณของแม่มาปรากฏ "พระคุณท่านผู้อยู่ในสันติธรรม วิภาวดีเห็นเมตตาอารีของคุณแม่ยิ่งนัก เมื่อคุณแม่สิ้นบุญแล้ว สิ่งทั้งมวลล้วนตกเป็นสิทธิ์ของวิภาวดีโดยไม่ต้องทำงานลำบากอย่างไร คุณแม่หาแล้วเก็บไว้ให้เพราะความรักลูก"

"เมื่อวิภาวดีได้มรดกนั้น น้ำตาไหลพรากออกมาด้วยเห็นเมตตาของคุณแม่ จะไม่ให้วิภาวดีหลั่งน้ำตาได้อย่างไรในเมื่อหวนระลึกถึงสังคมของมนุษย์"

"เงินทองเป็นของต้องประสงค์ ของทุกคนในสกลพิภพเพราะปองทรัพย์ฆ่ากันตายก็มี ฟ้องแย่งกรรมสิทธิ์ในโรงศาลก็มี ญาติพี่น้องแตกสามัคคีกันก็มี ทั้งนี้เป็นเพราะความปรารถนาทรัพย์สมบัติๆ ทำให้คนมีอัธยาศัยโหดร้ายได้ดังนี้ เพราะทรัพย์มีประโยชน์แก่การครองชีพอย่างสูงศักดิ์ ต้องการอะไร ได้สมความปรารถนาพอสมแก่กำลังทรัพย์ ฉะนั้นจึงมีการหวงแหนรักษาป้องกันทรัพย์เป็นอย่างดีทุกตัวคน"

"เพราะอำนาจเงิน ทำให้ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง เจ้าของทรัพย์จึงหวงแหนไม่ยอมให้แก่บุคคลอื่น แม้จะอนุเคราะห์บ้างก็ต้องมีประกันและของการันตี แม้กระนี้ยังต้องให้ประโยชน์แก่เจ้าของทรัพย์ บางคนแค่นได้กู้ทรัพย์เขา ด้วยการหลั่งน้ำตากว่าจะให้หยิบยืมมาก็แสนจะระกำใจ ทรัพย์เป็นของที่ทุกคนต้องประสงค์และหวงแหนเช่นนั้น ตั้งแต่โลกเป็นโลกมา"

"แต่มารดาบิดาของทุกคนนั้น ย่อมไม่มีอัธยาศัยเช่นนั้น หาทรัพย์เพื่อบุตรธิดา รักษาทรัพย์เพื่อบุตรธิดา สะสมทรัพย์จ่ายทรัพย์เพื่อบุตรธิดาทุกคน ลูกมีแต่ใช้ พ่อแม่มีแต่ให้ ไม่มีดอกออกผลแก่ลูก เพราะพ่อแม่ตั้งใจให้แก่ลูกเสียแล้ว และในที่สุดก็มอบให้แก่บุตรธิดาทั้งหมด"

"เมื่อวิภาวดีตรึกดังนี้ ก็ซาบซึ้งด้วยใจของตนว่า มรดกกองนี้เกิดเพราะเหงื่อไคลของคุณแม่และคุณพ่อ ไม่ใช่ความสามารถของตน ถ้าหากว่ามารดาบิดาไม่มีทรัพย์สินให้ เราจะได้ความสุขอย่างนี้หรือ"

"ข้าแต่พระคุณผู้สมบูรณ์ด้วยศีล วิภาวดีจะไม่เห็นพระคุณของบุพพการีได้อย่างไร ตรองดูซิท่าน แม้บุพพการีทั้ง ๒ สิ้นบุญแล้ว ลูกยังได้อยู่ในห้วงแห่งเมตตาของบุพพการี ความสุขอันวิภาวดีได้อยู่ ณ บัดนี้ เพราะคุณแม่ผู้เต็มไปด้วยความรัก อันเปี่ยมไปด้วยความสงสาร ยังเป็นพยานอยู่ที่กองมรดก คอยให้ความสุขแก่บุตรธิดาของท่าน"

"เมื่อเป็นดังนี้ จะให้วิภาวดีลืมได้อย่างไร ทุนที่สร้างก็เป็นของคุณแม่ เพียงแต่วิภาวดีรักษาไว้และดำเนินงาน วิภาวดีไม่มีกำลังใจโหดพอที่จะผลาญไปทางอื่น เกรงจะไม่เป็นที่ถูกอารมณ์ของคุณแม่ ถ้าหากศาลานี้วิภาวดีมีความรู้สึกเป็นธรรม สร้างให้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ก็อิ่มใจว่า ได้มาอยู่ร่วมนิวาสสถานกับคุณแม่เช่นเดียวกัน เมื่อเห็นพระพุทธรูปก็เช่นเห็นคุณแม่ เห็นความรักของท่าน เมตตากรุณาของท่าน และได้ชื่อว่าดำเนินตามโอวาทของคุณแม่แล้วด้วยประการดังนี้"

ท่านวชิระ "สาธุ สาธุ วิภาวดีสาวน้อย วาทะของเธอคมยิ่งนัก เราทราบซึ้งด้วยความเที่ยงธรรมว่า นามธรรมคือดวงใจของเธอนั้นงามเหมือนรูปธรรม คือ ส่วนแห่งร่างกายภายนอกของเธอ เธอมีความงาม

พร้อมอย่างน่าริษยา สตรีใดมีบุตรธิดาประกอบด้วยกตัญญูกตเวที เช่นวิภาวดี ควรนิยมว่าเป็นยอดของสตรีผู้มีความสุข เพราะลูกมีสัมมาอาจาระ ถูกละแม่สาวน้อย เธอจงฟังอีกครั้ง อันคุณของมารดานั้นท่านกล่าวไว้ว่า :-

เมื่อร้อนน้ำท่านให้ เย็นใจ
เมื่อเยือกเย็นได้ไฟ อุ่นเนื้อ
เมื่อทุกข์ท่านแก้ไข ชูช่วย
เมื่อยากจนท่านเกื้อ ก่อให้ทุนทำ

"เธอทำกุศลอุทิศผลให้บุพพการีชน โดยไม่หวังผลตอบแทน แม้กระนี้ท่านก็กล่าวไว้ว่า :-

ให้ท่านท่านจักให้ ตอบสนอง
นบท่านท่านจักปอง นอบไหว้
รักท่านท่านควรครอง ความรัก เรานา
สามสิ่งนี้เว้นไว้ แต่ผู้ทรชน"

"ขอสาวน้อยจงฟังอีกหน เธอจงรู้สึกตนเถิดว่า คนมีปฏิปทาเช่นวิภาวดี ย่อมได้รับความนับถือว่า **"เป็นคนดีของความดี"** ลูกที่มีปฏิปทาตรงข้าม ก็ควรกล่าวได้ว่า **"เป็นคนดีของความชั่ว"**

การสนทนากันตั้งแต่ต้นจนอวสาน ได้ทราบซึ้งถึงมโนธรรมของวิภาวดีอย่างแจ่มแจ้ง เธอมีของวิเศษติดตัวอยู่ คือกตัญญูกตเวที สมกับสกุลของเธอว่า **"กตัญญูกุล"** ฉันเข้าใจเอาเองว่าทิพยอำนาจได้ประสิทธิ์ประสาทนามสกุลนี้ให้วิภาวดี เพื่อประกาศอัธยาศัยของกุลสตรีให้ปรากฏเกียรติ"

"อันจะพูดกันโดยอรรถรสแล้ว มารดาบิดาของเธอที่ตายไปนั้นฉันเข้าใจเอาเองว่าสูญสิ้นเป็นบางส่วน เพราะว่าเลือดเนื้อของวิภาวดี

ได้มาแต่มารดาบิดา เมื่อเป็นเช่นนั้น มารดาของทุกคนก็ยังอยู่กับบุตรธิดานั้นเอง ยังไม่สูญไปโดยสิ้นเชิง วิภาวดีผู้มีใจงาม เธอมีอุดมคติน่าสรรเสริญ เธอเป็นกุลสตรีตัวอย่างแห่งอารยธรรม เธอเกิดมาดีแล้วยังทำความดีเพื่อต่อสู้สังสารวัฏในอนาคต ผู้ใดเคารพโอวาทของมารดาบิดา ผู้นั้นเรากล่าวว่าเคารพตนเองด้วยดวงใจอันงามของเธอหนักแน่นด้วยความกตัญญูกตเวที อันเป็นยอดปรารถนาของมารดาบิดา เราขอฝากสารธรรมไว้แก่เธอว่า :-

"ผู้ใด ต้องการมีอุปการะ ผู้นั้นจงอุปการะมารดาบิดาของตนเถิด"

"ผู้ใดไม่อุปการะมารดาบิดา ผู้นั้นจะประสบอนัตถะอย่างใหญ่หลวง เกิดชาติใดภพใดจะเป็นคนเข็ญใจไร้ที่พึ่ง"

"ผู้มีมโนธรรมแห่งนี้ ฉันเข้าใจว่าเธอไม่เคยก่อร้ายให้แก่ใครด้วยกาย ไม่เคยก่อร้ายแก่ใครด้วยวาจา กตัญญูกตเวทิตาฝังอยู่ในดวงใจอันสะอาดของเธอ ผู้มีกายวาจาใจสะอาดเช่นนี้ เป็นดุจนารีที่งามพร้อมตามหลักธรรม เธอจงมั่นใจเถิดว่า ผู้มีคุณสมบัติลักษณะนี้จะมาจากไหน จะไปที่ไหน จะอยู่ที่ไหน ย่อมมีความดีติดตามไปสนองให้มีความสุขที่นั่น ประหนึ่งเงาติดตามไปทุกย่างเท้าฉะนั้นเทียว"

"ยามนี้เข้าเวลา "รอนๆ อ่อนอัสดง พระสุริยงเย็นยอแสง" แล้ว เราขออนุโมทนากุศลจิตของเธอที่ได้สร้างความดีให้แก่มารดา สมกับเป็นลูกที่แม่ได้กล่อมเกลี้ยงเลี้ยงถนอมมาด้วยความเหนื่อยยาก เราจงภูมิใจในกัลยาณธรรมอันเป็นหน้าที่ของตน และจงดำเนินต่อไป เวลานี้สมควรที่คณะของวิภาวดีจะกลับได้ ขอเตือนวิภาวดีด้วยความหวังดีว่า

"จงทำสิ่งที่มารดาได้แนะนำไว้ จงเว้นสิ่งที่มารดาไม่ปรารถนา ความเจริญจะมีแก่เธอสมหวัง"

ครั้นแล้วท่านวชิระได้ให้คาถาโศลก ๑ เป็นของขวัญแก่วิภาวดี เพื่อเป็นธรรมานุสาวรีย์กลับไป

เมื่อการสนทนาสุดสิ้นลงแล้ว วิภาวดีพร้อมด้วยคณะ มีจิตร่าเริงหรรษาโสมนัสในธรรมรส ถวายนมัสการพระพุทธรูปอันประหนึ่งดวงวิญญาณมารดาของตนด้วยเศียรเกล้าฯ โดยเคารพยิ่งแล้วนมัสการลาท่านวชิระนักจาริกแสวงหาสันติธรรม ออกจากศาลาอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงบมั่น วิภาวดีท่องคาถาพุทธภาษิตอันท่านวชิระผู้มีกัลยาณจิตให้เป็นของขวัญเดินทางมาว่า :-

โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ　　กตตฺโถ นาวพุชฺฌติ
อตฺถา ตสฺส ปลุชฺชนฺติ　　เย โหนฺติ อภิปตฺถิตา.

ผู้ใดอันผู้อื่นทำความดี ทำประโยชน์ในกาลก่อน แต่ไม่รู้สึกคุณของเขา ประโยชน์ที่ผู้นั้นปรารถนา ย่อมพินาศไป

นิวาสสถานอาคารแห่งความสุขอยู่ทิศาภาคใด คณะวิภาวดีก็บ่ายหน้าไปสู่ทิศาภาคนั้น ต่อมาได้ดำเนินชีวิตตามปฏิปทาอันมารดาของตนได้อบรมไว้ เพราะผลแห่งกตัญญู จึงสามารถชนะอนัตถะโดยประการทั้งปวง ดำรงอยู่ในฐานะเป็น **"ลูกของมารดาบิดา"** เป็นความจริงที่โลกมองเห็นตลอดมา ด้วยประการดังนี้

ส่วนทางท่านวชิระได้ถือเอาความสงบ เงียบสงัดในศาลานั้นเป็นที่เจริญสมณธรรม ในวิสัยของผู้มุ่งสันติต่อไปด้วยความไม่ประมาท.

ขอสันติจงมีแต่สรรพสัตว์

เรื่อง ของลูกกับพ่อแม่ ของ สมเด็จพระวันรัต

คำนำ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ อุบาสิกาสมบุญ แก้ววิทย์ กำหนดวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ ณ เมรุวัดธาตุทอง คณะเจ้าภาพผู้เป็นบุตรธิดาของอุบาสิกาสมบุญมาขอหนังสือเกี่ยวแก่ธรรมเพื่อพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการในงานฌาปนกิจศพนั้น จึงได้เขียนเรื่องเกี่ยวแก่มารดาบิดากับบุตรให้พิมพ์ มีหัวเรื่องว่า “เรื่องของลูกกับพ่อแม่” ผู้เขียนมุ่งหมายให้เป็นแนวทางปฏิบัติของยุวชน เพราะเข้าใจว่าความเข้มแข็งของชาติในอนาคต ขึ้นอยู่กับยุวชนปัจจุบัน ยุวชนจะเข้มแข็งต้องอาศัยความประพฤติดีปฏิบัติชอบ ถ้าเป็นเด็กอันธพาลก็ยากนักที่จะเป็นกำลังของชาติได้ ทุกวันนี้ในหลวงก็ทรงเป็นห่วงยุวชนว่าจะกลายเป็นอันธพาลไปหมด

ขออานิสงส์ที่คณะบุตรธิดาของอุบาสิกาสมบุญ แก้ววิทย์ ร่วมใจกันบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานด้วยกตัญญูกตเวทิตาธรรม นับว่าเป็นการกระทำที่ดีของบุตรธิดานี้ จงสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัยกุศลแก่อุบาสิกาสมบุญ แก้ววิทย์ สมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ

สมเด็จพระวันรัต

วัดพระเชตุพน

๑๒ มกราคม ๒๕๑๑

เรื่องของลูกกับพ่อแม่

โดย ศรีวัน

ผู้สืบสกุลของทุกสกุลก็คือบุตรชาย ส่วนลูกหญิงนั้นสืบสกุลไม่ได้ เมื่อแต่งงานออกเรือนไปแล้ว ต้องถือสกุลตามสามี แต่บางคนเมื่อได้สามีแล้วกลับมาถือนามสกุลเดิมก็มี ฉะนั้น บุตรจึงเป็นที่ปรารถนาของชาวโลกทั่วไป ถ้าประเพณีพราหมณ์แล้วถืออย่างขลัง เพราะบุตรเท่านั้นที่จะต้องทำทักษิณา คนอื่นนั้นไม่เป็นแน่ เมื่อมารดาบิดาผู้ล่วงลับไปได้รับบุญทักษิณาก็พ้นจากนรกได้ พวกพราหมณ์เขาเข้าใจอย่างนี้ ถ้ามารดาใดไม่มีลูกชาย ก็เท่ากับตกนรกทั้งเป็น ย่อมเป็นทุกข์หนักหนา คงมีแต่ความทุกข์ใจเพราะไร้บุตร

แต่จะหวังพึ่งบุตรได้แน่นอนยังไม่มีอะไรรับรอง เพราะบุตรนั้นไม่เหมือนกัน ถ้าได้บุตรดีก็ย่อมมีสุขใจ เป็นอันหวังได้ว่าจักได้รับบุญทักษิณาเมื่อตายไป ถ้าได้บุตรชั่วก็หมดหวัง ซ้ำให้เดือดร้อนใจทวีขึ้น ไม่มีความเบิกบานใจเลย รู้สึกว่าเท่ากับตนเองไม่มีที่พึ่ง ฉะนั้นท่านจึงจัดประเภทของบุตรไว้เป็น ๓ คือ

๑. อภิชาตบุตร ลูกที่มีฐานะดีเกินสกุล
๒. อนุชาตบุตร ลูกที่มีคุณสมบัติเสมอสกุล
๓. อวชาตบุตร ลูกเลวทรามทำลายสกุล

ในบุตร ๓ จำพวกนี้ มารดาบิดาย่อมปรารถนาบุตรที่ ๑ ที่ ๒ ไม่มีมารดาบิดาคนใดปรารถนาบุตรคนที่ ๓ คือ อวชาตบุตร แต่ทุกคนก็ยากที่จะได้สมความปรารถนา เพราะสัตว์ย่อมเกิดตามกรรมของตน

ถ้ามารดาบิดาปรารถนาบุตรที่ดี ๑ สมความปรารถนาทุกคนแล้วไซร้ ในโลกก็จะเต็มไปด้วยคนดี ที่มีปัญญาเฉลียวฉลาด มีอำนาจวาสนา มั่งคั่งด้วยสมบัติ มีความประพฤติเรียบร้อย ไม่นำหายนะความเสื่อมมาสู่มารดาบิดา ไม่ทำลายทรัพย์สมบัติต่อหน้า ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ประพฤติผิดกฎหมายบ้านเมือง

ความจริงก็ปรากฏแล้ว คนเกิดมาดีก็มาก ชั่วก็มีเป็นดังนี้ แสดงว่าไม่ได้เกิดตามความปรารถนาของมารดาบิดา แต่เกิดมาเพราะกรรมของตนเอง เพราะทำกรรมไว้ ต้องเป็นไปตามกรรมนั้น คือต้องเสวยผลของกรรม มีคำที่แปลจากบาลีว่า

ผู้เข้าถึงบุญและบาป ย่อมไปตามยถากรรม
ผู้ทำบาปย่อมไปสู่นรก ส่วนผู้มีบุตรย่อมไปสู่สวรรค์

ตามพระพุทธภาษิตนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ไปสู่กำเนิดนรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน ย่อมไปด้วยกรรมอันเป็นบาป ผู้มาสู่ความเป็นมนุษย์ย่อมมาตามกรรมคือบุญ ผู้ไปเกิดเป็นเทวดา มาร พรหม ย่อมไปเพราะกรรมเป็นบุญ ผู้จะเข้าสู่พระนิพพานก็ย่อมไปด้วยความบริสุทธิ์อันเกิดแต่บุญเหมือนกัน

ความเกิดเป็นสัตว์แต่ละประเภท ย่อมอาศัยเหตุอันสำคัญทั้งสิ้น ผู้ไปเกิดในสวรรค์ตลอดถึงชั้นพรหมโลก ก็ต้องอาศัยเหตุอันสำคัญ คือกุศลขันธ์ส่งเสริมผู้ไปสู่พระนิพพาน ก็ต้องอาศัยเหตุอันสำคัญ เข้าขั้นปรมัตถ์เป็นสิกขาทางบุญสุดยอด

ส่วนผู้มาเกิดเป็นมนุษย์ ก็ย่อมอาศัยเหตุอันสำคัญบันดาลให้เกิด เหตุอันสำคัญนั้นทางศาสนากำหนดว่า **ปุพฺเพกตปุญฺญตา** ความเป็นผู้มีบุญอันได้กระทำไว้แต่ชาติก่อน ต้องอาศัยเหตุนี้นำเกิดเป็นมนุษย์ ถ้ามีเหตุในอดีตติดตัวมามาก ก็มีความสุขมากในชาติ

เป็นมนุษย์ ถ้ามีเหตุในอดีตติดตัวมาน้อย ความสุขก็น้อยตามกำลังของธาตุ แต่เพื่อให้ความสุขนั้นๆ มั่นคงและทวีมากขึ้น เมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้ว จำต้องสร้างเหตุอันสำคัญขึ้นในตัวประการหนึ่ง คือ **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ความวางตนไว้ชอบประกอบด้วย ช่วยให้ความสุขที่ได้รับแล้วด้วยบุญเก่าในโลกนี้มั่นคงอยู่ และเพื่อให้ความดีใหม่เกิดมีกำกับสำหรับตนอีกด้วย ความดีสร้างในปัจจุบันนี้ บวกเข้ากับความดีที่เคยสร้างไว้แล้วในอดีตทวีมากขึ้น เมื่อเป็นดังนี้ก็ไม่ต้องตกใจจะอยู่ที่ไหนก็มีความสุขที่นั่น จะไปที่ไหนก็มีความสุขติดตัวไป จะมาจากไหนก็มีความสุขติดตัวมา

คนจะมีความสุขมากน้อยอย่างไร สำเร็จมาแต่ **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ในอดีต ซึ่งกลายเป็น **ปุพฺเพกตปุญฺญตา** ในปัจจุบัน ความดีในอดีตนั้นมากน้อยอย่างไร ย่อมอำนวยผลสมควรแก่เหตุผล

อันธรรมที่เรียกว่า **"อตฺตสมฺมาปณิธิ"** นั้น มีมาก แต่เมื่อจะถือเอาความสำคัญควรปฏิบัติ ในที่นี้จะยกมาแสดงเพียงสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนมี ๔ อย่าง

๑. สัจจะ ซื่อตรงต่อกัน

๒. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน

๓. ขันติ ความอดทน

๔. จาคะ การเสียสละให้ปันสิ่งของๆ ตนแก่บุคคลผู้ควรให้ปัน

ฆราวาสชนผู้ครองเรือน ดำรงอยู่ในธรรม ๔ ข้อนี้ ไม่บกพร่อง ชื่อว่ามี อัตตสัมมาปณิธิ จัดเป็นบุตรที่ควรกระทำเพราะ**สัจจะ** ทำลายความหลอกลวง โกหกพกลม คำไม่จริง **ทมะ** ทำลายการเกียจคร้าน ทำลายการคิดชั่ว **ขันติ** ทำลายความทุกข์ยาก

ทำลายความลำบาก ทำลายความกรากกรำ และทำลายความเจ็บใจ **จาคะ** ทำลายความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ให้คิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เพียงเท่านี้ ถ้าบำเพ็ญอย่างเคร่งครัด ธรรมนี้คุ้มครองให้มีความสุขในปัจจุบัน และป้องกันให้มีความสุขในอนาคตกลายเป็น **ปุพฺเพกตปุญฺญตา** ตามหลักของพระศาสนา

ส่วนบรรพชิต ต้องบำเพ็ญอัตตสัมมาปณิธิตามแนวพระวินัย สมาทานมั่นในปาฏิโมกขสังวรศีล ย่อลงเป็น ๓ อย่าง เรียกว่า ไตรสิกขาบท คือ

๑. อธิศีลสิกขา

๒. อธิจิตตสิกขา

๓. อธิปัญญาสิกขา

อตฺตสมฺมาปณิธิ การวางตนไว้ชอบในสิกขา ๓ ประการนั้นอย่างเคร่งครัด จัดว่าเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยพระธรรมวินัย เป็นทางพ้นทุกข์ ไม่มีเวรภัยแต่ที่ไหน เป็นผู้ไกลจากข้าศึกคือกิเลส

การข่มใจตามสมถะวิถี หรือวิปัสสนากรรมฐานเป็นทางนำชีวิตให้ราบรื่น เพราะควรป้องกันจิตไม่ให้เกี่ยวข้องกับอารมณ์ของโลก เป็นการทำลายโมหะความโง่เขลาเบาปัญญา รู้เท่าไม่ทันการณ์ ถ้าสมาทานในการข่มจิต ทำให้ชีวิตในชาตินี้ราบรื่นสมแก่ความพยายาม เมื่อดวงใจสว่างจากเครื่องเศร้าหมอง ก็เหมือนพระจันทร์ที่พ้นจากกลุ่มเมฆ แผ่รัศมีผ่องสะอาดตา แสงจันทร์ทำลายความรุ่มร้อนได้อย่างไร ภาวนามัยกุศลก็ทำลายโมหะเครื่องเศร้าหมองข้องใจ ทำจิตให้เกิดความยั้งคิด ไม่ตกหลุมแห่งอกุศลมูลได้โดยง่าย ทำให้สมองผ่องใส เป็นปัจจัยให้เกิดความฉลาดในอนาคตอย่างอัศจรรย์ ผู้ทำภาวนากิจใช้ความคิด ทำลายกิเลสเครื่องหมองข้องใจดังนี้ ย่อมมีปฏิภาณไหวพริบ

ติดสันดานในกำเนิดต่อไป นำเรื่องมาเล่าให้ฟังเป็นตัวอย่าง

วันหนึ่งมีสุภาพสตรีมาหา เขาเป็นแม่ค้าที่มีหลักฐาน ตามปกติพาเอาลูกเล็กๆ ๓ - ๔ คนมาด้วย มาวิ่งเต้นคะนองเฮฮา บางคราวก็พากันมาทั้งครอบครัว เว้นแต่ที่นอนดิ้นแด่วๆ อยู่บนผ้าอ้อม เพราะสมัยนี้แม่ไม่ต้องเลี้ยงลูก ในจังหวัดนี้เจริญแทบทุกครัวเรือน เลี้ยงลูกด้วยนมแป้ง ชงให้ดื่มกันวันละเท่าไรๆ ก็ได้ ถ้าเด็กยังต้องการดื่ม เมื่อดื่มเต็มกระเพาะแล้ว เด็กก็เลิกดื่มไปเอง

การที่มารดาบิดานำลูกมาวัดนั้น ควรนับว่าเป็นการมาดี ลูกของครอบครัวนี้คุ้นเคยเข้า มาถึงประตูก็เรียกเสียงลั่นมาว่า ท่านตา ท่านตา หัวเราะกันเกรียว พอพ้นประตูเข้ามาก็กระโดดกราบที่ตัวทีเดียว ที่เป็นผู้หญิงต้องระวังตัว กระโดดเข้ามากราบอย่างพี่ชาย เด็กคิดว่าคงทำได้เพราะการไร้เดียงสา พ่อแม่ต้องคอยห้าม เพียง ๒ - ๓ ครั้ง เด็กก็รู้ตัวว่าไม่กล้าเข้าใกล้ เป็นอันฝึกนิสัยให้รู้จักสิ่งที่ควรและไม่ควร

เด็กคนหัวปีและคนรอง พี่เป็นชายน้องเป็นหญิง เป็นเด็กสำคัญ พอรู้ว่าจะมาวัดหาท่านตาแล้ว ทั้งคู่เลิกหมด กินก็เลิกกิน เล่นก็เลิกเล่น ตามมาวัด ถ้าจะไม่ให้ลูกตามมาต้องมาอย่างเงียบ ต้องไม่ให้รู้ ถ้ารู้แล้ว ไม่ให้มาต้องร้องไห้บ้านแตก ครั้งหนึ่งเจ้าพี่ชายไปธุระกับแม่ คุณแม่เห็นว่าเวลาพอเลยมาที่วัด คุณแม่สั่งว่าอย่าบอกน้องว่ามาวัดน้องจะร้องไห้

เจ้าลูกชายก็อดพูดไม่ได้ ไปพูดกับน้องว่าไปหาท่านตาที่วัด เท่านั้นเองน้องสาวร้องไห้โฮเลย วิ่งไปหาแม่กระโดดโลดเต้นรบจะให้พามาวัด โกรธว่าพี่ชายหนีมาวัดคนเดียวไม่บอก รบเร้าแม่จะให้พามาในเวลากลางคืนนั้นให้ได้ ปลอบกันอ่อนใจ ต้องเอาคำมั่นสัญญาว่าพรุ่งนี้จะพาไป

วันรุ่งขึ้นพอถึงเวลาปิดร้าน เจ้าน้องสาวก็รบให้พามาวัดเกิดไม่ยอมให้พี่ชายมา พูดว่าพี่ไปแล้วไม่ต้องไป หนูจะไปคนเดียว เมื่อวานอยากหนีไป วันนี้หนูไม่ให้ไปด้วย ไม่ยอมให้มาแน่ อันความพยายามนี้มันเกิดกระทั่งเด็ก

คนแม่เล่าให้ฟังว่า คนพี่ชายนั้นฉลาด อายุเพียง ๑๐ ขวบเท่านั้น ยังรักษาของได้ วันหนึ่งไปธุระเกี่ยวแก่การค้านอกบ้านเป็นเวลา ๑๙.๐๐ น. ล่วงแล้ว จึงปิดประตูห้องให้ลูกและหญิงลูกจ้างอยู่ห้อง แล้วใส่กุญแจเสียด้วย ฝาห้องเป็นกรงเหล็กปิดไว้ ลูกกุญแจอีกดอกหนึ่งอยู่ที่บ้าน เมื่อเสร็จธุระแล้วประมาณสัก ๒๐.๐๐ น. จึงรีบกลับห้อง กลัวเด็กๆ จะหลับกันหมด

หญิงลูกจ้างเล่าให้ฟังว่า เมื่อนายไปแล้วมีชายคนหนึ่งมาเคาะประตูเรียก เขาได้ไปหาที่หน้าห้อง ชายคนนั้นบอกว่า นายให้มาเอาผ้าสามพับ เพราะมีคนต้องการจะซื้อ ขอให้เปิดประตูรับ

ลูกจ้างไปหากุญแจแต่ไม่พบ หาเท่าไรๆ ก็ไม่พบ ถามเด็กก็ไม่มีใครทราบ บอกว่าคุณแม่คงเอาไปด้วยทั้ง ๒ ดอก หญิงลูกจ้างยืนยันกับเด็กๆ ว่าฉันเห็นไวๆ แต่จำไม่ได้ ลืมนึกไม่ออก ลูกคนโตก็ปฏิเสธว่าไม่เห็น หญิงลูกจ้างไม่เชื่อค้นดูตามตัวเด็กก็ไม่พบ ชายคนนั้นก็เร่งเร้าจะให้เปิดประตู บอกว่าคุณนายจะคอยเสียเวลา คุณนายสั่งว่าให้เอาไปเร็วๆ หญิงคนใช้บอกว่าไม่มีลูกกุญแจไขเปิดไม่ได้ ให้กลับไปเอาลูกกุญแจที่คุณนาย มันเร่งเร้าเป็นครู่ใหญ่ เมื่อเห็นว่าไม่เปิดแน่มันก็หลบหน้าไป

ความจริงลูกกุญแจอยู่ที่ห้อง ๑ ดอก อีตอนที่ชายแปลกหน้ามาเรียกให้เปิดประตูนั้น เขาติดตามไปด้วย พอรู้เรื่องก็ตกใจอาศัยเชาว์ดี เมื่อลูกจ้างกับชายแปลกหน้าพูดกันนั้น ลูกเล่าให้ฟังว่าเขากลับมาที่โต๊ะ

เก็บเงิน ล้วงเอาลูกกุญแจไปซุกที่กองผ้า แล้วตัวเองก็นอนทับกองผ้านั้น ลูกชายเล่าว่า หญิงคนใช้มาถามหาลูกกุญแจ ลูกชายบอกว่าไม่เห็น คุณแม่คงเอาไปหมด หญิงคนใช้พูดว่าที่เห็นอยู่ไวๆ ว่าเก็บไว้ตรงนี้ มันจะหายไปไหน แล้วค้นดูที่ตัวเด็กลูกชายฉัน

ค้นดูจนทั่วก็ไม่พบ เมื่อชายแปลกหน้าเห็นว่าเข้าห้องไม่ได้แน่ เขาก็หลบไป เรื่องเชาว์ของเด็กประหลาดเหลือเกิน พอฉันกลับมาไขประตูห้องแล้ว ลูกชายให้หญิงคนใช้ไปตักน้ำหลังห้อง บอกว่าหิวจะดื่มน้ำ แม่นั้นก็พาซื่อไปตักน้ำตามคำขอ พอหญิงลูกจ้างลับตาไป ลูกชายฉันก็ล้วงเอาลูกกุญแจมาให้ฉันแล้วพูดว่า คุณแม่อย่าบอกเขาว่าหนูเอาซ่อนไว้ อย่าให้เขารู้ เมื่อเวลาเขามาค้นลูกกุญแจที่ตัวหนู นึกอยากจะถีบหน้าด้วยความโกรธ ถ้าหนูตัวโตๆ เท่าเขาหนูก็ถีบเอาแน่ๆ จะไม่ยอมให้ค้น ไม่รู้จักเขา จะไขให้เข้าไปทำไม หนูไม่ชอบ

ท่านตาเจ้าคะ ลูกคนนี้มันฉลาดเกินตัวอายุ ๑๐ ขวบเท่านั้น มันป้องกันไว้ได้ด้วยเชาว์ของตนเอง เป็นเชาว์เกิดจากธรรมชาติ ไม่มีใครเสี้ยมสอนเลย แก้ปัญหาเฉพาะหน้าตก ถ้าหากว่าหญิงลูกจ้างหากุญแจได้ แล้วไขให้ชายแปลกหน้าเข้าห้องได้ มันจะไม่เพียงผ้า ๓ กุลี มันจะต้อนคนเข้าห้องน้ำขังไว้ มันต้องขนของไปอย่างสบายใจ นางจะรู้ว่ามันมากันกี่คน มันขนเอาสบายตามใจชอบแน่ๆ

ดิฉันได้ความคิดคำที่พระท่านกล่าวว่า **ปัญญาย่อมรักษาบุรุษนั้น** มันได้แก่ลูกฉันเอง ฉลาดเกินตัว รักษาทรัพย์ไว้ได้ ป้องกันอันตรายไม่ให้เกิดขึ้น ความรักลูกรักความฉลาดของลูกจนไม่รู้ว่าจะเทียบได้สักเท่าไร ชื่นใจจนพูดไม่ถูกไม่สูญทรัพย์ เพราะปัญญาของลูกโดยแท้ อายุ ๑๐ ขวบเท่านั้น ฉลาดถึงเพียงนี้ ถ้าเอาหญิงลูกจ้างมาเทียบแล้ว ผิดกันคนละมุมโลกทีเดียว

เรื่องที่เล่ามานี้ แสดงให้เห็นว่าปัญญาและเชาว์เช่นนี้ ย่อมเกิดมีได้แก่บุคคลผู้อบรมอัตตสัมมาปณิธิไว้ดีแล้ว ปัญญาและเชาว์นี้เป็นผลแห่งความดีที่เด็กอบรมมาในอดีตชาติ ฉะนั้นทุกคนต้องบำเพ็ญอัตตสัมมาปณิธิไว้ให้มากให้มั่นคง และหมั่นบำเพ็ญเนืองนิตย์ เมื่อทำจิตให้คุ้นกับความดี ต้องใช้โยนิโสมนสิการให้มากๆ อบรมนิสัยให้สะอาด

การที่ได้เกิดเป็นมนุษย์นั้นก็ดีแล้ว เป็นสัตว์ที่ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย และโลกมนุษย์นี้เป็นโลกที่ประเสริฐกว่าโลกทั้งหลายด้วย การจะได้รับความสุขในปัจจุบันและอนาคตตลอดถึงชาติหน้า ต้องพยายามสร้างความดีในโลกมนุษย์ คนจะไปสู่สถานที่มีความสุข ต้องสร้างความดีในโลกมนุษย์ ตายไปจะกลับมาเกิดเป็นคน หรือเกิดเป็นเทวดา ก็ต้องทำความดีในมนุษย์เหมือนกัน

เมื่อเราเกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นบุญแล้ว ควรสร้างแต่ทางเพื่อเกิดเป็นมนุษย์ต่อไป อย่าพยายามสร้างทางเพื่อเกิดเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดียรัจฉาน เพราะเกิดเป็นสัตว์เช่นนั้นมันไม่สนุก ไม่มีความสุข ควรพยายามหลีกเลี่ยงด้วยการทำดี อย่าทำชั่ว เพราะความชั่วให้เกิดความเดือดร้อนในภายหลัง ทั้งชาตินี้และชาติหน้า

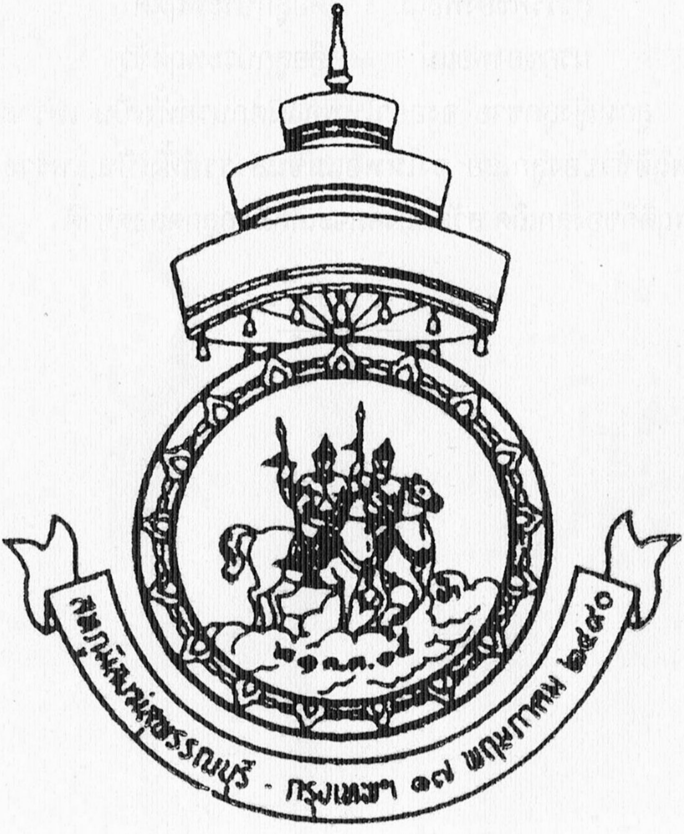
ลูกที่ดีนั้นทำให้พ่อแม่สุขใจ เพราะเมื่อระลึกถึงลูกก็พบแต่ความดี ไม่ต้องพร่ำบ่นจนปากเมื่อยปากแฉะ ต้องอยู่ในโอวาทคำแนะนำผู้หลักผู้ใหญ่ ตั้งใจเล่าเรียนศึกษา ตั้งใจประกอบอาชีพด้วยความอดทน ไม่คบเพื่อนที่มีความประพฤติเลว

ลูกที่ประพฤติชั่วนั้น พ่อแม่มีแต่กลุ้มใจ เมื่อระลึกถึงความประพฤติของลูกที่เลวๆ เช่นนั้น มีแต่ความร้อนใจ ต้องหลั่งน้ำตาออกมาเพราะความประพฤติไม่ดีของลูก ไม่สงสารพ่อแม่บ้างหรือ พ่อแม่

ให้ความสุข ให้ความสะดวกทุกอย่างเท่าที่จะหาได้ ทำไมจะต้องทำให้พ่อแม่ต้องน้ำตาตกเล่า เราจะหาความดีจากผู้ใดได้เท่าหาจากพ่อแม่ จงพยายามให้เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่เถิด ความดีทุกคนจงจำไว้ว่า

สวรรค์ของพ่อแม่ คือลูกประพฤติดี
นรกของพ่อแม่ คือลูกประพฤติชั่ว

ลูกหญิงลูกชาย จงอย่าให้พ่อแม่ตกนรกทั้งเป็น เพราะความประพฤติชั่วของลูกเลย จงให้พ่อแม่ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น เพราะความประพฤติดีของลูกเถิด สวัสดิมงคลจะเกิดมีแก่ลูกตลอดชาติ

กรุงเทพฯ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๙๐

ความเป็นมา ของ
สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ

สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ กำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐ สาเหตุมาจากพระภิกษุสิงห์โต ชาวสุพรรณบุรี ชาติภูมิไม่ปรากฏชัดว่าเป็นชาวสองพี่น้องหรือชาวบางปลาม้า แต่สังกัดวัดชนะสงคราม บางลำพู เขตพระนคร ถูกลูกระเบิดทางอากาศที่ฝ่ายพันธมิตรทิ้งลงที่วัดชนะสงคราม ในช่วงสงครามมหาบูรพา ช่วงปี ๒๔๘๔-๒๔๘๘ ถึงแก่มรณภาพ เก็บศพไว้หลายปีที่วัดสระเกศ ไม่มีญาติและหาคนจัดการศพให้ไม่ได้

พระภิกษุและคฤหัสถ์ชาวสุพรรณบุรี ที่ทราบข่าวเรื่องนี้ เช่น ท่านเจ้าคุณพระโสภณกิตติธาดา (สำอางค์ ป.ธ.๗) วัดเบญจมบพิตร พระครูปลัดสมัย กิตติภัทโท วัดพระพิเรนทร์, น.อ.หยด ขจรยศ รน. เป็นต้น ได้ปรารภถึงศพพระภิกษุสิงห์โต ที่ยังไม่ได้จัดการเผาให้เรียบร้อยว่า จะจัดการอย่างไรกันดี ปรึกษาเห็นพ้องกันว่า ควรนำเรียนแจ้งพระผู้ใหญ่ทราบ จึงได้นำเรื่องนี้กราบทูลเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก องค์ที่ ๑๗ (สมเด็จป๋า) วัดพระเชตุพน สมัยนั้นยังดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพเวที วัดพระเชตุพน และพระเทพคุณาธาร วัดพระพิเรนทร์ สมัยนั้นยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระครูศีลขันธโสภิต เป็นต้น สมเด็จป๋าได้สั่งให้พิมพ์การ์ดจัดงานศพพระภิกษุสิงห์โต โดยแจ้งไปยังวัดที่มี

พระชาวสุพรรณอยู่ ทั้งในจังหวัดพระนครและธนบุรี ปรากฏว่าได้รับความร่วมมือจากพระเถรานุเถระ เป็นอย่างดียิ่ง

นับได้ว่า เป็นการรวมพลังความสามัคคีกัน ของพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ชาวสุพรรณบุรี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครและธนบุรีเป็นครั้งแรก หลังจากเสร็จงานศพแล้ว เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (ปุ๋า) ได้สั่งให้พระเทพคุณาธาร จัดทำทะเบียนพระภิกษุสามเณร ชาวสุพรรณบุรีขึ้นเป็นครั้งแรกไว้ ตั้งแต่นั้นมาเป็นที่รู้กันในแวดวงของชาวสุพรรณว่า มีแหล่งรวมศูนย์ของชาวสุพรรณอยู่ที่วัดพระพิเรนทร์ วรจักร เรียกกันว่า สหภูมิสงฆ์

สหภูมิสงฆ์ก่อตั้งครั้งแรกในปี ๒๔๙๐ นั้น โดยมีเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชปุ๋า เป็นประธาน พระเทพคุณาธาร วัดพระพิเรนทร์ เป็นรองประธาน เมื่อเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (ปุ๋า) สิ้นพระชนม์ในปี ๒๕๑๖ แล้ว ได้รับความเมตตาจากเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ วัดราชประดิษฐ์ เป็นประธาน ดำเนินงานเรื่อยมาแบบประคับประคองตัวเองให้รอดปลอดภัย การดำเนินการเป็นไปแบบลุ่มๆ ดอนๆ สำนักงานตั้งอยู่วัดราชนัดดาราม

ต่อมาในปี ๒๕๔๒ คณะสงฆ์ชาวสุพรรณบุรี ได้ร่วมกันฟื้นฟูสหภูมิสงฆ์ขึ้นมาใหม่ ภายใต้ชื่อว่า "สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ" ตั้งสำนักงานอยู่ที่วัดพระพิเรนทร์ โดยมีมติให้ถวายเกียรติแด่เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชปุ๋า วัดพระเชตุพน ทรงเป็นประธานกิตติมศักดิ์รูปที่ ๑, เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ วัดราชประดิษฐ์ เป็นประธานกิตติมศักดิ์รูปที่ ๒, และถวายเกียรติพระเทพคุณาธาร วัดพระพิเรนทร์ เป็นรองประธานกิตติมศักดิ์ ถือว่าเป็นการน้อมรำลึกถึงคุณูปการ ที่ได้เป็นองค์ริเริ่มก่อตั้งสหภูมิสงฆ์มาตั้งแต่ต้น

ในยุคฟื้นฟูสหภูมิสงฆ์ขึ้นใหม่ มีพระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร ป.ธ.๙) วัดปากน้ำ เป็นประธานบริหาร และพระเทพวิสุทธิโมลี (อุทัย ป.ธ.๙) ขณะยังเป็นพระปิฎกโกศล เป็นเลขานุการตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ จนถึงวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เมื่อพระเทพวิสุทธิโมลีมรณภาพลง, พระราชรัตนาภรณ์ (บุญช่วย ป.ธ.๖) วัดแก้วฟ้าจุฬามณี สี่แยกเกียกกาย ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการสืบต่อจนถึงวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มรณภาพลงอีก

พระเทพวัชราจารย์ (เทียบ ป.ธ.๙) วัดพระเชตุพน ขณะยังเป็นพระราชปริยัติมุนี ได้รับความเมตตาจากพระวิสุทธิวงศาจารย์ ประธานการบริหาร ให้สนองงานเป็นเลขานุการสหภูมิสงฆ์สืบต่อมา โดยมีพระเทพโสภณ วัดราชบุรณะ และพระราชมงคลญาณ วัดราชประดิษฐ์ เป็นรองประธาน และมีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ได้ช่วยดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

สหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ มีคณะกรรมการบริหารที่มีพระวิสุทธิวงศาจารย์ เป็นประธานการบริหาร พระเทพวัชราจารย์ เป็นเลขานุการ และกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดมาด้วยดี

วัตถุประสงค์ของสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ

๑. เพื่อบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายแด่บุรพาจารย์ และสมาชิกผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม

๒. เพื่อสงเคราะห์สมาชิกที่กำลังศึกษาเล่าเรียน

๓. เพื่อสงเคราะห์สมาชิกผู้อาพาธ

๔. เพื่อสงเคราะห์สมาชิกผู้ประสบอุบัติภัย

๕. เพื่อสงเคราะห์สมาชิกผู้ถึงมรณภาพ

๖. เพื่อจัดแสดงมุทิตาสักการะ แก่สมาชิกทุกประเภท ที่ได้รับพระราชทานตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ หรือได้รับการยกย่องเกียรติอย่างใดอย่างหนึ่ง.

คำไว้อาลัย

การจากไปของพระเดชพระคุณ พระวิสุทธิวงศาจารย์ อดีตกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ รองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ประธานสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพ โดยเฉพาะสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพนับว่า เสียร่มโพธิ์ที่ให้ร่มเงาที่เย็นไป อย่างไม่หวนกลับมา พระเดชพระคุณท่าน เมื่อยังดำรงอยู่ ได้เป็นประธานสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพที่สละให้ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นที่พึ่ง เป็นจุดศูนย์รวม ของพระภิกษุสามเณรชาวสุพรรณบุรีที่เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพ เมื่อพระคุณท่านยังอยู่ ทำให้เราทุกรูป มีความอบอุ่นใจ เหมือนนกได้อาศัยร่มเงาไม้ใหญ่ ได้อาศัยร่มและที่หลบภัย

ในส่วนตัวของกระผมที่ได้สัมผัสกับพระคุณท่าน เห็นได้ว่า นอกจากการเสียสละแล้ว พระคุณท่านยังเป็นคนตรง ไม่ถือตัวให้ความเป็นกันเองกับพระเณรทุกรูป มีจริยาวัตรงดงาม เป็นแบบอย่างให้พระเณรรุ่นหลังถือเป็นแบบอย่างได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสร้างถาวรวัตถุไว้ที่วัดท่าจัดให้เป็นวัดที่งดงามสมบูรณ์ ซึ่งนับว่าหาได้ยาก

การจากไปของพระเดชพระคุณท่าน เท่ากับเสียบุคคลากรทางศาสนา ที่สำคัญไปรูปหนึ่ง และเสียที่พึ่งของพระเณร ไปอย่างไม่หวนกลับมา ด้วยบุญกุศลที่พระเดชพระคุณท่านทำไว้คงไปสู่สุคติภูมิอย่างสงบ

ด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง
พระเทพโสภณ
เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราชวรวิหาร
รองประธานสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ รูปที่ ๒

ไว้อะไร

เมื่อปี ๒๕๑๗ ได้ไปอยู่วัดสองพี่น้อง อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี เพื่อเรียนนักธรรมชั้นโทและภาษาบาลี การเรียนภาษาบาลีและนักธรรมในสมัยข้าพเจ้าเป็นสามเณรไม่มีพิธีเปิดปฐมนิเทศแนะนำการเรียนอย่างเป็นทางการ การเรียนอยู่ที่ครูสอนสะดวกตอนไหนก็สอนกันตอนนั้น หลวงพ่อพระธรรมพุทธิมงคล (สอิ้ง) เจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์และที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๔ ขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์ที่พระสิรินันทเมธี เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง เมื่อมีโอกาสอบรมพระภิกษุ - สามเณร เรื่องการศึกษาหลวงพ่อก็จะให้ข้อคิดสโลแกนตอนนั้นคือ “ไม้เช็ดก้นดีกว่าคนขี้เกียจ คนขี้เกียจเป็นเสนียดของสังคม” ทุกรูปต้องท่องจำได้และให้กำลังใจในการเรียนภาษาบาลี ท่านได้ยกตัวอย่างนิสิตรุ่นพี่ที่สอบ ป.ธ.๙ ได้องค์แรกของสำนักเรียนวัดสองพี่น้องซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ๒๔๘๓ โดยมีพระมหาเก็บ ภทฺทิโย ป.ธ.๗ (พระวิบูลเมธาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์ และอดีตผู้รักษาการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี) เป็นปฐมาจารย์ทางด้านภาษาบาลีรูปแรก หลวงพ่อเล็กพูดให้กำลังใจพวกเราว่า “พวกเราเรียนบาลีต้องสอบ ป.ธ.๙ ให้ได้เหมือนพระมหาวิเชียร วัดปากน้ำ กรุงเทพฯ ศิษย์สองพี่น้อง” เป็นการได้ยินชื่อท่านเป็นครั้งแรก สามเณรอายุ ๑๓ ปีอย่างข้าพเจ้าก็ได้แค่ฟัง แต่จำได้แต่ชื่อเท่านั้น ตอนนั้นไม่รู้ด้วยซ้ำว่า ป.ธ. ๙ สำคัญอย่างไร อาจารย์ส่งให้มาเรียนภาษาบาลีก็เรียนไปตามหน้าที่ ต่อมาจึงได้รู้จักว่า พระมหาวิเชียร อโนมคุโณคือรูปใด ตอนนั้น

ท่านมีสมณศักดิ์เป็นพระเมธีวราภรณ์ใหม่ๆ แต่ก็ไม่เคยพบท่าน ไม่แน่ใจว่าพบท่านครั้งแรกเมื่อไหร่ แต่พบที่วัดสองพี่น้องสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระเมธีวราภรณ์ เมื่อท่านเป็นพระราชปริยัติกวี ได้พบท่านบ่อยขึ้น จำได้ว่าได้ฟังเทปท่านเทศน์งานพระราชพิธีบำเพ็ญกุศลวันวิสาขบูชา แต่ก็ยังไม่มีโอกาสคุ้นเคยกับท่าน ทั้งๆ ที่เจ้าคุณนิกร (พระราชวิสุทธิเวที) ศิษย์ร่วมสำนักได้ไปอยู่วัดปากน้ำได้สนองงานท่านมานาน ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ใกล้ชิดกับท่านเมื่อตอนกลับจากอินเดีย ปี ๒๕๔๐ จำได้แม่นท่านได้ทำบุญอายุวัฒนมงคล ๕ รอบ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ณ วัดท่าจัด อ.สองพี่น้อง สุพรรณบุรี ได้ไปร่วมงานด้วย มีพระเถรานุเถระไปร่วมงานมากในสมัยนั้น

ข้าพเจ้าเริ่มจะคุ้นกับท่านจริงๆ ในปี ๒๕๔๑ ข้าพเจ้าได้บันทึกสมุดบันทึกประจำไว้ (๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๑) การประชุมสหภูมิสุพรรณ ณ วัดพระพิเรนทร์ว่า "...... พระเทพสุธี (พระวิสุทธิวงศาจารย์) เป็นประธานในที่ประชุม ที่ประชุมมีมติว่า สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ทิม) วัดราชประดิษฐ์ เป็นประธาน พระเทพสุธี และพระมงคลภาณกาจารย์ (พระราชมงคลญาณ) เป็นรองประธาน มีพระมหาอุทัย (พระเทพวิสุทธิโมลี) เป็นเลขานุการ เราเป็นกรรมการบริหารและมีส่วนในการลงนามเรื่องเงินของสหภูมิฯ ด้วย ซึ่งมีเงิน ๕ แสนกว่าบาท แต่ต้องไปร่างระเบียบใหม่กันต่อไป...." ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งกรรมการยกร่างระเบียบปฏิบัติสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี - กรุงเทพฯ ข้าพเจ้าไปเกือบทุกวันพระในเทศกาลเข้าพรรษา จนกระทั่งประกาศร่างระเบียบปฏิบัติเรียบร้อย ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ในคราวนั้นมีการมอบใบแต่งตั้งด้วย ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหาร ลงนามโดยพระธรรมธีรราชมหามุนี ข้าพเจ้า

ยังเก็บใบแต่งตั้งฉบับนั้นไว้อยู่และน่าจะมีครั้งเดียว ตั้งแต่มีการประชุมสหภูมิฯ ตอนหลังแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ ก็ใช้มติที่ประชุมเท่านั้น การลงนามเป็นชื่อท่าน แต่ไม่ใช่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ตามมติที่ประชุมเคยคุยกันก่อนร่างระเบียบ เมื่อระเบียบออกมาแล้ว คณะกรรมการเห็นว่าเจ้าประคุณสมเด็จมหาวีรวงศ์ ชราภาพจึงมีมติให้เป็นที่ปรึกษาและให้ท่านเป็นประธาน สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริ) สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ ๑๗ ทรงเป็นประธานรูปแรก วันก่อตั้งสหภูมิสุพรรณ (ชื่อเดิม) คือ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๙๐ เมื่อสมเด็จฯ ป๋าสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ทิม) วัดราชประดิษฐ์ เป็นประธานสืบมา เท่าที่ข้าพเจ้าทราบสหภูมิแทบจะไม่ได้มีกิจกรรมอะไรเลย ข้าพเจ้าได้ยินแต่ชื่อว่าสำนักงานอยู่วัดราชนัดดา มีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ทิม) เป็นประธาน และพระครูพินิจวิหารการ (สำราญ) เป็นเลขานุการเท่านั้น ข้าพเจ้าได้รับอานิสงส์ในฐานะชาวสุพรรณบุรีเมื่อสอบ ป.ธ.๙ ได้ปี ๒๕๓๐ พร้อมเจ้าคุณนิกร ไม่ทราบว่าใครเอามาถวาย มีตาลปัตรย่าม และปัจจัย ๑,๐๐๐ บาท เจ้าคุณนิกรคงได้รับเช่นเดียวกัน ทราบภายหลังแต่เพียงว่าพระครูพินิจวิหารการให้นำมาถวาย เรื่องการฟื้นฟูน่าจะเกิดจากอาจารย์อุทัยไปปรึกษาท่านจึงมีดำริตั้งสหภูมิฯ ขึ้นมาใหม่ เปลี่ยนชื่อเป็นสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี - กรุงเทพฯ ท่านได้รับตำแหน่งเป็นประธานจนกระทั่งมรณภาพ มีเลขาสหภูมิฯ ๓ รูป สนองงานท่าน คือพระเทพวิสุทธิโมลี (อุทัย) มรณภาพ จึงแต่งตั้งพระราชรัตนาภรณ์ (บุญช่วย) เมื่อท่านมรณภาพ จึงแต่งตั้งข้าพเจ้าเป็นเลขาสหภูมิฯ กิจกรรมสหภูมิฯ จัดงานประจำปีที่วัดพระพิเรนทร์ เพื่อส่งเสริมความสามัคคี, การศึกษา, การกุศล, เผยแพร่ศาสนธรรม, ช่วยเหลือเกื้อกูลพระสงฆ์ - สามเณรชาวสุพรรณ และแลกเปลี่ยน

ความคิดซึ่งกันและกัน ท่านมาประชุมไม่เคยขาด เป็นประธานในการจัดงานประชุมและให้กำลังใจพระสงฆ์ - สามเณรชาวสุพรรณบุรีที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพฯ ได้พบปะอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง กล่าวได้ว่าท่านเลือดสุพรรณแท้ ตั้งแต่นั้นข้าพเจ้าจึงมีความคุ้นเคยกับท่านเรียกท่านว่าอาจารย์ ตั้งแต่เป็นพระเทพสุธีจนกระทั่งท่านมรณภาพ

สมัยข้าพเจ้าเป็นสามเณรได้เคยไปเที่ยววัดท่าจัด ในสมัยนั้นเมื่อนึกหลับตาเทียบกับสภาพของวัดท่าจัดในปัจจุบัน แทบไม่เหลือร่องรอยของอดีตเลยในสิ่งก่อสร้าง ท่านได้สร้างใหม่เกือบทั้งหมดทั้งวัด - โรงเรียน ดูเหมือนพระอุโบสถและศาลาการเปรียญเท่านั้นท่านได้บูรณปฏิสังขรณ์รักษาของเดิมไว้ งดงามประดุจดังพระอารามหลวงสิ้นเงินไป ๒๐๐ กว่าล้านเศษ ปัจจัยต่างๆ ที่ท่านได้มาจากการที่ท่านฉลองศรัทธาญาติโยมในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และส่วนหนึ่งญาติโยมได้อุปถัมภ์ท่านในการก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ท่านภูมิใจมากกล่าวได้ว่ามรดกทางวัตถุที่เป็นอนุสรณ์ของท่าน คือวิหารคดรอบพระอุโบสถ ท่านเคยพูดกับข้าพเจ้าว่าผมตายนอนตาหลับหมดห่วงเรื่องการก่อสร้าง ถ้าผมตายไปจะเป็นภาระของคนอื่นเพราะต้องใช้เงินจำนวนมาก พระเถระที่ได้เจริญสมณศักดิ์และตำแหน่งบริหารคณะสงฆ์ที่อยู่ในกรุงเทพฯ กลับมาสร้างความเจริญให้แก่ชาติภูมิของตนเกือบทั้งนั้น แต่จะหาใครทุ่มสุดชีวิตเพื่อชาติภูมิแบบท่าน กล่าวได้เต็มปากเลยว่ามีไม่มากนัก อนึ่งในชุมชนบ้านท่าจัดและใกล้เคียง ท่านก็ได้สร้างอนุสาวรีย์ให้ตระกูลเรืองขจรไว้ด้วยคือสิ่งก่อสร้างทั้งหมดของวัดท่าจัด เพื่อให้ชุมชนได้มาใช้ร่วมกัน คือพลังบวร [บ้าน - วัด - โรงเรียน (ราชการ)] สร้างสันติสุขให้แก่สังคมชุมชนได้อาศัยบารมีท่าน เป็นที่ประชุมปรึกษาหารือในการทำกิจกรรม

ต่างๆ เพื่อส่วนรวม

อุปนิสัยของท่าน เป็นคนตรงไปตรงมา ปากกับใจตรงกัน พูดน้อย มีความซื่อสัตย์สุจริต รักความยุติธรรม เงียบขรึม หักไม่ยอมงอ ใครเห็นท่านก็เกรงกลัว เพราะท่านไม่ค่อยยิ้มที่เขาเรียกว่า เสือยิ้มยาก แต่จิตใจของท่านเต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณา รักญาติพี่น้องลูกหลาน และศิษยานุศิษย์ คนที่คุ้นเคยกับท่านแบบประเภทที่เรียกว่าจับเข่า คุยกันกับท่านมีน้อย เท่าที่ทราบมีอาจารย์รวม (พระรัตนสุธี วัดไร่ขิง นครปฐม) ยกเว้นมาคุยธุระหรืองานต่างๆ เท่านั้น สำหรับข้าพเจ้า ท่านมีความเมตตาต่อข้าพเจ้ามาก สนทนากับท่านสามารถคุยให้ท่าน ยิ้มได้ หรือบางครั้งหัวเราะได้ และคุยกันได้นาน บางทีเกือบ ๒ - ๓ ชั่วโมง ก็มี ส่วนศิษยานุศิษย์มักจะกลัวท่านเหมือนกับหลวงพ่อใหญ่ พระธรรมมหาวีรานุวัตร (ฉลอง) อดีตเจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์ ลักษณะ คล้ายๆ กัน พูดน้อย ใบหน้าเรียบเฉย ๒ รูปนี้ ถ้าจะมีเรื่องไปคุย หรือเจรจา ศิษย์สองพี่น้องมักจะมอบให้ข้าพเจ้าไปคุย ทำนองว่า คนอื่นไม่กล้าไป ที่ข้าพเจ้าไปคุยไม่ใช่กล้าอะไร แต่นึกถึงว่าท่านเป็น ครูบาอาจารย์ที่เคารพนับถือ เมื่อได้สนทนากับท่านบ่อยขึ้น ก็ทำให้ คุ้นเคยกับท่านยิ่งขึ้น ได้เห็นคุณธรรมของท่าน ซึ่งใครไม่ได้สัมผัสแล้ว จะไม่ทราบคุณสมบัติเด่นของท่านที่ได้สัมผัสและฟัง คือท่านเป็น นักธรรมกถึกเอกรูปหนึ่ง เสียงของท่านเป็นประเภทโฆสัปปมาณิกา เสียงดังกังวานฟังชัดเจน พูดมีพลัง มีอำนาจ บางคนจึงกลัวเมื่อท่าน พูดตรงๆ นึกว่าท่านตำหนิหรือดุ เพราะเสียงของท่าน นอกจากนั้น ท่านมีเอกลักษณ์เฉพาะคือเมื่อเจริญพระพุทธมนต์ในงานพิธีต่างๆ ก่อนจะจบ ท่านจะอธิบายมนต์แต่ละบทว่า มีความหมายอย่างไร และสำคัญอย่างไร ทำให้ญาติโยมได้ฟังท่านบรรยายแล้ว เจริญศรัทธา

ยิ่งขึ้น เป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกวิธีหนึ่ง ชีวิตคนเราก็มีจุดเด่น และจุดด้อยเป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ตั้งแต่ได้รู้จักคุ้นเคยกับท่านช่วง ๒๐ กว่าปีนี้ ข้าพเจ้าสังเกตบางครั้งท่านมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย และบอบบาง ท่านฝังใจใครหรือสิ่งใดก็ตาม คุยกันครั้งใดท่านก็จะเล่าให้ฟังเกือบทุกครั้งเหมือนติดตาติดใจท่าน ข้าพเจ้าก็เข้าใจท่าน ทำให้นึกถึงมาร์ก ทเวน นักเขียนเสียดสีสังคมชาวอเมริกันได้กล่าวไว้น่าคิดว่า "คนทุกคนเปรียบเหมือนดวงจันทร์ และมีด้านมืดซึ่งไม่เคยแสดงให้ใครได้เห็น" เรื่องนินทาคนอื่น ท่านไม่มี แต่ถ้าพูดให้ข้าพเจ้าฟังก็บอกตรงๆ ว่าคนนั้นเป็นอย่างไร การนินทา กระแหนะกระแหนคนอื่นไม่มี ท่านกรุณาได้เล่าให้ฟังหลายเรื่องเช่นเรื่องการศึกษาการปกครองคณะสงฆ์ ปัญหาในการปกครองสงฆ์ ทั้งอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ที่ท่านประสบมา ทำให้ข้าพเจ้าได้รับรู้จากปากท่านโดยตรง เหมือนท่านเอาประสบการณ์ตรงมาสอนข้าพเจ้า เหมือนกับเตือนข้าพเจ้ากรายๆ ว่าท่านต่อไปต้องเจอเหมือนผม

ในช่วงที่ท่านอาพาธได้ไปเยี่ยมท่านหลายครั้ง ทั้งที่วัดปากน้ำและที่โรงพยาบาลศิริราช ไปเยี่ยมท่านตอนที่ท่านยังป่วยไม่มากเหมือนกับท่านรู้ตัว ได้พูดในเชิงปรารภเรื่องสังขารกับข้าพเจ้าท่านเคยล้มที่ห้องน้ำทำให้ไหล่หัก ท่านบอกว่า กรรมเก่า ตอนเป็นเด็กท่านไปหักขานก ท่านเล่าเหมือนกับท่านเทศน์เรื่องอดีตกรรม ในช่วงที่ท่านป่วยหนัก ตั้งใจจะไปเยี่ยมท่าน จะไปถวายสักการะในคราวที่ตัวเองเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๖๐ ปี ทุกปีเมื่อจัดงานอายุวัฒนมงคลท่านเมตตามาอวยพรให้ที่วัดทุกครั้ง ยกเว้นบางปีเท่านั้น ที่ท่านติดศาสนกิจสำคัญ ประจวบกับโควิด - ๑๙ รุนแรงขึ้น การจะไปเยี่ยมท่านซึ่งอาการค่อนข้างหนักจะไม่เป็นผลดีต่อท่าน ได้อาศัยถามอาการ

ผ่านเจ้าคุณนิกรบ้าง เอกหลานท่านบ้าง วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ท่านได้มอบหมายให้พระพรหมโมลี เจ้าคณะภาค ๕ ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ มอบพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รองเจ้าคณะภาค ณ พระอุโบสถวัดปากน้ำ พอวันรุ่งขึ้นท่านก็มรณภาพ เหมือนกับท่านได้ทราบว่าศิษย์ของท่านคือข้าพเจ้า และเจ้าคุณนิกรรับพระบัญชาแล้ว ก็หมดห่วง ข้าพเจ้าเชื่อเช่นนั้น ถึงข้าพเจ้าไม่ได้สนองงานท่านในฐานะเจ้าคณะใหญ่หนเหนือก็ตาม ในช่วงที่ท่านแข็งแรงก็ได้สนองงานท่านทั้งทางตรงและทางอ้อมพอสมควร บางท่านอาจจะสงสัยว่า วันรดน้ำศพไม่เห็นข้าพเจ้าไปร่วมพิธี ตัวเองมีอาการเดินไม่ค่อยสะดวกอยู่หลายวัน วันไปรับพระบัญชาก็แข็งใจไป แต่กลับมาแล้วอาการเดินยังไม่สะดวก ไม่ต้องการให้ใครได้เห็นสภาพเดินเหมือนขาไม่ดี ต้องตอบปัญหาคนที่พบเจอ และยิ่งทราบว่าตั้งศพชั้น ๒ ของศาลาการเปรียญด้วย คงจะขึ้นไปลำบาก ยิ่งคนมากเกะกะคนอื่นๆ จึงได้ส่งใจถวายท่านที่วัด อย่างไรก็ตามได้เป็นเจ้าภาพทำบุญส่วนตัวถวายท่าน และร่วมกับคณะต่างๆ ที่มีข้าพเจ้ามีส่วนเกี่ยวข้อง ชีวิตของอาจารย์เป็นชีวิตที่ไว้อะไร ในโลกที่เป็นแบบอย่าง ทั้งคุณธรรมส่วนตัว คืออัตตสมบัติ และการบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมที่เรียกว่าปรหิตปฏิบัติ จึงกล่าวได้ว่าชีวิตของท่านเป็นชีวิตที่เรียกว่า อโมฆชีวิต ชีวิตไม่สูญเปล่า หรือสุชีวิต ชีวิตที่ดีประเสริฐ เพราะท่านได้สร้างคุณค่าของชีวิต คือท่านได้สร้างคุณธรรมประจำตัว เช่นความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต และได้สร้างศาสนวัตถุให้คนรุ่นหลังได้รับประโยชน์ ทำให้นึกถึงข้อคิดที่กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ได้มาคือความเฒ่าชรา แต่สิ่งที่ต้องแสวงหาคือคุณค่าของชีวิต จึงทำให้ชีวิตของท่านมีค่ามีราคา มีคุณธรรมและคุณภาพสามารถเอามาเป็น

แม่พิมพ์ของชีวิตได้ ที่พวกเราควรยึดถือเป็นทิฏฐานุคติเดินรอยตามท่าน ดังนั้น พวกเราแทนที่จะไว้อาลัยท่านอย่างเดียว ควรจะนึกถึงว่าท่านได้ไว้อะไรให้แก่พวกเรา เมื่อพวกเราดำเนินตามรอยท่านถือว่าเป็นการปฏิบัติบูชาถวายท่าน เป็นการบูชาที่ยั่งยืนควรแก่สรรเสริญอย่างยิ่ง

บุญกุศลใดๆ ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาขอถวายเป็นอาจริยบูชาต่ออาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูง

พระเทพวัชราจารย์ (เทียบ)

เลขานุการสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี - กรุงเทพฯ

สังเขปประวัติ
พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)
วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ ฉายา อโนมคุโณ อายุ ๘๔ พรรษา ๖๔ วัดปากน้ำ แขวงปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

เคยดำรงตำแหน่ง **รองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ พระอารามหลวง**
อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดปากน้ำ
รองแม่กองงานพระธรรมทูต
ประธานคณะกรรมการกองทุนวัดช่วยวัด
เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
กรรมการมหาเถรสมาคม

สถานะเดิม

ชื่อ วิเชียร นามสกุล เรืองขจร เกิดวันอาทิตย์ที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ปีฉลู ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ณ บ้านบางพลับ เลขที่ ๕๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรนายนาค นางฟื้น เรืองขจร มีพี่น้องรวม ๗ คน ดังนี้

๑. นายทองหล่อ เรืองขจร (เสียชีวิต)

๒. นางชั้น เรืองขจร สมรสกับ นายฤทธิ์ หลักดี มีบุตรธิดา ๗ คน

๓. นายชุ้น เรืองขจร สมรสกับ นางเติม เรืองขจร มีบุตรธิดา ๖ คน

๔. นายช้วน เรืองขจร สมรสกับ นางเชียร เรืองขจร มีบุตรธิดา ๕ คน

๕. นางฟ้อน เรืองขจร สมรสกับ นายสวง ดากระบุตร มีบุตรธิดา ๕ คน

๖. นายชั้ว เรืองขจร (เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก)

๗. พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร เรืองขจร/ อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)

บรรพชา

เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๔ ณ วัดดงตาล ตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีพระครูอุภัยภาดารักษ์ (จ่าง ปุณฺณโชติ) เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง วัดสองพี่น้อง ตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระอุปัชฌาย์

หลังจากบรรพชาแล้ว ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดท่าจัด ตำบลบางพลับ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเวลา ๑ พรรษา

การย้ายสังกัดวัด

ปี ๒๔๙๕ พระครูพิทักษ์สุวรรณเขต (ผาด คงฺคสุวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดท่าจัด ได้ส่งไปศึกษาบาลีที่วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเวลา ๔ ปี จนถึงปี ๒๔๙๙ หลังจากสอบได้นักธรรมชั้นโท และเปรียญธรรม ๓ ประโยคแล้ว จึงย้ายเข้ามาอยู่วัดปากน้ำ โดยการชักนำของนายกล่อม ศรีบุณยรัตน์ ซึ่งเคยมีพื้นเพอยู่ที่บ้านบางพลับ ซึ่งรู้จักกับพ่อนาค เรืองขจรเป็นอย่างดี นายกล่อมเป็นโยมบิดาของพระครูปัญญาภิรัต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ และเคยเป็นสหธรรมิกของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อ

วัดปากน้ำ) มาก่อน เมื่อครั้งอุปสมบท ได้เห็นความตั้งใจของสามเณรวิเชียร เรืองขจร จึงนำมาฝากเข้าศึกษาที่วัดปากน้ำ โดยอยู่ในความดูแลของพระครูปัญญาภิรัต ซึ่งได้เมตตาให้การส่งเสริมสนับสนุนตลอดมา

อุปสมบท

ได้อุปสมบทเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ณ วัดปากน้ำ แขวงปากคลองภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยมี**พระธีรสารมุนี** (ห่อ ธีรสาโร) วัดอัปสรสวรรค์ แขวงปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นพระอุปัชฌาย์

พระครูปัญญาภิรัต (ถวิล ธมฺมาภิรโต) วัดปากน้ำ แขวงปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระพิพัฒน์ธรรมคณี (ธนิต อุปคุตฺโต) วัดปากน้ำ แขวงปากคลองภาษีเจริญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ในการอุปสมบทนั้น เนื่องจากพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลงพ่อวัดปากน้ำ) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ อาพาธ พระครูปัญญาภิรัต ในฐานะผู้ปกครองและจัดการอุปสมบทสามเณรวิเชียร ไม่ประสงค์จะรบกวนหลวงพ่อวัดปากน้ำ ให้ได้รับความลำบาก จึงนิมนต์พระธีรสารมุนี วัดอัปสรสวรรค์ มาเป็นพระอุปัชฌาย์แทน

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๔๙๒ จบประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดท่าจัด อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๔๙๕ สอบได้นักธรรมตรี วัดสองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๔๙๗ สอบได้นักธรรมโท วัดสองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๔๙๙ สอบได้ ป.ธ. ๓ วัดสองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

พ.ศ. ๒๔๙๙ สอบได้นักธรรมเอก สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๐ สอบได้ ป.ธ. ๔ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๑ สอบได้ ป.ธ. ๕ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๒ สอบได้ ป.ธ. ๖ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๓ สอบได้ ป.ธ. ๗ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๕ สอบได้ ป.ธ. ๘ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๑๖ สอบได้ ป.ธ. ๙ สำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๔ **ได้รับปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาภาษาบาลี จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

ในการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นสิ่งที่ควรกล่าวถึง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นหลัง กล่าวคือ ท่านสอบซ้ำชั้น เพียง ๓ ชั้น คือ ป.ธ. ๓ ป.ธ. ๘ และ ป.ธ. ๙ โดยเฉพาะประโยค ป.ธ. ๙ ใช้เวลาสอบถึง ๑๑ ปี นับแต่ปี ๒๕๐๖ จนถึงปี ๒๕๑๖ จึงสอบได้ ซึ่งในระหว่างนั้น ก็ทำหน้าที่ทั้งครูสอน และอาจารย์ใหญ่ไปพร้อมกัน ระยะเวลา ๑๑ ปี สำหรับการเรียนการสอบเพียงชั้นเดียว จึงเป็นเวลาที่ยาวนานมาก หากเป็นบุคคลอื่น เพียง ๓ - ๔ ปี ก็อาจคลาย

ความเพียร เลิกเรียนเลิกสอบไปแล้ว แต่ท่านยังมีความวิริยะอุตสาหะ ไม่ท้อแท้ จนสอบได้ในปีที่ ๑๑ จึงเป็นแบบอย่างของคนที่ไม่ยอมแพ้ต่อความล้มเหลว เมื่อเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง ก็สามารถที่จะสำเร็จได้

งานการปกครอง

พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นรองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นพระอุปัชฌาย์ประเภทวิสามัญ

พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๘ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๗

พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๕๘ เป็นเจ้าคณะภาค ๗

พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๒ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกรรมการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ

พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนวัดช่วยวัด

พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๕๘ ได้รับมอบหมายจากสมัชชามหาคณิสสร ให้เป็นผู้ควบคุมดูแลการฝึกซ้อมอบรมสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ส่วนกลาง คณะสงฆ์มหานิกาย แทนเจ้าคณะภาคทั้ง ๑๘ ภาค

งานควบคุมการสอบความรู้พระอุปัชฌาย์

งานอบรมสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ส่วนกลาง ณ วัดสามพระยา เป็นงานสำคัญที่ทำให้พระเดชพระคุณเป็นที่รู้จักของพระสงฆ์ทั่วไป และเป็นเหมือนเครื่องหมายประจำตัว เมื่อใครพูดถึงงานสอบพระอุปัชฌาย์

ก็จะนึกถึงภาพของพระเดชพระคุณเป็นอันดับแรก ในบทบาทหน้าที่ที่เข้มแข็ง กล้าหาญ เที่ยงธรรม

จุดเริ่มต้น ในปี ๒๕๓๕ หลังจากได้รับแต่งตั้งเป็นรองเจ้าคณะภาค ๗ แล้ว ก็ไดรับมอบหมายจากสมัชชามหาคณิสสรให้เป็นผู้ดูแลเรื่องการจัดภัตตาหารถวายพระสังฆาธิการที่เข้าอบรบสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ เมื่อครั้งเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ. ๙) เจ้าคณะภาค ๗ ในขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมปัญญาบดี ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการฝึกซ้อมอบรมสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ส่วนกลาง จนถึงปี ๒๕๓๗

ในปี ๒๕๓๘ หลังจากได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ๗ แล้ว เมื่อเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าคณะใหญ่หนเหนือได้ลาออกจากหน้าที่การควบคุมดูแลการสอบพระอุปัชฌาย์ ฯ แล้ว สมัชชามหาคณิสสร ก็ได้มอบหมายให้พระเดชพระคุณทำหน้าที่แทนควบคู่ไปกับการจัดภัตตาหารด้วย จึงทำให้พระเดชพระคุณได้ทำหน้าควบคุมดูแลการฝึกซ้อมอบรมสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ส่วนกลางทั้ง ๒ ส่วน นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์รุ่นที่ ๓๑ - ๕๑ มีพระสังฆาธิการได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌายํไม่น้อยกว่า ๔,๐๐๐ รูป และได้ทำหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม เรียบร้อยดีงามวางบรรทัดฐานหลายอย่างสืบมาจนถึงปัจจุบัน

งานการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นกรรมการตรวจประโยคธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๐๓ - ปัจจุบัน เป็นกรรมการตรวจประโยคบาลีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นอาจารย์สอนบาลีประจำสำนักเรียนวัดปากน้ำ

พ.ศ. ๒๕๑๑ - ปัจจุบัน เป็นอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดปากน้ำ

พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๕๗ เป็นรองแม่กองบาลีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน เป็นกรรมการออกข้อสอบ ยกร่าง ตรวจร่างเฉลยข้อสอบประโยคบาลีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๕๗ เป็นผู้อำนวยการตรวจธรรมสนามหลวงชั้นตรี ภาค ๗

พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๖ เป็นอาจารย์สอนบาลีประโยค ป.ธ. ๗ ประจำโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ วัดสามพระยา

พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๕๗ เป็นอาจารย์สอนบาลีประโยค ป.ธ. ๙ ประจำโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ วัดสามพระยา

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นผู้อำนวยการจัดอบรมบาลีก่อนสอบภาค ๗

พ.ศ. ๒๕๔๘ ตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีเพื่อดำรงพุทธศาสน์ คณะสงฆ์ภาค ๗

พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นที่ปรึกษาแม่กองบาลีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๖๑ เป็นผู้ถวายความรู้พิเศษภาคเช้ามืดแก่พระนวกะวัดปากน้ำ ในช่วงเข้าพรรษา

- ในสมัยก่อน พระนวกะ หรือพระบวชใหม่ ของวัดปากน้ำซึ่งอยู่จำพรรษาตลอดไตรมาส มีจำนวนมาก ตามปกติจะได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเป็นประจำตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี หลังจากออกพรรษาแล้ว ก็จะลาสิกขาเป็นส่วนใหญ่ หากได้มีโอกาสศึกษาอย่างเต็มที่ ก็น่าจะเป็นประโยชน์ เพราะลำพังศึกษาเล่าเรียนอย่างเดียวก็ยังอาจไม่เพียงพอ ประมาณปี ๒๕๑๘ พระเดชพระคุณจึงขออนุญาต

เจ้าพระคุณสมเด็จ ฯ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เพื่อขอถวายความรู้พิเศษแก่พระนวกะ เป็นการศึกษาอบรมในภาคเช้ามืด ตั้งแต่ ๐๔.๓๐ - ๐๕.๔๕ น. โดยได้ตั้งใจดำเนินการมาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่พระเดชพระคุณภาคภูมิใจ

งานการเผยแผ่

พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๖๑ รับผิดชอบแสดงพระธรรมเทศนาในวันอุโบสถ ทุกวัน ๘ ค่ำ

พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๕๖ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๔

พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต

พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นผู้อำนวยการอบรมประชาชนประจำภาค ๗

พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต

งานสาธารณูปการ

ฯลฯ

รวมงานก่อสร้างทั้งสิ้น ๒๑๑,๖๕๔,๙๙๙ บาท

(สองร้อยสิบเอ็ดล้านหกแสนห้าหมื่นสี่พันเก้าร้อยเก้าสิบเก้าบาท)

งานพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๔๓ **เป็นประธานสหภูมิสงฆ์สุพรรณบุรี-กรุงเทพ ฯ**

พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกรรมการฝ่ายศาสนศึกษาของมหาเถรสมาคม

พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกธรรม

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นกรรมการพิจารณาการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราสมบัติครบ ๖๐ ปี และงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นกรรมการพิจารณาจัดสร้างพุทธมณฑลจังหวัด

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นประธานคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก เพื่อจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ "พระเมธีวราภรณ์"

พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ "พระราชปริยัติกวี ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี"

พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ "พระเทพสุธี ธรรมปรีชาญาณดิลก ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี"

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ "พระธรรมธีรราชมหามุนี คัมภีรญาณวิมลโสภณธรรมานุสิฐ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี"

พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัณยบัฏ ที่ "พระวิสุทธิวงศาจารย์ ญาณทัศนวิกรม พรหมจริยาธิมุต วิสุทธิธรรมานุจารี ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี"

อาพาธและอุบัติเหตุครั้งสำคัญในชีวิต

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ได้เริ่มเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลกรุงเทพ อายุประมาณ ๕๐ ปลายๆ ด้วยโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน และได้ดูแลรักษาสุขภาพอย่างดี ควบคุมอาหาร ฉันยาและพบแพทย์ตามปกติ จวบจนเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๖๑ หมอตรวจพบว่าเส้นเลือดหัวใจตีบ ๒ เส้น จึงต้องเข้ารับการผ่าตัด โดย นพ.สมชาย ศรียศชาติ หลังจากผ่าตัด หมอก็ยังติดตามดูแลรักษาโรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และต่อมลูกหมากด้วย จนสุขภาพแข็งแรงเข้าสู่ภาวะปกติ จนสามารถปฏิบัติศาสนกิจมาได้กว่า ๒๐ ปี ถือเป็นวิกฤติครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง

อีกครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณเดือนมิถุนายน ๒๕๔๙ พระเดชพระคุณได้เดินทางไปแจกของแก่ประชาชนในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ขณะแวะเข้าห้องสุขา ที่วัดแสนทอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประสบอุบัติเหตุ ล้มในห้องน้ำ ทำให้ไหล่หัก ต้องรักษาพยาบาลอยู่ช่วงหนึ่ง จึงเป็นปกติ

อีกครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณเดือนกรกฎาคมปี ๒๕๕๐ พระเดชพระคุณได้เดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แทนเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ในขณะที่กำลังนำทำวัตรเช้าที่วัดมงคลเทพมุนี เมืองเบ็นซาเล็ม รัฐเพนซิลเวเนีย ได้มีอาการ

หมดสติฟุบลง และไม่รู้สึกตัวเป็นเวลาหลายชั่วโมง ต่อเมื่อได้รับการรักษาพยาบาล จึงกลับเป็นปกติ

อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ขณะเดินทางไปในปิดงานประชุมสัมมนา สรุปผลการปฏิบัติงาน และมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนเหนือ ณ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รถตู้ที่นั่ง ได้เกิดอุบัติเหตุชนกับรถกระบะ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รถเสียหาย แต่ท่านไม่ได้รับอันตรายอะไร สามารถเดินทางไปฏิบัติหน้าที่ต่อได้ ก็ถือเป็นเหตุการณ์วิกฤติอีกครั้งหนึ่งในชีวิต

อาพาธและมรณภาพ

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ ได้เริ่มมีอาการอาพาธเมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๑ หลังจากฉลองอายุวัฒนมงคล ๘๑ ปีแล้ว แต่ไม่ยอมไปโรงพยาบาล จวบจนวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ จึงยอมไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลกรุงเทพ ประมาณ ๒ สัปดาห์ ได้พบเชื้อมะเร็งที่ปอด ต่อมาได้ย้ายมารักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ประมาณ ๑๐ วัน ก่อนสิ้นปีก็ได้กลับมาพักที่วัดปากน้ำ รอผลการตรวจอย่างชัดเจน ซึ่งแพทย์ได้วินิจฉัยว่าอาจอยู่ได้ไม่เกิน ๖ เดือน แต่ปัญหาใหญ่ คือ ไม่มีใครกล้าบอกให้ท่านทราบว่ามีเชื้อมะเร็ง จึงต้องหาวิธีการให้ยาเคมีบำบัดโดยที่ท่านไม่สงสัย ให้ยา ๖ ครั้ง ก็ทำให้เกิดปาฏิหาริย์ สามารถปฏิบัติศาสนกิจมาได้ และได้มีโอกาสอยู่เสริมบารมีฉลองอายุวัฒนมงคล ๘๒ ปี และ ๘๓ ปี ระหว่างนั้นก็ไม่ได้เข้าโรงพยาบาลเลย

วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๓ ก็ยังสามารถเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ เป็นประธานในพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม ๓ ประโยค แก่พระภิกษุสามเณร ในเขตปกครองหนเหนือ ณ วัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ถือเป็นการไปปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองเป็นครั้งสุดท้าย

ต่อมาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ได้ไปตรวจที่โรงพยาบาลศิริราชอีกครั้ง ซึ่งแพทย์ได้วินิจฉัยว่า คงไม่ต้องพบแพทย์อีกแล้ว จากนั้น ก็เริ่มฉันน้อยลงเป็นลำดับ ร่างกายเริ่มผอมลง จนเข้าเดือนเมษายน เริ่มมีอาการติดเตียง ไม่ออกมานั่งฉัน ท้ายสุด ก็แทบจะไม่ฉันอะไรเลย จนมีความพยายามที่จะขออนุญาตสอดสายยางให้อาหารทางจมูก

วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๔ พญ.กาญจนา ชัยกิตติศิลป์ สูตินรีเวช แห่ง รพ.กรุงเทพ ซึ่งมีความเคารพนับถือและติดต่อประสานงานเรื่องการดูแลรักษาตลอดมา เห็นสมควรให้อาหารทางสายยาง เพราะเห็นท่านผอมลงมาก ฉันอาหารไม่ได้ แต่ก็ถูกดึงออกยามดึกเสมอ จึงต้องนำท่านเข้า รพ.กรุงเทพ เพื่อเจาะหน้าท้องสอดท่ออาหาร เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ และต้องหาบุรุษพยาบาลมาเฝ้าที่กุฏิ และเข้าออกโรงพยาบาลอีกหลายครั้ง

วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๔ มีอาการไข้ขึ้นสูง จากการติดเชื้อในกระแสโลหิต เป็นผลจากการฝังท่อระบายน้ำในปอดอย่างถาวร จึงต้องเข้า รพ.กรุงเทพ แบบฉุกเฉิน หลังจากผ่าตัด ตกแต่ง ล้างแผล และเปลี่ยนท่อระบายน้ำในปอดใหม่ รอดูจนอาการปกติจึงกลับมาพักวัดปากน้ำ

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๔ มีไข้ขึ้นสูงจากการติดเชื้อในกระแสโลหิตอีกครั้ง ต้องเข้าไปรับการรักษาและให้เลือด ที่ รพ.กรุงเทพ อีก ประมาณ ๒ สัปดาห์จึงกลับวัดได้

ครั้งสุดท้าย วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๖๔ เข้า รพ.กรุงเทพ อีกครั้ง เพราะท่อระบายน้ำในปอดหลุด เกิดการติดเชื้อหลายอย่าง อาการครั้งนี้ ค่อนข้างจะรุนแรงและทรุดลงเรื่อย ๆ แต่ก็เกิดปาฏิหาริย์ อาการดีขึ้น จนเกือบจะกลับวัดแล้ว แต่ในที่สุด ก็ฝืนชะตาชีวิตไม่ได้ คืนวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๔ มีเลือดออกในท้อง อาการทรุดลงตามลำดับ จนถึงแก่มรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๕๒ น. ด้วยโรคมะเร็งปอดระยะลุกลาม

สิริอายุได้ ๘๓ ปี ๑๐ เดือน ๑๙ วัน ๖๔ พรรษา

ความจริงที่มองเห็น โดย สันติวัน

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิชัยร ป.ธ.๙)